

Riksdagens protokoll

2005/06:30

Tisdagen den 15 november

Justitiedepartementets protokoll för den 9 november.

Protokoll
2005/06:30

Kl. 13.30 – 15.58

2 § Meddelande om val av ställföreträdande justitieombudsman

Talmannen meddelade att val av ställföreträdande justitieombudsman skulle äga rum *onsdagen den 16 november*.

3 § Svar på interpellation 2005/06:85

Talmannen meddelade att statsrådet Ulrica Messing på grund av sjukdom var förhindrad att vid dagens sammanträde besvara interpellation 2005/06:85 av förste vice talman Per Westerberg (m) om arbetspendling på järnväg.

4 § Svar på interpellation 2005/06:13

Talmannen meddelade att statsrådet Ulrica Messing på grund av sjukdom var förhindrad att vid dagens sammanträde besvara interpellation 2005/06:13 av Björn Hamilton (m) om konkurrens inom flygledning.

*Svar på
interpellationer*

5 § Svar på interpellationerna 2005/06:53, 55 och 56

Talmannen meddelade att statsrådet Ulrica Messing på grund av sjukdom var förhindrad att vid dagens sammanträde besvara interpellationerna 2005/06:53 av Cecilia Wikström (fp) om Postens service på landsbygden, 55 av Rigmor Stenmark (c) om landsbygdens basservice och 56 av Mikael Oscarsson (kd) om EU:s postdirektiv och försäkringar i svensk postservice.

6 § Svar på interpellation 2005/06:75

Talmannen meddelade att statsrådet Ulrica Messing på grund av sjukdom var förhindrad att vid dagens sammanträde besvara interpellation 2005/06:75 av Erling Wälivaara (kd) om utvecklingsmöjligheter i glesbygd.

7 § Svar på interpellation 2005/06:30 om misstänkta fall av korruption inom tandvården

Anf. 1 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Kenneth Johansson har frågat mig vad jag vill göra för att stävja korruptionen inom hälso- och sjukvården och för att stärka och vidmakthålla en hög offentlig moral inom hälso- och sjukvården.

Korruption är naturligtvis lika oacceptabel inom hälso- och sjukvården som inom andra samhällssektorer. Det finns ett straffrättsligt regelverk, i form av brottsbalkens bestämmelser om mutbrott och bestickning, som är tillämpligt även på företeelser som rör hälso- och sjukvården och tandvården. På grund av bland annat patientsäkerhetsskäl och att människor som söker vård ofta befinner sig i en utsatt position hör vården dock till de områden där det är särskilt allvarligt om korruption skulle förekomma.

Jag har därför reagerat starkt på uppgifterna om att företag som tillverkar implantatsystem använt sig av bonussystem gentemot tandläkarna. Som en första åtgärd inbjöds tillverkare, företrädare för tandläkarna och andra aktörer till Socialdepartementet den 7 november i år för en diskussion om det som framkommit i massmedierna. Vid mötet ställde sig företrädare för tillverkarna positiva till att delta i diskussioner om etiska frågor rörande tandvården.

Sveriges Kommuner och Landsting har nyligen tagit kontakt med branschorganisationerna Föreningen Svensk Dentalhandel och Dentallaboratoriernas Riksförening i syfte att träffa ett avtal om riktlinjer för samarbete och relationer mellan personal inom tandvården och industrin.

Liknande överenskommelser finns redan på läkemedels- och medicinteknikområdet. Från och med den 1 januari i år finns en överenskommelse mellan Sveriges Kommuner och Landsting och läkemedelsindustrin om samverkansformer mellan läkemedelsindustriföretag och medarbetare i den offentliga hälso- och sjukvården. Överenskommelsen innehåller riktlinjer för hur samarbetet och relationerna mellan personal i vården och läkemedelsindustrin ska vara. Bland annat anges vilka krav som gäller då läkemedelsföretagen informerar hälso- och sjukvården om sina produkter, när och hur sponsring av aktiviteter får förekomma i hälso- och sjukvården och i vilken omfattning läkemedelsindustrin får erbjuda förtäring, bekosta resor och dylikt. En allmän förutsättning är att samarbetet sker i sådana former att parterna bibehåller full trovärdighet och en oberoende ställning i förhållande till varandra.

Nämnden för bedömning av läkemedelsinformation granskar läkemedelsföretagens eventuella överträdelser mot överenskommelsen. Det är ännu för tidigt att uttala sig om vilken effekt överenskommelsen kommer att få inom läkemedelsområdet. Den ger dock goda ramar och anvisningar för vad som är acceptabelt beteende i kontakterna mellan hälso- och sjukvården och läkemedelsindustrin. Sveriges Kommuner och Landsting har nyligen också tecknat en liknande överenskommelse med branschorganisationerna för de medicintekniska företagen.

För att stärka den statliga revisionen inrättade riksdagen för ett par år sedan Riksrevisionen. Myndigheten har till syfte att bedriva en oberoende och professionell granskning av all statlig verksamhet. Uppdragen handlar ytterst om att, för medborgarnas räkning, granska vart de statliga pengarna går och hur de används. Myndigheten startade sin verksamhet i juli 2003 och är en del av riksdagens kontrollmakt. I september i år offentliggjordes Riksrevisionens granskning av Läkemedelsförmånsnämndens skydd mot bland annat mutor. Granskningen är den första kontrol-

len av statliga myndigheter och bolag där Riksrevisionen bedömt att risken för mutor och otillåten påverkan är väsentlig, beroende på verksamhetens art. Riksrevisionen kommer att fortsätta att granska andra statliga bolag och myndigheter i syfte att bland annat stävja korruption i den statliga verksamheten.

Det har inletts många aktiviteter inom offentlig verksamhet som syftar till att vidmakthålla en hög moral. Jag kommer noggrant att följa utvecklingen och är beredd att överväga åtgärder om det visar sig finnas sådant behov.

Anf. 2 KENNETH JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka för svaret.

Den svenska tandvården debatteras och synas i sömmarna. Det är bra. Vi har i många avseenden en bra tandvård, och den ska vi vara rädda om. Det finns dock brister, såsom att godtyckliga åldersgränser sätts före behovet. Och var finns kostnadskontrollen och genomlysningen? Konkurrensen är svag, konsumentmakten i det närmaste obefintlig, ersättningsystemen är byråkratiskt krångliga och tidskrävande.

Jag och Centerpartiet efterlyser stärkt konkurrens, ökad konsumentmakt och bättre genomlysning för att få lägre priser och en mer konsumentinriktad tandvård med, om jag får använda det uttrycket, mer brett i. Det debatterade vi den 8 november. Till detta kommer misstankar om mutor och korruption inom tandvården. Min interpellation tillkom huvudsakligen för att jag hade tagit del av medieinslag om hur avsaknaden av ett fungerande system berikar implantatindustrin men lämnar de fattigaste i sticket.

Misstänkta och påstådda fall av mutor och korruption upprör, förvånar och förargar. Tandläkare sägs åka på lyxiga gratisresor till Mauritius och Sydafrika i utbyte mot att de säljer vissa implantat. Tandläkare köper in skruvar, får poäng och finansierar kursavgifter. Förundersökning pågår i enskilda fall, och självklart ska vi avvakta utgången av dessa.

Vi har myndigheter som ska kontrollera felbehandling, fusk, korruption etcetera, men i det här fallet är det inte regeringen och dessa myndigheter som avslöjat felaktigheterna utan det har medierna gjort. Det finns en legal och det finns en etisk aspekt, och ytterst ansvariga för att kontrollen fungerar är Ylva Johansson och regeringen. Ingen vet egentligen hur verkligheten ser ut. Arbetet med att få insyn pågår, men ingen rök utan eld. Jag tycker att medierna hittills gjort ett bra bevakningsarbete.

Det är bra med tydliga besked och snabba åtgärder som reaktion mot påstådda missförhållanden. Det är bra med etikdiskussion och avtal. Men för att etik och politik ska fungera i praktiken krävs möjligheter till såväl ansvarstagande som ansvarsutkrävande. En skriven etik är då bara ett första steg. Därtill måste det finnas fungerande kontrollorgan, och det är uppenbart att vi inte har sådana i dag. Det gäller inte bara tandvården utan all offentlig verksamhet.

Varför finns det inte – och det är en direkt fråga till Ylva Johansson – något oberoende institut mot korruption inom offentlig sektor på samma sätt som vi har inom näringsliv och privat sektor? Varför inte ha en offentlig sektorns motsvarighet till IMM? Min andra fråga är: Räcker, enligt Ylva Johanssons mening, de befintliga och aviserade åtgärderna för att stävja korruption inom offentlig sektor?

I svaret som jag fått av Ylva Johansson reagerar hon starkt mot bonussystemen, och tillverkarna är, enligt svaret, positiva till att diskutera etiska frågor. Då är min fråga: Är slutsatsen av detta någon form av löfte från dem om att de tänker sluta med bonussystemen? Om inte, vad gör ministern för att se till att de gör det?

Anf. 3 MAUD EKENDAHL (m):

Herr talman! Jag tänkte vinkla min del i denna interpellationsdebatt på ett något annorlunda sätt.

Först och främst tycker jag alltid att det är bra och nyttigt med samhällsgranskande tv-program som lyfter upp en debatt, vilket i det här fallet möjliggjort för Kenneth Johansson att ställa denna fråga om mutor. Mutor är ju kopplade till materialkostnader, och dessa materialkostnader är i sin tur kopplade till patienten eftersom patienten är den som till sist ska betala. Det är detta det handlar om.

Därför blev jag intresserad av att ta reda på: Vad kostar nu titankomponenter, från de billigaste till de dyraste? Hur många tillverkningsföretag har vi som gör dessa komponenter? I vilken utsträckning använder man sig av de billigare respektive de dyrare komponenterna? Jag som patient har ju ingen aning om ifall jag får en billig grej eller en dyr komponent i munnen, och det är ändå jag som ska betala. Därför tycker jag att samhället kanske borde ha ett visst intresse av hur detta fält nu börjar öppna sig med piratkopior på olika sätt.

Jag vände mig till riksdagens utredningstjänst, men de kunde inte hjälpa mig med detta. Därför tänkte jag att statsrådet Ylva Johansson möjligtvis vet lite mer om de frågor jag nu har ställt, vad detta kostar och så vidare.

Jag har tidigare ställt en skriftlig fråga till Ylva Johansson när det gäller titankomponenter och den förordning som reglerar de statliga ersättningarna. Detta tänkte jag komma tillbaka till i mitt andra inlägg i denna interpellationsdebatt.

Anf. 4 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag delar Kenneth Johanssons uppfattning att konkurrensen och konkurrensmakten behöver stärkas inom tandvården. Det är mycket angeläget. Jag tycker att det är mycket intressant med några av de förslag som Försäkringskassan har tagit fram och nu arbetar vidare på när det gäller den möjligheten. Till exempel kan prisjämförelser på Internet vara ett sådant steg. Jag tror att vi behöver ta flera steg för detta.

När det gäller misstankarna om korruption och mutor kan vi konstatera att det nu pågår en rättslig förundersökning mot några av de här implantatföretagen, och det är väl bra att det blir en sådan granskning. Det är dock också viktigt att säga att en rättslig undersökning görs ju i efterhand, och vi har också ett ansvar att se till att förebygga så att det inte ens uppstår misstanke om korruption eller mutor. Det handlar ju om hela tilltron till verksamheten och tilltron till det man ska betala, som Maud Ekendahl tar upp. Det är viktigt att man är säker på att pengarna verkligen går till de här komponenterna och till arbetet och inte till några mystiska bonussystem.

Därför skulle det vara viktigt, tycker jag, om det vore möjligt att nå en sådan överenskommelse mellan Sveriges Kommuner och Landsting

och implantatindustrin och den övriga tandvårdsindustrin som man har gjort när det gäller läkemedel och läkemedelstekniska företag. Jag tror att det skulle vara väldigt bra med en sådan överenskommelse.

Jag har kallat till mig parterna. Vi hade dem på Socialdepartementet i förra veckan. Min bedömning är att de är intresserade av att sluta en sådan överenskommelse. Jag vill gärna se att de gör det och att det sker på ett motsvarande sätt som har gjorts när det gäller läkemedel. Om detta sker ser jag ingen anledning för regeringen att gå in i denna fråga. Som jag säger i mitt skriftliga svar följer jag dock frågan noga, och skulle det behövas andra åtgärder är jag naturligtvis beredd att vidta dem.

När det gäller en oberoende aktör för att stävja korruption och mutor menar jag att Riksrevisionen är den aktören när det gäller den statliga verksamheten. Jag tycker också att vi har anledning att ha stor tilltro till Riksrevisionen och dess arbete. Det finns ingen anledning, vad vi hittills har sett, att ha någon annan uppfattning. Man har också inlett sitt arbete med att granska Läke-medelsförmånsnämnden och där varit ganska miss-tänksam i sin granskning, och det tycker jag är riktigt. Det betyder att Läke-medelsförmånsnämnden nu måste komma upp med ytterligare för-slag och bevis på hur man arbetar heltäckande och förebyggande för att undanröja minsta risk för korruption. Jag tycker att det är ett bra sätt att arbeta på. Jag ser fram emot att Riksrevisionen tar sig an ytterligare delar av den statliga verksamheten.

Anf. 5 KENNETH JOHANSSON (c):

Herr talman! Detta är stora problem, och dem ska man ta i och hitta lösningar på: etiska och legala problem, behov av genomlysning, dyra implantat – belopp har nämnts som förvånar när det gäller tillverknings-kostnad kontra försäljningskostnad – och konkurrens som i vissa lägen sätts ur spel.

Vad jag erfar, Ylva Johansson, finns det industriföretag här som fortsätter med sina bonusprogram. Det tycker jag att ministern skulle kontrollera och följa upp. Utifrån de initiativ som har tagits av departementsmedarbetare – förtjänstfullt, ska jag säga – känns det otillfredsstäl-lande om någon del av industrin ändå fortsätter med bonusprogram. Jag har erfarit att det åtminstone finns ett företag som gör det.

När det sedan gäller Riksrevisionens roll är det bara att instämma i att den är ett tillskott. Jag hoppas också att den kan fungera på ett sätt som liknar ett oberoende institut. Låt oss följa detta och se om så är fallet.

En sak som jag tycker är viktig att framhålla är vad privattandläkar-nas organisation framhåller. De har gjort ett klart ställningstagande där de säger så här:

Privattandläkarna anser att val av material och metod endast ska sty-ras av vad som är bäst för patienten, det vill säga det är varans eller tjäns-tens kvalitet och pris som är avgörande för valet. Allt annat är ovidkom-mande.

Jag tycker att det är ett bra uttalande. Jag stöder det och hoppas att alla som är anknutna till den organisationen lyssnar väldigt noga på det.

En annan fråga jag också skulle vilja ta upp handlar om svensk tand-läkarutbildning där ju staten, Ylva Johansson och sjukvårdshuvudmän-nen är medansvariga. Där finns ingen utbildning i implantatbehandling. Det saknas. Man hänvisas i praktiken till industrin. Jag vill fråga Ylva

*Svar på
interpellationer*

Johansson: Är det inte en god idé att här ta initiativ och diskutera med ansvariga för utbildningen om inte detta skulle vara ett steg för att få bort en av orsakerna till det vi i dag upplever?

Inom hälso- och sjukvården är det ett ganska känt problem att läke-medelsindustrin ordnar fortbildningsresor där det icke är särskilt obunden fortbildning. Det jobbar sjukvårdshuvudmännen med, och man har kommit en bit på väg.

I vissa stater i USA ordnar man fonder med hjälp av industrins pengar för att kunna backa upp sjukvårdshuvudmännen. Kan det vara ett konkret förslag att ta fasta på?

Min sista fråga är denna: Nu är det många på arenan – Riksrevisionen, Konkurrensverket, Konsumentverket, Försäkringskassan, SKL med flera. Behövs det inte en samordning och ett ledarskap för att vi ska dra åt samma håll i de här delarna, Ylva Johansson?

Anf. 6 MAUD EKENDAHL (m):

Herr talman! Jag vet inte om tystnaden från statsrådet Ylva Johansson vittnar om att inte hon heller känner till svaren på de frågor jag ställde. Jag kan upprepa dem. Det gällde kostnaden för titankomponenter, hur många tillverkningsföretag det finns och i vilken utsträckning de dyrare respektive de billigare titankomponenterna från de olika företagen används.

Att jag tar upp detta lite mer ingående, herr talman, har att göra med den skriftliga fråga jag hänvisade till om den nu tre år gamla förordningen där det finns bara två nivåer på ersättning, antingen 2 900 kr eller 3 200 kr. Det är ett ganska stelbent system. Nu får ingen tro att jag tycker att man absolut måste använda de billigare materialen. Detta ska en tandläkare inom professionen avgöra. Dock tycker jag att det är lite stelbent med ett sådant här system. Om man nu använder en billigare variant av titankomponent ska man ju inte få samma ersättning som man får för en dyrare.

Jag vill ställa en fråga till Ylva Johansson. När man nu tänker göra om den här förordningen och titta på de här kostnaderna, vore det då inte bättre att utforma ersättningarna så att de procentuellt motsvarar materialkostnaderna?

Anf. 7 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Det är ett problem med prissättningen när det gäller titankomponenterna i tandvårdsimplantaten, som Maud Ekendahl och jag också har haft en skriftväxling om. Det har visat sig, lyckosamt nog, att utvecklingen har gått i en väldigt bra riktning sedan 65-plus-reformen sjösattes, så priserna på implantaten har fallit snabbt. Sedan är det naturligtvis väldigt svårt för oss som politiker att veta vilka skruvar som är lämpliga att använda vid vissa tillfällen. Det kan inte heller vara vår uppgift. Det är mot den bakgrunden som jag har anledning att se över förordningen. Vi kommer att göra det just mot bakgrund av den snabba prisutvecklingen. Vi kommer att se över om man behöver ändra i regleringen av ersättningen så att vi har en ersättningsreglering som stämmer bättre överens med de faktiska priserna.

Vi har kanske också anledning att se över hela 65-plus-reformen och dess upplägg lite vidare. Men det kommer att ske lite senare. Det kom-

mer att bli en del av den stora översynen och utredningen för att ta fram en ny tandvårdsförsäkring för hela den vuxna befolkningen. Där kommer det också att finnas med ett arbete för att lite mer genomgripande se över den här reformen. Men jag tänker inte vänta på detta just när det gäller titankomponenterna, utan där kommer vi att gå fram tidigare med en förordningsändring, och en sådan bereds nu inom Socialdepartementet.

Kenneth Johansson tar upp frågan om innehållet i tandläkarutbildningen, och det kanske sträcker sig något utanför interpellationens område. Men innehållet i tandläkarutbildningen är naturligtvis väldigt viktigt när det gäller hur starka tandläkarna är kunskapsmässigt i förhållande till industrin. Jag tror ändå att man måste säga att det säkert finns anledning att göra förbättringar. Det brukar vara så. Jag tror också att det är viktigt att säga att det finns en del kunskap som industrin alltid kommer att ha nyare uppgifter om. Det gäller läkemedelsindustrin i förhållande till läkarna, och det gäller också implantatindustrin i förhållande till tandläkarna. Det är därför som det är bra att det finns kontakter, men det är också därför som det är så viktigt att det finns etiska regler för hur de kontakterna ska gå till och på vilket sätt man ska samarbeta med industrin. Jag tror inte att vi ska som mål att det inte ska förekomma något samarbete. Det tror jag vore till olycka för patienterna. I stället ska vi se till att det sker på ett sådant sätt att vi alla kan känna stort förtroende för det samarbetet.

När det gäller relationerna mellan sjukvårdshuvudmännen och industrin menar jag att det i första hand är en fråga just för sjukvårdshuvudmännen och industrin. Jag tycker också att man har tagit sitt ansvar när det gäller läkemedel och medicinteknisk utrustning. Och i förra veckan meddelade man mig och Socialdepartementet att man nu är beredd att göra det också på tandvårdsområdet. Jag tycker att man ska få ta det ansvaret. Sedan får vi följa utvecklingen och se om det efter det finns anledning att tro att det behövs ytterligare åtgärder. Jag vill i första hand se att man åstadkommer en sådan överenskommelse, och jag tror att vi har gott hopp om att man också kommer att lyckas med det.

Anf. 8 KENNETH JOHANSSON (c):

Herr talman! Jag tycker att den här debatten har förstärkt bilden av att det finns behov att vidta åtgärder mot ett antal problem inom tandvården för att stärka konkurrensen, pressa priser och stärka patientens i dag ganska tandlösa rättigheter. Vi är överens om att vi behöver förebygga – jag tar fasta på det – och se till att problemen inte uppstår, och när och om de ändå uppstår behöver vi snabbt vidta åtgärder. Vi måste ha ett regelverk och en organisation som är beredd att göra det.

Jag tror att det är väldigt viktigt att Sverige behåller bilden av en stark demokrati som står för öppenhet och rättvisa och vidmakthåller att vi kommer högt även i fortsättningen i Transparency Internationals årliga ranking över hur länder står emot korruption.

Jag tar avstånd från systemen med bonusprogram. Jag tycker att man överskrider en etisk gräns där. Jag uppfattar att ministern har samma uppfattning. Är det så – vilket jag, som jag sade i mitt förra inlägg, erfar – att det fortsätter inom något av de företag som arbetar inom branschen, hoppas jag att man, om inte annat, läser snabbprotokollet ifrån den här

debatten. På det sättet kan man känna att man har ögonen på sig. Det tycker jag skulle vara en framgång i den här diskussionen.

Jag har ingen annan uppfattning än att en bra utbildning har ett samarbete med industrin. Men om det helt saknas implantatutbildning i den utbildning som tandläkarna får, vilket jag har fått information om, tycker jag, som lekman, att det verkar vara en brist. Jag utgår ifrån att även de läser snabbprotokollet ifrån den här debatten.

Tack för svaren och kommentarerna. Jag tror att vi är tämligen överens om att korruption och mutor inom såväl offentlig som privat sektor är någonting som ska beivras och bekämpas med alla tänkbara medel.

Överläggningen var härmed avslutad.

8 § Svar på interpellation 2005/06:31 om tandvårdsreform

Anf. 9 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Gabriel Romanus har frågat mig vad jag avser att göra för att rätta till de uppenbara svagheter med det nuvarande högkostnadsskyddet för människor över 65 år, hur jag ser på innebörden av regeringförklaringens löfte om en tandvårdsreform som ska stärka den förebyggande tandvården och ge ett bättre skydd mot höga kostnader, vilken tidsplan jag har för det fortsatta arbetet med en tandvårdsreform samt vilka huvudlinjerna är i det reformförslag som presenterades vid regeringens hearing i augusti.

När det gäller högkostnadsskyddet för personer som är 65 år eller äldre kan det konstateras att efterfrågan på att få ta del av stödet varit mycket stor och att många patienter i stort behov av omfattande tandvård har fått möjlighet att få detta åtgärdat. Samtidigt har det visat sig att stödets konstruktion medfört vissa oönskade konsekvenser. Detta beror bland annat på skevheter i vårdgivarnas prissättning och tendenserna att i vissa fall ta ut orimligt höga priser. Den förhandsprövning som alltid ska ske är viktig både för kostnadskontrollen och för patientens skull, men tyvärr har administrationen tidvis inte fungerat tillfredsställande och långa väntetider har uppstått. Försäkringskassan har dock tagit fram ett åtgärdsprogram som bland annat innebär att en stor del av ärendebalansen övertagits av försäkringskontoren i Västra Götaland och Stockholm. Åtgärderna har börjat ge resultat och för närvarande avgörs fler ärenden än vad som kommer in till Försäkringskassan. Detta är positivt, men min bedömning är ändå att det finns skäl att se över högkostnadsskyddet för äldre.

I regeringförklaringen i år uttalades att en ny tandvårdsförsäkring som ska stärka den förebyggande tandvården och ge ett bättre skydd mot höga kostnader förbereds. Det är alltså viktigt att den framtida tandvårdsförsäkringen tillgodoser båda dessa syften. Som Gabriel Romanus uppger preciseras detta i budgetpropositionen för 2006 med att "regeringen avser att under 2006 utforma en tandvårdsreform med inriktningen att säkra en god tandhälsa och ett skydd mot höga tandvårdskostnader". Det framgår också att genomförandet ska påbörjas under 2007. Direktiven för en ny tandvårdsförsäkring kommer att presenteras inom kort.

Vid den hearing som ägde rum på Socialdepartementet den 2 september fördes en givande diskussion kring ett antal frågor som berörde möjliga sätt att förbättra tandvårdsstödet. Något reformförslag presenterades inte vid detta tillfälle, utan hearingen sågs i första hand som ett sätt att inhämta värdefulla synpunkter inför det fortsatta arbetet.

Anf. 10 GABRIEL ROMANUS (fp):

Herr talman! Först ska jag be att få ta upp en liten formell detalj. Interpellationer ska besvaras inom två veckor. Den här interpellationen överlämnades den 10 oktober. Det har alltså gått avsevärt längre tid på grund av statsrådets engagemang. Mot bakgrund av det får man ändå vara tacksam för att statsrådet fann tid för att komma hit för en vecka sedan och delta i vår debatt om tandvården. Det var också ett tillfälle att besvara interpellationer. Men jag tackar för svaret när det nu har kommit, även om det är lite sent.

Statsrådet säger här att vid den här hearingen i augusti presenterades inget reformförslag. Hur kan jag då inbilla mig det och ställa frågor om det? Ja, jag har läst regeringens pressmeddelande från i våras där det sägs att ett förslag till tandvårdsreform presenteras vid en hearing i augusti och att en grupp var tillsatt vid Socialdepartementet, vilket inte var fallet fick vi höra sedan.

Nu sade statsrådet i juni så här: Vi vill inte bedriva något arbete i hemlighet, utan vi kommer att redovisa det här arbetet öppet och ta in synpunkter i det. Just den här hearingen var ju tydligen lite hemlig i alla fall eftersom en medarbetare från vårt riksdagskansli inte fick tillträde till den. Det är alltså därför som min fråga verkar vara lite frikopplad från verkligheten.

Det här är naturligtvis bara detaljer, men de är på något sätt signifikativa för hur arbetet med den här tandvårdsreformen bedrivs.

I våras talade statsrådet om att en arbetsgrupp skulle titta på tandvården för unga vuxna. Nu talas det om en tandvårdsreform för alla. Man undrar vad det är som gäller.

När det gäller 65-plus-reformen sade jag att den, trots goda intentioner, är behäftad med stora svagheter. Jag sade inte att det var ett gigantiskt misslyckande, vilket statsrådet påstod för en vecka sedan och tyckte var kränkande. Jag sade att den har praktiskt taget havererat med enorma väntetider och en konstruktion som är värddrivande som följd. Det är ett lite annorlunda ordval.

Men det är ju positivt att statsrådet nu säger att den här reformen ska ses över och att hon är medveten om att det är ett antal svagheter i den.

Nu säger Ylva Johansson i svaret här att direktiven för en ny tandvårdsförsäkring kommer att presenteras inom kort. Ska det tolkas så att det ska tillsättas en ny utredning och att det är direktiven för denna utredning som kommer att presenteras? Förra gången vi debatterade det här – eller om det var förrförra gången – sade statsrådet: Det behövs ingen ny utredning, utan nu behövs det handling! Men när det nu talas om direktiv får man intrycket att det är fråga om en utredning. Vad är det för utredning i så fall? Är det en parlamentarisk utredning, är det en utredning i en arbetsgrupp inom departementet eller vad har ni tänkt er? Partikongressens beslut innebär att det ska vara en reform för alla och att abonnemangstandvård ska kunna utvecklas inom det systemet. Kan statsrådet

säga något mer om vad detta innebär, eller är det fortfarande så att vi får vänta på förklaringar i det fallet?

Anf. 11 MAUD EKENDAHL (m):

Herr talman! Ylva Johansson konstaterar att det har varit stor efterfrågan på högkostnadsskyddet för personer över 65 år, och det får vi väl hålla med om att det har varit, för det har ju bara växt och växt och blivit dyrare och dyrare. Men det har blivit dyrare för en liten grupp, tyvärr, för dem som är över 65 år. De som är från 62–63 år står och väntar, för de vill inte gå till tandläkaren eftersom de vill ha det från 65-årsåldern.

Om man nu ska se över den här reformen, som nu har framkommit att man ska göra: Kan statsrådet Ylva Johansson tänka sig att förkasta, slopa, hela den här reformen? Det är ju diskriminerande att vända sig mot en åldersgrupp. Den är inte rättvis heller, därför att den gäller bara från 65 år och uppåt. Men vi som är mellan 20 och 64 år, vi får ingen reform alls.

Därför tycker jag att det kanske vore bättre att statsrådet tittar lite mer på Moderaternas motion, där vi faktiskt pratar om verkligheten, och det blir inte dyrt. Vi ligger på samma budget som Socialdemokraterna. Vi talar om tandvård till alla. Man har då en självkostnad, en egen del i det hela, och sedan hjälper samhället till med den andra biten, beroende på hur stora tandvårdsutgifter man har.

Skulle alltså statsrådet kunna tänka sig att slopa 65-årsreformen och ersätta den och verkligen ge en reform till alla, så att inte vi andra mellan 20 och 65 år står utanför den?

Anf. 12 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Herr talman! Det är bra att Gabriel Romanus ställde den här interpellationen. Jag tycker att det känns viktigt att vi får resonera om den så här även den här veckan.

När det gäller att tandvården inte fungerar, eller rättare sagt att många inte har råd att gå, är vi överens om problembilden. Väldigt många svenskar är i dag också oroliga över sin situation.

Kristdemokraterna har ju som framtidsvision att också tandvårds-kostnaderna ska ingå i det övriga högkostnadsskyddet och den övriga sjukförsäkringen. Den stånpunkten har vi haft i många år.

Jag vill fråga statsrådet Ylva Johansson om Socialdemokraterna har ändrat sig. 2002 i varje fall och 2003 sade regeringen att man var på väg mot en utveckling på sikt att inkludera även tandvårdskostnaderna i sjukförsäkringen. Det är väl en viktig princip att säga om man har ändrat sig.

Det andra som jag vill lyfta fram är vad många tandläkare tycker är onödigt. Det är att administrationen är så oerhört dyr även för de äldre som har viss hjälp över 65 år. Det är gigantiska summor. Jag tror att man sade på tandläkarstämman i Göteborg att det var bortåt 80 tjänster som sysslade med det här. Ylva Johansson skriver nu i sitt svar till Gabriel Romanus att administrationen tidvis inte fungerat. Då kan man ju fråga sig om man från regeringens sida har tänkt tillsätta ännu mer personal. Det är naturligtvis så för all denna personal att de inte lagar tänder eller sätter in implantat på äldre. De sysslar med byråkrati. Det var min nästa fråga.

Den tredje frågan, som jag också ställde i samband med vår debatt här, gäller att vi Kristdemokrater har lagt fram ett förslag från den arbetsgrupp där jag är ordförande om en tandvårdsscheck, en princip om att lyfta fram det viktiga i att kontinuerligt gå till tandläkaren, få information om sin tandhälsa, få tips om hur man kan förebygga att det blir större skador som kanske är på gång och med vars hjälp man kan ha någon form av uppsökande verksamhet, ungefär som när vi kvinnor kontinuerligt blir kallade till mammografi eller gynhälsokontroll.

Jag kommer då till min fråga. Den här checken skulle vara värd 300 kr och skulle komma till alla svenskar över 20 år vartannat år. Tycker statsrådet att det skulle vara en idé att arbeta vidare med och för att också följa upp och hålla kvar den viktiga framgången när det gäller det förebyggande arbete som tandvården har haft? Jag menar att tandvården i Sverige under alla år har varit väldigt duktig på att förebygga saker och lära oss att gå till tandläkaren. Men eftersom det nu börjar bli dyrare och dyrare är det många som ändå avstår. Det skulle vara roligt att höra vad Ylva Johansson tycker om Kristdemokraternas förslag i den delen.

Anf. 13 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag har lite svårt att förstå vad Gabriel Romanus egentligen är ute efter. Vi har haft många diskussioner här i kammaren, senast förra veckan, om tandvården och behovet av tandvårdsreformer där Gabriel Romanus och jag har deltagit. Ändå tycks det som om det är väldigt svårt att förstå vad regeringen arbetar med. Då ska jag förklara det.

Vi arbetar med en stor tandvårdsreform som är avsedd att gälla hela den vuxna befolkningen. Vi påbörjade arbetet med att säga att vi ville inleda den för de unga vuxna. Vi har nu vidgat den till att gälla hela den vuxna befolkningen.

Min bedömning kvarstår: Vi behöver inte några nya, stora utredningar. Mycket är utrett. Vi behöver nu ett handlingskraftigt förslag. Det kommer att tillsättas en offentlig utredning för att ta fram det förslaget. Den kommer att arbeta under kort tid. Det förstår man, eftersom att vi har utlovat att ett första steg ska börja genomföras redan 2007. Då förstår man att en kommande utredning kommer att behöva arbeta mycket snabbt och vara väldigt inriktad på de konkreta åtgärderna.

En sådan tandvårdsreform – det är viktigt att komma ihåg – kostar stora pengar. Det är lite märkligt att vi gång på gång kan ha tandvårdsdebatter i den här kammaren som förs som om reformerna vore gratis.

Det vill jag säga till Maud Ekendahl och till Moderaterna. Moderaterna vill ju genomföra en tandvårdsreform som enligt Moderaterna ska ge bättre skydd mot kostnaderna för hela befolkningen. En tandvårdsreform som inte ska kosta en enda krona ska förbättra läget för hela befolkningen. Maud Ekendahl, det är ett förslag rätt ut i det blå. Det går inte att genomföra stora förbättringar för hela befolkningen om man inte är beredd att skjuta till mer pengar.

Vi socialdemokrater och ni moderater gör olika prioriteringar. Är det viktigast att satsa på reformer eller är det viktigast att sänka skatterna?

Jag vill också svara Maud Ekendahl att jag absolut inte vill förkasta 65-plus-reformen. Det har varit en viktig och bra reform. Den har inneburit väldigt mycket för hundratusentals människor som har fått möjlighet att få nya tänder. Den ska vi inte förkasta. Däremot behöver vi se över reformen. När vi tittar på en tandvårdsreform för hela den vuxna befolkningen kommer vi naturligtvis att behöva titta på förbättringar också för den här gruppen. Men förkasta den är jag inte beredd att göra.

Till Chatrine Pålsson vill jag säga att så länge man inte är beredd att skjuta till de medel som det innebär är det en hypotetisk fråga att inordna tandvårdskostnaden i sjukvårdens högkostnadsskydd. En sådan förändring är en reform på kanske 20–25 miljarder kronor. En sådan förändring skulle förmodligen också innebära en total förändring i sättet att styra tandvården.

Man kanske skulle behöva ha ett system som liknar sjukvårdens där vi inte har privattandläkare utan vårdavtal med entreprenörer som man får upphandla. Det är möjligt. En sådan stor förändring ligger inte i när-tid.

Det viktiga nu är att koncentrera sig på de förbättringar som är möjliga och som regeringen är beredd att prioritera i budgetarbetet de kommande åren. Det kommer att innebära stöd för det förebyggande arbetet där olika modeller kan prövas. Jag vill ha ett förebyggande arbete, inte bara för 22-åringarna utan för hela befolkningen – jag tror att det behövs – och jag vill ha ett skydd mot de högsta kostnaderna.

Anf. 14 GABRIEL ROMANUS (fp):

Herr talman! Min fattningsförmåga kanske är lite begränsad. Det är svårt att veta vad regeringen vill. Så sent som i juni säger man att det handlar om de unga vuxna. Nu säger man att det gäller hela befolkningen. Jag tycker att det är bra att ni har rört er i rätt riktning, men eftersom det har varit så stillastående i elva år kanske man är ursäktad för att man inte omedelbart förstår finesserna.

Låt oss ta fasta på att regeringen nu arbetar med en reform som ska gälla hela befolkningen, inte bara unga vuxna som i juni. Tack för det. Det är mycket bra.

Det ska tillsättas en offentlig utredning som ska arbeta snabbt. Är det en enmansutredning, är det en parlamentarisk utredning? Vad har ni tänkt er? Kan vi få veta lite mer om tidsplanen?

Jag förstår att den snabbhet som plötsligt har drabbat regeringen inte bara beror på att vi inom oppositionen har bråkat, utan den beror också

på er interna opposition med 50 motioner till partikongressen och LO som mullrar. Det gör ingenting. Vem som än är orsak till att ni äntligen börjar få ändan ur vagnen så är det positivt.

Det som bekymrar mig är att ministern så hårt biter sig fast vid att det ska genomföras en reform som kostar stora pengar. Nästa steg är ju att tala om att det därför måste ta väldigt lång tid.

Det sorgligaste i hela den här historien är att man har försuttit chansen att bygga upp ett försäkringsskydd. Om vi hade haft ett försäkringsskydd redan för elva år sedan hade vi haft pengar att bekosta reparationerna för dem som har den sämsta tandhälsan utan att det måste belasta statsbudgeten. Det kostar naturligtvis pengar att laga tänderna, även om jag tror att vår nuvarande konstruktion är onödigt kostnadskrävande. Det är nog många som inser det, om man talar om detta rent sakligt.

Det är inte självklart att det är skattepengar som ska stå för allting. När man talar om att man ska ta in detta i sjukförsäkringen och att ytterligare ett antal kostnader ska belasta den måste man antingen höja avgifterna för patienterna eller satsa skattepengar.

Vi har ju konstaterat att den normala svensken varje år har i genomsnitt ganska begränsade kostnader för tandvård men att man då och då kan drabbas av mycket stora kostnader. Som jag sade förra gången vi diskuterade detta är det som dukat för en försäkringslösning där man betalar en begränsad avgift varje år för att kunna få stora reparationer när det behövs. Det är precis som på alla andra områden där vi har försäkringar.

Det är positivt att partikongressen nu skärpte partistyrelsens skrivning och sade att abonnemangständerna skulle lyftas fram.

Utöver min fråga angående tidsplanen vill jag fråga: Innebär detta att det ska vara en reform för alla? Ska alla kunna komma i åtnjutande av en försäkringslösning, ett abonnemang, fasta avgifter, eller vad man nu vill kalla det, eller är det bara de som går hos folktandvården som ska få detta? Vi vet att privattandläkarna inte är så särskilt intresserade av detta av uppenbara skäl. Frågan är om de patienter som går hos privattandläkare och inte vill byta tandläkare i första taget ska få möjlighet att få en sådan här abonnemangslösning med fasta avgifter. Där man har prövat detta vet man att många tycker att det är helt rimligt att man betalar en fast avgift för att skydda sig mot de mycket stora kostnaderna.

Det här är viktiga principfrågor. När statsrådet säger att arbetet ska bedrivas i öppenhet är man ju tacksam om detta också blir verklighet.

Anf. 15 MAUD EKENDAHL (m):

Herr talman! Jag tycker att statsrådet Ylva Johansson är oförskämmd mot mig som moderat representant. Statsrådet vet att ni socialdemokrater har 3 miljarder kronor till tandvård och att vi moderater har exakt lika mycket pengar. Men vi fördelar dem olika. Ni socialdemokrater lägger drygt hälften på dem som är över 65 år. Vi moderater vill ge tandvård till alla. Det är den stora skillnaden.

Vi får se i valet vad de människor som ska rösta på våra partier vill. Vi får se vad de som är mellan 20 och 64 år vill ha av det statsbidrag som utgår till tandvården.

Lika oförskämt är det att med den här reformen ha en försäkringskassa i Lund som ska granska detta. Professionen ska granska profess-

*Svar på
interpellationer*

ionen. Tandläkare ska lämna in sina ansökningar som andra tandläkare ska granska för att se om de får göra si eller så och om patienten som är 65 ska få ersättning eller inte. Lika dumt och tokigt skulle det vara om jag behövde en höftledsoperation i Nyköping och en granskande läkare i Örebro skulle tala om om läkaren i Nyköping skulle få göra det. Så är ert system. Det är oförskämt mot professionen.

Den utredning som ni nu vill ha bygger säkert på att ni känner att valet börjar närma sig och att det blir en valfråga.

När Catherine Persson från ditt eget parti var på en debatt i Göteborg den 27 oktober bjöd hon in oss övriga partier till någon form av samverkan i en kommande utredning. Är det något som statsrådet har tänkt sig?

Anf. 16 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Herr talman! Jag frågade om Socialdemokraterna hade ändrat uppfattning om vad man ville. Uppenbarligen har man gjort det. Ylva Johansson och Socialdemokraterna har inte längre uppfattningen att det ska inkluderas i den allmänna sjukförsäkringen, trots att munnen tillhör kroppen.

Vi har under många år krävt att man skulle tillsätta en utredning för att se om man kan inkludera tandvården i sjukförsäkringen. Då trodde jag att det var självklart att man naturligtvis får ändra på strukturen. Vi har aldrig tänkt oss att det ska vara som det är nu och att vi bara ska lägga in tandvården och att samhället ska betala resten. Det är ju nonsens.

Man måste hitta någon annan metod för ett högkostnadsskydd och en samordning. Det är dit vi vill. Jag tror att det också är svenska folkets uppfattning.

När det gäller pengarna ser jag hur mycket det skulle kosta beroende på vem som säger det. Nu säger Ylva Johansson 25 miljarder, andra säger 10 miljarder. Hur många miljarder det än är handlar det om var den enskilda patienten står och vad man kan kräva av samhället och skattebetalarna.

Jag ska också inom parentes säga att vi alla partiföreträdare har fått olika frågor om det verkligen är rätt konstruktion på högkostnadsskyddet i dag inom hälso- och sjukvården. Man kommer i princip upp till gränsen för högkostnadsskyddet för läkarbesöksdelen efter tre läkarbesök. Det är inte riktigt så vi har tänkt oss högkostnadsskyddet.

Jag vill ställa en fråga, eftersom Socialdemokraterna har diskuterat den här frågan på sin kongress och lovat så mycket. Hur mycket pengar är ni socialdemokrater beredda att lägga på tandvården kommande budgetomgång? Vi får alltid frågan var vi har våra pengar, vad Maud Eken Dahl har i sitt parti och vad Kristdemokraterna har i sitt parti. Hur mycket är ni beredda att lägga?

Anf. 17 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Det är sant att det finns ett stort engagemang i mitt parti för att förbättra tandvårdsförsäkringen. Det är jag stolt över, och det tycker jag är bra. Den typen av engagemang är vad som har drivit fram tandvårdsförbättringar i vårt land under många års tid. Det är också vad som kommer att driva fram förbättringar i framtiden.

Herr talman! Gabriel Romanus står och önskar att vi hade genomfört en tandvårdsreform för elva år sedan. Det hade enligt Gabriel Romanus

varit mycket bättre. Det kan man ju hålla med om. Jag satt i regeringen för elva år sedan med ett annat ansvarsområde. Jag kan försäkra Gabriel Romanus att det inte var reformtider då.

Vi satt i ett läge där vi hade en katastrofal ekonomisk situation i Sverige. Det var oerhört stora budgetunderskott, oerhört stor arbetslöshet och en negativ bytesbalans. Vi hade ett läge där det inte var dags att diskutera reformer. Jag är stolt över att vi nu har en ekonomisk situation där vi kan utlova och genomföra också dyra reformer. Jag ger inte mycket för den typen av önskningar att man hade genomfört reformer i ett läge där det faktiskt inte var reformtider.

Jag delar mycket av Gabriel Romanus uppfattning om det goda med abonnemangstandvården eller frisktandvården. Det har väldigt många goda sidor. Vi ska bevara det och utveckla det systemet. Men man måste också säga att det inte är den fantastiska lösning för alla människors tandvård som Gabriel Romanus ibland målar upp. Det finns också en del problem med den lösningen. Den är inte tillämpbar för alla. Men den är bra för många, och den ska fortsätta att utvecklas.

Till Maud Ekendahl vill jag säga att den stora skillnaden mellan oss socialdemokrater och er moderater är att ni säger att ni vill genomföra förbättringar av tandvårdsstödet för alla utan att det kostar mer pengar. Det går inte. Säg som det är att ni vill försäkra för många för att kunna överföra pengar till andra. Då får ni vara ärliga på den punkten.

Vi socialdemokrater säger att vi vill genomföra förbättringar för alla. Det kommer att kosta pengar, och vi är beredda att göra de prioriteringarna. En av anledningarna till att vi kommer att ha råd att göra de prioriteringarna är att vi tycks kunna uppfylla ett av de löften vi gick till val på förra gången, att halvera sjuktalet fram till år 2008. Det innebär också att det skapas ett ekonomiskt utrymme som man till exempel kan använda för nya reformer eller för att sänka skatten. Där har vi en politisk prioritering att göra som väljarna till sist får ta ställning till.

Sedan vill jag också säga som en kommentar till Maud Ekendahl att det inte är dumt att granska åtgärder och priser. När vi ser prisutvecklingen inom tandvården kan man inte komma fram till att det är dumt att göra den typen av granskningar. De kan säkert ske på bättre sätt. Vi kan se över på vilket sätt vi arbetar med detta. Men jag tror inte att det räcker med självreglering för priskontrollen.

Till Chatrine Pålsson vill jag säga att om man vill göra en mycket stor förändring och få in hela tandvårdskostnaden – jag tror inte att Chatrine Pålsson menade i den allmänna sjukförsäkringen utan snarare inom sjukvårdens högkostnadsskydd – innebär det stora förändringar i hela sättet att bedriva tandvård. Ska man göra det kommer man förmodligen att råka ut för ett läge där vi kanske allvarligt försvårar för de många duktiga privattandläkare vi i dag har, som agerar och som vi behöver i vårt tandvårdssystem.

Innan vi diskuterar den typen av stora strukturella förändringar ska vi se till att ta fram resurser nog att i ett första steg kunna genomföra en ordentlig tandvårdsreform som minskar kostnaderna för alla de människor som behöver tandvård som gör att ingen behöver avstå från tandvården av ekonomiska skäl. Det är det viktigaste. Vad det kommer att kosta kommer vi att presentera när regeringen presenterar sitt budgetförslag.

Anf. 18 GABRIEL ROMANUS (fp):

Herr talman! Det är riktigt att Ylva Johansson satt i regeringen när man kunde ha genomfört en reform för elva år sedan. Hon säger att det inte var reformtider då. Om man har som utgångspunkt att varje reform måste kosta miljarder av skattepengar förstår jag att det var svårt att få igenom en sådan reform.

Men reformer kan också innebära att man inför en försäkringslösning med särskilda avgifter som man betalar under de år när man inte har så stora problem för att sedan kunna få ut kostnaderna för stora reparationer när det behövs. Det är vad som är abonnemangstandvårdens kärna.

Nu är vi överens om att det är en bra lösning. Men det var en bra lösning redan när ni och nydemokraterna en gång i världen avvisade den. Därför tycker jag att det är skönt att ni nu har kommit fram till att abonnemangstandvården ska främjas och finnas med i en lösning just därför att den inte drar en massa nya skattemiljarder som inte någon av oss har och kan förfoga över.

Min första fråga är alltså: Innebär den reform för alla som ni nu tänker er att alla ska kunna få en chans att få tandvård med en fast årlig avgift, eller är det fortfarande bara de som råkar bo i de landsting där man har infört detta som ska få den chansen?

Min andra fråga gäller tidsplanen. Finns det någon mer precisering bara än att ni ska ha ett förslag färdigt fram till valet när det gäller utredning och genomförande?

Min tredje fråga gäller hur utredningen ska gå till. Ska det vara en utredning där partierna får delta, eller ska det vara en enmansutredning? Vad har ni för tidsplan för den?

Socialdemokraterna brukar säga: Vi är stolta men inte nöjda. Nu hör jag att Ylva Johansson är stolt över att det finns en stark opposition mot senfärdigheten inom hennes parti. Min fråga är: Man kan väl inte vara stolt över att elva år har gått utan att man gjort någonting åt den här frågan?

Anf. 19 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag är stolt över att vi har fört en ekonomisk politik som gör det möjligt att diskutera stora, dyra och kostnadsdrivande reformer som också innebär stora förbättringar för befolkningen. Tandvården hör dit. Vi har också andra reformer på vårt program till exempel när det gäller äldreomsorgen. Det förutsätter också att man för en ekonomisk politik som gör det möjligt att driva sådana frågor.

Herr talman! Abonnemangstandvården bygger på att man betalar en fast avgift som är beroende på vilken status tänderna har när man går in i abonnemangsförsäkringen. Sedan täcker den avgiften alla de kostnader som man kan drabbas av under abonnemangstiden. Det är en klok modell. Det är en bra modell för väldigt många. Men för den som har väldigt dålig tandstatus eller som har väldigt stora behov fungerar inte den här modellen. Man hamnar i väldigt stora initiala kostnader för att över huvud taget komma in i systemet.

Det betyder att inte heller abonnemangstandvården är ett självspelande piano som går att genomföra på ett bra sätt för hela befolkningen utan att man är beredd att tillföra pengar för att genomföra detta. Men det

är en bra byggsten i en tandvårdsreform. Den ska vi ta och bygga vidare på.

När det gäller den utredning som kommer att tillsättas inom kort kommer den just inom kort att presenteras till direktiv, tidsplan och uppläggning. Gabriel Romanus kommer att få svar på sina frågor då.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2005/06:30
15 november

Svar på
interpellationer

9 § Svar på interpellation 2005/06:40 om behovet av en cancerplan

Anf. 20 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Cristina Husmark Pehrsson har frågat mig vilka åtgärder som jag avser att vidta för att säkerställa dels behovet av en cancerplan, dels en optimal cancervård för hela landet.

Frågan om en nationell cancerplan är inte ny. Den har diskuterats tidigare här i riksdagen och även behandlats inom ramen för den översyn av den högspecialiserade sjukvården som gjordes inom Socialdepartementet under år 2002 och 2003. Företrädare inom onkologin har anfört starka argument för att en nationell plan skulle vara ett viktigt instrument för att förbättra just cancervården. Företrädare för vissa andra sjukdomsgrupper förespråkar liknande planer inom sina områden.

Frågan om vi ska arbeta med denna typ av särskilda planer, exempelvis för cancervården, har rest en rad principiella frågor. Vilka konsekvenser skulle införandet av ett sådant styrinstrument få för det svenska hälso- och sjukvårdssystemet? Hur skulle sjukvårdshuvudmännens förutsättningar att prioritera och ta ansvar för helheten påverkas? Det är bara några frågor.

När regeringen i maj 2002 beslöt inrätta en särskild projektgrupp med uppdrag att göra en översyn av den högspecialiserade sjukvården fick den i uppdrag att pröva om nationella planer för olika diagnos- och sjukdomsgrupper var ett redskap för att effektivisera och förbättra vården. Gruppen bedömde i betänkandet *Högspecialiserad sjukvård – kartläggning och förslag* (Ds 2003:56) att nationella planer inte är ett fungerande verktyg för att utveckla den högspecialiserade vården.

Det kan ur den högspecialiserade vårdens perspektiv vara rationellt att formulera vårdprogram och andra regler för hur grupper av patienter med samma diagnos ska hanteras. Men tillämpningen av vårdprogram är inte okomplicerad. Många lider av flera sjukdomar samtidigt, vilket gör att kategorisering till en viss sjukdomsgrupp blir svår eller omöjlig. Det går heller inte att bortse från att patienter har personliga egenskaper och behov som det är nödvändigt att hälso- och sjukvården tar hänsyn till. Enligt min mening är det också viktigt att insatserna för olika sjukdomsgrupper utformas så att även små och sällsynta diagnosgrupper får de resurser som erfordras för en god patientvård. Den överblick som behövs för att på bästa sätt leda denna verksamhet finns hos de lokala sjukvårdshuvudmännen.

Socialstyrelsen har regeringens uppdrag att utfärda nationella riktlinjer för vård och behandling av patienter med svåra kroniska sjukdomar, som rör många människor och tar omfattande samhällsresurser i anspråk. Målet med riktlinjerna är att bidra till att hälso- och sjukvårdens resurser

används effektivt, fördelas efter behov och styrs av öppna och tydliga prioriteringsbeslut. De ska också medverka till att uppnå en nationell likvärdighet inom vården. Socialstyrelsen utarbetar för närvarande nationella riktlinjer för behandling av de största cancerformerna, bröstcancer, kolorektal cancer och prostatacancer. Det sker utifrån en helhetssyn på cancervården.

Inom cancersjukvården bedrivs sedan lång tid tillbaka vårdprogramarbete, huvudsakligen på regional nivå och i regi av regionala onkologiska centrum. Gemensam verksamhet för dessa centrum är regional cancerregistrering samt regionala eller nationella vårdprogram och kvalitetsregister för olika tumörgrupper. De nationella riktlinjerna kommer att komplettera vårdprogrammen genom att de inkluderar hälsoekonomiska bedömningar och förslag till prioriteringar. Avsikten är att de nationella riktlinjerna ska fungera som utgångspunkt för vårdprogram så att dessa blir likartat utformade över landet. Riktlinjerna kommer att skickas ut på remiss till berörda specialitetsföreningar våren 2006. Socialstyrelsen avser att under april 2006 genomföra sex regionala beslutsfattarseminarier med politiker, tjänstemän och professionerna i vården. Ett syfte med seminarierna är att främja det regionala utvecklingsarbetet mot en likvärdig och effektiv vård.

En cancervård av hög kvalitet är oerhört viktig, och jag vet att sjukvårdshuvudmännen redan i dag vidtar en rad åtgärder för att förbättra sin cancervård. Det är min förhoppning att de nationella riktlinjerna för cancervården ska leda till en ökad effektivitet och en optimal cancervård i hela landet. Jag vill avvakta resultatet av Socialstyrelsens arbete innan jag tar ställning till om det finns behov av att överväga ytterligare åtgärder.

Anf. 21 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m):

Herr talman! Tack så mycket för svaret, statsrådet. Precis som statsrådet sade är detta egentligen ingen ny fråga. Den har funnits länge. En före detta kollega, Elisabeth Fleetwood, har i kammaren diskuterat denna fråga många gånger.

Men den svenska cancervården är hårt pressad. I dag får ungefär varannan person en cancerdiagnos under sin tid. Av de barn som föds om tio år räknar man med att ungefär vartannat kommer att få en cancerdiagnos. Trots att cancervården har gjort stora framsteg på senare år dör en kvinna i Sverige av bröstcancer var sjätte timme.

Sverige satsar visserligen mest pengar på cancerforskning i en stor undersökning som gjorts, men de länder som satsar mest på forskningen spenderar automatiskt inte mest på nya mediciner. Österrike, Schweiz och Spanien är länder som snabbare tar till sig utvecklingen och ger nya behandlingar.

På tal om forskning och utveckling kan vi väl i detta sammanhang också notera att 90 % av de medel som går till cancerforskning kommer från insamlade medel och inte från statliga medel.

Hur är det då i Sverige? Hur tas man om hand? Får man de effektivaste läkemedlen eller tvingas läkarna att skriva ut gårdagens mediciner?

Det är stora regionala skillnader i behandling. Det visas nu i medierna, i debatter och när patienter berättar hur de har det. De här regionala skillnaderna kan bero på bristande kunskap, på behandlingstraditioner

eller faktiskt på det klinikerna i dag berättar, att nu finns det behandlingsmöjligheter och nya läkemedel men man har inte råd därför att kostnaderna för läkemedel har lagts ut på klinikerna på det sätt som har skett. Nya dyra läkemedel kan man inte använda. Här ser vi stora regionala skillnader.

Hur länge ska vi låta de här regionala skillnaderna pågå, statsrådet? Var man bor i Sveriges land har nämligen blivit en överlevnadsfråga. Bara i Västra Götaland skulle man behöva ett resurstillskott på 25–30 miljoner kronor för att ge en patient med specifik bröstcancer den mest optimala behandlingen. I Västmanland behandlar man många gånger fler patienter med små tumörer, prostata, än i Norrbotten, och i Region Skåne behandlar man många fler. Detta är känt av statsrådet. Jag vet det. Det visar bara att vi har väldigt stora regionala skillnader som vi alla är oroliga för. Folk har nämligen litat på professionen. När man får ett läkemedel tror man att det är det bästa, inte att pengarna faktiskt är slut på kliniken.

Cancervården står inför stora utmaningar. Vi vet att demografin gör att vi blir alltfler äldre. Därmed får alltfler cancerdiagnos. Problemet är, statsrådet, att ingen håller i spakarna när det gäller den samlade cancerverksamheten i Sverige, varken i dag eller om vi ser framåt. Det är det en cancerplanering skulle syfta till, en framförhållning.

Landstingsförbundets ordförande, Lars Isacson, talar nu om att han kan tänka sig att det finns behov av en nationell cancerplan. Det är snart bara vårdministern kvar, även om jag i dag tycker mig se en viss öppning och ett förändrat synsätt. Det måste vara dags, tror jag, att ändra det här. Vi ser behoven, vi ser orättvisorna, vi ser att professionen är beroende av en sådan plan och vi ser att patienterna är oroliga för att de inte får den mest optimala vården.

Anf. 22 ERIK ULLENHAG (fp):

Herr talman! Snart är det nog bara minister Ylva Johansson kvar som inte vill ha en nationell cancerplan. WHO, Världshälsoorganisationen, har rekommenderat en nationell cancerplan i samtliga länder. ECCO 13, en stor europeisk konferens om cancer som nyligen avslutades, kom med samma rekommendation till EU:s medlemsländer. Detta är en folksjukdom som vi behöver samverka bättre kring. Därför behövs nationella cancerplaner.

Verksamhetscheferna vid 24 onkologiska kliniker gick för ganska lång tid sedan ut och krävde en nationell cancerplan. Patientorganisationerna kräver en nationell cancerplan. Det är alltid lite dimmigt varför ministern inte vill ha en nationell cancerplan. Men sammanfattningsvis kan man väl säga: Nej, vi ska inte lägga oss i landstingets självstyre.

Nu har ju Lars Isacson, Landstingsförbundets ordförande, gått ut och sagt att han allvarligt vill fundera på en nationell cancerplan. Det man nu funderar på i landstinget hoppas jag också sprider sig till Rosenbad och till Ylva Johanssons departement.

Varför ropar alla på en nationell cancerplan? Bakgrunden är att vi så gärna vill tro att vården av de svårast sjuka fungerar, att i alla fall de som får cancer i vårt land, ett land som tar ut så höga skatter, får en väldigt bra vård. Men är det så?

Det finns väldigt stora brister. Väntetiderna för den som får en diagnostiserad cancer är för långa. Behandlingsteknikens kapacitet är på många ställen otillräcklig, vilket gör att man får vänta alldeles för länge på till exempel strålning. Många patienter känner sig vilse i systemet. Man vet inte vem som har det yttersta ansvaret för ens vård, vilket är oerhört frustrerande i ett läge där man drabbats av en så allvarlig sjukdom.

Bemötandet är inte alltid så respektfullt som vi skulle önska. Många som får ett cancerbesked får det fortfarande per telefon. Och kvaliteten varierar beroende på var i landet en patient bor.

Patientorganisationerna har gått så långt att man i en debattartikel pekade på att vissa måste dö i onödan för att de regionala skillnaderna är så stora. Verksamhetscheferna vid de 24 onkologiska klinikerna skrev så här för en tid sedan i en debattartikel:

Under senare år har vi alla märkt påtagliga förändringar i förutsättningarna att upprätthålla en högkvalitativ och jämlik cancersjukvård över landet men också att snabbt föra in nya metoder i sjukvården.

Det är en ganska stark alarmklocka. I samma artikel sade verksamhetscheferna att beslutet som riksdagen har fattat, om att cancersjuka alltid ska prioriteras i prioritetsgrupp 1, har de fortfarande inte sett några effekter av inom cancervården. Det är djupt allvarligt.

Dagens Medicin skriver på ledarplats att det är dags att stoppa lotteriet i cancervården med anledning av de lokala och regionala skillnaderna.

Det är klart att det på många sätt bedrivs en mycket bra cancervård i Sverige. Det ska vi inte glömma bort. Men samtidigt är det djupt bekymmersamt att efter drygt tio år med en socialdemokratisk regering skriver verksamhetscheferna på ett antal onkologiska kliniker att cancervården blir allt sämre – i synnerhet som vi vet vilken folksjukdom cancer är och kommer att vara i framtiden.

I dag får i genomsnitt 130 svenskar besked att de har cancer. Det innebär att på ett år drabbas 48 000 personer. Det är lika många som bor i Skövde. Det finns bedömningar som säger att år 2020 kommer varannan svensk att drabbas av cancer någon gång under sin livstid. Det är en nationell utmaning av gigantiska mått.

Jag har två frågor till Ylva Johansson till följd av hennes svar.

Hur stora regionala skillnader kan Ylva Johansson acceptera? Följden av att inte ta ett nationellt grepp är att acceptera regionala skillnader.

Hur ser ministern på internationella organisationers, till exempel Världshälsoorganisationens, rekommendationer? Spelar de ingen roll för Sverige?

Anf. 23 LARS-IVAR ERICSON (c):

Herr talman! Hälso- och sjukvård är en av välfärdens mest centrala uppgifter. Rätt behandling och vård när man är sjuk är ofta skillnaden mellan liv och död. Det gäller inte minst inom cancervården.

Cristina Husmark Pehrssons angelägna interpellation pekar på att cancervården i dag är ojämlik. Vi från Centerpartiet instämmer i detta.

Ska svenska cancerpatienters framtid vara beroende av var de är bosatta? Är statsrådet beredd att lyssna när läkare i Stockholm, Östergötland, Lund och Göteborg säger att de inte kommer att kunna ge sina

patienter nya moderna läkemedelsbehandlingar – trots att de vet att dessa behandlingar kan rädda liv?

Var tredje svensk får cancer. I år kommer närmare 50 000 personer att få en cancerdiagnos. Hälften av dem kommer att dö av sin cancersjukdom, och hälften kommer att överleva tack vare modern cancerbehandling. Det finns i dag nya registrerade läkemedel och behandlingsmetoder som kan bota om de ges i ett tidigt skede av sjukdomen. Ett exempel är när någon drabbas av cancer i bukhinnan. Det handlar om ungefär hundra personer per år i Sverige. Väntetiden för operation är fyra fem månader. Vi kan jämföra med länder som USA och Tyskland. Där är väntetiden en vecka. Det är lätt att förstå att tack vare en kortare väntetid ökas förutsättningarna för att patienten ska bli frisk.

Cancervården kostar mycket. Men kan verkligen samhället tveka när det gäller investeringar som kan rädda människoliv?

Några kan aldrig bli botade från cancer men ändå leva ett förhållandevis normalt liv tack vare mediciner och andra behandlingsmetoder. De kan arbeta och leva ett aktivt liv med en sjukdom som hålls i schack.

Ett besked om cancer tillhör de allra svåraste beskederna att ta emot. Då måste allt bli så bra som möjligt. Det ska vara lika rätt till samma behandling oavsett bostadsort. Det måste ändå vara innebörden av en optimal cancervård.

Anf. 24 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Herr talman! Jag vill också tacka för denna synnerligen angelägna interpellation. Jag får både brev och telefonsamtal i frågan.

Jag har hela mitt yrkesverksamma liv varit sjuksköterska på en canceravdelning, och jag ska villigt erkänna att jag till för tio år sedan tyckte att det inte behövdes en cancerplan. Jag har också tyckt att det här bör kunna ordnas inom landstingen och inom professionen. Men allteftersom utvecklingen har gått fortare fram och det har kommit alltför rön om bättre behandlingsmetoder och bättre vårdmetoder är det i dag för mig fullständigt självklart att vi måste ha en cancerplan. Då måste vi ha en cancerplan som går före.

Cristina Husmark Pehrsson sade att någon måste hålla i spakarna. Det är riktigt tänkt. Det ska vara ett lok som tuffar på och vet vartåt man vill. Detta är så viktigt just för att vi har fått bekräftelse på att cancervården är ojämlig över landet.

Jag vill ställa några frågor till Ylva Johansson. I sitt svar sade hon att det ur den högspecialiserade vårdens perspektiv kan vara rationellt att formulera vårdprogram och andra regler för hur grupper av patienter med samma diagnos ska hanteras. Det är en märklig utgångspunkt och ett märkligt perspektiv. Det måste väl ändå vara patientens, den vårdbehövandes, perspektiv och rättighet att få den allra bästa vården, det allra senaste enligt vetenskap och beprövad erfarenhet. Det kan inte vara sjukvårdshuvudmännen som i första hand ska vara argumentet för att skapa en plan.

Nu kan vi se att patientorganisationerna ställer krav. Det är väl ett halvår eller ett år sedan som det var en artikel i en av tidningarna. Det var bland annat Bröstcancerföreningens ordförande som skrev om ojämlikheter, Skåne och så vidare. Det känns så viktigt.

Prot. 2005/06:30
15 november

Svar på
interpellationer

Vad menar Ylva Johansson med att det skulle vara ett problem för en cancerplan med en patient med flera sjukdomar? Det kan väl inte vara så att inte alla med en cancersjukdom ska ha samma rättigheter om de råkar ha en sjukdom till? I så fall ska det förklaras.

Den andra frågan gäller behovet av viss specialutbildad personal. För något år sedan kom det larm om att det saknades till exempel onkolog-sjuksköterskor. Jag tror att det var på KS. Hur ser det ut i framtiden? En cancerplan ska också se till att det verkligen finns personal för att ge vård. Det är viktigt att komma ihåg personalens enorma roll. Vad vi ändå beslutar i riksdagen, vilka förslag regeringen än lägger fram, är det någon som ska utföra detta för att det ska komma patienten – den enskilda människan – till godo. Utifrån vilka perspektiv ser Ylva Johansson att behovet av olika personalgrupper för cancervården i framtiden i dag hålls under lupp?

Anf. 25 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Cancer är en folksjukdom. Det har alla debattörer här vittnat om på olika sätt. Allt tyder på att det är en sjukdom som kommer att växa i takt med att vi blir en åldrande befolkning. Det finns all anledning att ägna cancersjukdomarna stor uppmärksamhet.

Det är också viktigt att komma ihåg att cancer är många olika sjukdomar. Det finns kanske 200 olika cancerdiagnoser, och de är olika till sin karaktär. Några liknar varandra, och andra gör det inte. Därför är det inte alltid säkert att det går att tala om cancer som något enhetligt. Cancerdiagnoserna ser olika ut. Hur bråttom det är med olika insatser skiljer sig mellan diagnoserna men förstås också i de olika individuella fallen.

Herr talman! Som flera debattörer och även Cristina Husmark Pehrson tar upp är det oacceptabelt med stora regionala skillnader i vården. Det gäller cancervården och all annan vård – det är oacceptabelt. Det finns anledning att befara att skillnaderna är större i cancervården just därför att cancervården – lyckligtvis – utvecklas så snabbt. Nya metoder, nya behandlingsmetoder, nya läkemedel och nya kunskaper kommer i snabb takt inom cancervården, implementeras olika fort och prioriteras på olika sätt av olika sjukvårdshuvudmän.

Därför menar jag att det är helt nödvändigt med ett nationellt ansvar för att se till att vi har likvärdig vård i hela landet, att vi gör likvärdiga prioriteringar hos alla sjukvårdshuvudmän trots den medicinska bedömningen. I de delarna tror jag inte att man kan säga att det är upp till varje sjukvårdshuvudman att göra dem, utan det är medicinska bedömningar, som inte bör skilja sig åt i olika delar av landet. Där har vi ett nationellt ansvar, och därför tar vi fram nationella riktlinjer.

De nationella riktlinjerna kommer att innehålla stöd för prioriteringar, med en prioriteringsgrad från 1 till 10. De kommer att innehålla riktlinjer om vilka metoder som inte är vetenskapligt underbyggda eller tillräckligt beprövade för att användas, till exempel vilka metoder som bara kan användas i forskningssyfte och vilka metoder som bör användas. Väntetider är en annan sådan fråga som kommer att tas upp i nationella riktlinjer. Där menar jag att vi ska ha ett nationellt ansvar och åstadkomma en större nationell likvärdighet.

Nu kommer nationella riktlinjer för tre stora cancergrupper: bröstcancer, prostatacancer och kolorektal cancer. Det finns många fler cancer-

grupper att ta upp. Där tror jag inte att vi har några meningsskiljaktigheter.

De frågor som har kommit upp i diskussionen har framför allt gällt prioriteringar, och där har vi inte skilda åsikter. Jag tycker att vi behöver nationella riktlinjer för prioriteringar, och de bör utformas på ett sådant sätt som arbetet med de nationella riktlinjerna är ett exempel på. Jag tycker att det är ett bra arbete, och jag har också höga förväntningar på att den remissbehandling som kommer att ske i vår ska hålla mycket hög klass.

Det man kan fråga sig är: Ska vi också samla andra åtgärder som gäller cancer tillsammans med riktlinjerna i vad man skulle kunna beskriva som en cancerplan? Jag utesluter inte detta. Vi har ju andra planer där vi har skurit det på en annan ledd. Till exempel föreslår WHO att preventiva insatser ska finnas med i en cancerplan. Ja, i dag har vi dem i folkhälsoplanerna, där vi sammanför preventiva insatser mot cancer med preventiva insatser mot hjärt-kärlsjukdomar, eftersom det ganska ofta är samma insatser. Men man kanske ska lyfta ut de preventiva insatserna och koppla dem till riktlinjerna och ha det samlat. Jag vet inte säkert, men jag utesluter inte det.

En liknande sak gäller den palliativa vården, tyvärr aktuell för många cancersjukdomar. Ska vi skilja ut den palliativa vården för cancerdelarna, eller ska vi samla den tillsammans med annan palliativ vård? Det här är frågor som vi har anledning att diskutera vidare.

Anf. 26 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m):

Herr talman! En cancerplan handlar om en planering för att använda resurserna rätt, och det kan inte vara fel – en strategi för den samlade cancerverksamheten, inte bara i dag, Ylva Johansson, utan också om fem och tio år. Det handlar om det perspektivet. Där tycker jag att Ylva Johansson missar poängen. Det handlar om situationen inte bara i dag, utan också i framtiden.

Vi måste identifiera nuvarande problem men kommande behov och planera för hur man ska kunna använda resurserna bättre. Det handlar om att få en jämförande standard och helt enkelt få prioriteringsinstrument, men också – Ylva Johansson var inne på det – om vikten av förebyggande insatser, forskning och utveckling och utbildning. Det är många aktörer som måste in i en sådan här planläggning.

Många länder i Europa har redan en cancerplan, till exempel Norge, Danmark och Storbritannien. Trots att WHO har utarbetat en stark resolution har Sverige inte antagit den.

Vad gäller en cancerplan säger Ylva Johansson just att professionen själv måste utarbeta prioriteringar. Visst! Socialstyrelsen har i uppdrag att utveckla de här riktlinjerna, behandlingen av patienter med svåra sjukdomar och de riktlinjer som sedan ska ge vårdprogram. Men riktlinjerna fördelar inte resurser och planerar inte för framtiden, och det är det som en cancerplan också måste innehålla.

Om nu professionen ser att vi behöver en plan som genomsyrar hela cancer vården, och vi behöver en bästa behandlingsform oavsett bostadsort, måste det väl ändå vara politikernas ansvar att den som drabbas får tillgång till den mest optimala vården. Allt annat bryter mot hälso- och

Prot. 2005/06:30
15 november

Svar på
interpellationer

sjukvårdslagen, att var och en ska ges den mest optimala vården varhelst man bor. Det finns inte i dag.

Därför anser jag att jag är ansvarig, och Ylva Johansson ytterst ansvarig, för att här i riksdagen med utgångspunkt i hälso- och sjukvårdslagen garantera att alla får den vård de har rätt till, att man får den bästa vården oavsett bostadsort. Det ska vara den bästa vården i dag, men vi ska också planlägga för den bästa vården om fem, tio och femton år.

Min fråga till Ylva Johansson blir: Vad ämnar Ylva Johansson göra mer än att hänvisa till riktlinjer och Socialstyrelsen, när det handlar om att vi ser att hälso- och sjukvårdslagen inte efterföljs?

Anf. 27 ERIK ULLENHAG (fp):

Herr talman! Det var ett bra svar från Ylva Johansson när hon sade att det är absolut nödvändigt med likvärdiga bedömningar över landet. Vårt stora bekymmer är att det inte ser ut så i cancervården i dag.

Jag kan ta ett exempel ur en artikel i Dagens Medicin. Där kan man läsa att verksamhetschefen Tor Ekman från Göteborg deklarerar följande: ”De här resultaten för Herceptin” – det är ett nytt läkemedel för att behandla cancer – ”är naturligtvis ett framsteg, det är ju roligt! Men ofta hamnar vi i det läget att vi istället tänker att Herregud, hur ska vi ha råd med detta?”

I Linköping för Hans Starkhammar ett liknande resonemang när han säger så här: ”En försiktig inställning till nya läkemedel ger en viss trygghet, på så sätt att man inte hoppar på fördyringar av sjukvården som man inte säkert vet ger effekt.”

Det är klart att det perspektivet är bekymmersamt. Perspektivet är inte trygghet för patienten, utan perspektivet är trygghet så att man inte ska få fördyringar.

Det beror inte på att dessa människor i Göteborg eller Linköping inte vill ge den bästa vården. Det beror på att vi i dag inte har ett samlat grepp. Det beror på att när vi låter läkemedel landa på den enskilda kliniken är risken stor att den ekonomiska realiteten gör att man inte ger den bästa behandlingen till patienten.

Vad gäller forskningsresurser beror det på att ni i regeringen under lång tid har fört en politik där man inte klarar av att koncentrera forskningsresurserna till de vetenskapligt mest framstående miljöerna, vilket kommer att vara helt avgörande för cancerforskningen framöver. Det är ytterligare en sådan sak som en nationell cancerplan skulle kunna ta ett grepp om.

För en tid sedan presenterade Folkpartiet 22 förslag för bättre cancervård där vi tog ett samlat grepp om cancervården. Läs dem gärna! Ta gärna till dig av dem! Det är förhoppningsvis ett första steg till att vi tar den nationella cancerplanen. Men det finns mycket annat att göra, till exempel att höja lönerna för strålningssjuksköterskor och se till att, som jag sade, koncentrera forskningsresurserna.

Jag skulle allra sist, herr talman, vilja upprepa frågan till Ylva Johansson: Hur ser ministern på WHO:s rekommendation? Gäller den inte Sverige, när Ylva Johansson inte delar WHO:s bedömning att vi behöver en nationell cancerplan?

Anf. 28 LARS-IVAR ERICSON (c):

Herr talman! Vad kostar det att rädda liv? En vanlig jämförelse är att ta fram siffror från Vägverket. Vägverket beräknar att det kostar 1 miljard kronor att rädda ett liv per år genom att bygga fyra mil ny motorväg.

Visst ska vi bygga motorvägar, men samtidigt måste vi vara beredda att rädda liv på våra sjukhus. Läkarens huvuduppgift måste vara att se till patientens bästa. Han eller hon ska inte behöva välja bort patientens bästa för att kunna klara av en landstings- eller regionbudget.

Jag undrar vilket råd statsrådet har att ge till cancersjuka män och kvinnor i Skåne och Östergötland. Ska de behöva flytta för att få rätt behandling och bättre möjligheter att överleva?

Vi har redan hört att antalet cancerpatienter i Sverige har ökat de senaste åren, och vi vet att ökningen kommer att fortsätta. Var tredje svensk som lever i dag kommer att drabbas av en cancersjukdom under sin livstid. De och deras anhöriga har rätt till ett värdigt omhändertagande. Centerpartiet vill verka för ett tryggare samhälle där medborgarna får rätt vård och rätt omsorg oavsett var i landet de är bosatta.

Anf. 29 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Herr talman! För 30, 40 eller 50 år sedan, när människor fick det vi då kallade kräfta, fanns det i princip inte några behandlingsformer. När människan fick kräftan visste man att det var en begränsad tid man levde. Jag tror att väldigt många provinsialläkare och kirurger tröstade de människor och familjer som drabbades och gjorde vad de kunde. Men alla visste att det inte fanns botemedel.

Det är nu den 15 november 2005, och vi har kommit oerhört långt i behandlingen av cancersjukdomar. Jag tror att vi har kommit så långt att inte ens professionen trodde att man skulle komma så här långt för 20 år sedan. Det har varit oerhört glädjande. Vi vet ju att de allra flesta blir botade i dag. Vi vet hur enormt framgångsrik leukemibehandlingen för barn har varit, även för vuxna, och behandlingen av andra cancersjukdomar, eller maligna sjukdomar, vad man nu säger. Det är så fantastiskt. Det tycker jag att man ska säga i den här talarstolen också i dag.

Samtidigt är det så att när man sitter med en människa som har fått en livshotande sjukdom och säger att visst du har fått den här livshotande sjukdomen men vårt landsting har inte råd att ge dig den bästa behandlingen har vi kommit in på ett plan som har en djup etisk dimension. Jag tycker utifrån min människovärdesprincip och utifrån hälso- och sjukvårdslagen att vi ska ge alla den vård som är bäst i situationen.

Anf. 30 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Det är mycket allvarligt om man gör olika prioriteringar och bedömningar i olika landsting utifrån samma grundläggande medicinska bedömning. Det behöver vi åtgärda. Jag räknar med att nationella riktlinjer kan fylla den rollen. Om de inte skulle fylla den får vi väl överväga andra åtgärder, men vår erfarenhet hittills av nationella riktlinjer är att de är mycket kraftfulla och fungerar mycket effektivt som styrinstrument i sjukvården. Så det tycker jag att vi ska åtgärda.

Vad som är rätt prioritering och rätt bedömning tycker jag däremot inte att vi ska ta ställning till som politiker. Det är en medicinsk bedöm-

ning. Den måste man göra. Det är ett svårt arbete som Socialstyrelsen nu bedriver tillsammans med professionen om när en viss behandling är relevant, när den är lämplig, när man ska börja använda ett nytt läkemedel, när det är tillräckligt beprövat för att tas in. Det är inte vår sak att avgöra, men vi ska se till att vi har tillräckligt goda förutsättningar för att använda det och för att bedömningarna blir likvärdiga. Och de som har att göra bedömningarna ska ha stöd för att göra dem.

Som jag sade i mitt tidigare inlägg tror jag att det kan finnas anledning till, och jag säger inte nej till, att vi samlar olika delar kring cancer vården gemensamt i en plan med det som WHO tar upp i sin rekommendation. Man vill samla preventiva insatser, aktiviteter för tidig upptäckt, diagnostik, behandling, smärtlindring, palliativ vård, forskning och registreringar tillsammans på ett ställe. I dag har vi det samlat på olika ställen. Diagnostik och behandling är det som behandlas i nationella riktlinjer. Annat behandlas till exempel i folkhälsoplan eller i riktlinjer för den palliativa vården.

Finns det anledning att särskilt lyfta ut cancerfrågorna ur dem och samla dem tillsammans med riktlinjerna? Jag är inte säker på svaret, men jag är beredd att diskutera den frågan. Det kanske är bra att göra en sådan uppdelning. Jag tycker i alla fall att de nationella riktlinjerna inom de här stora cancergrupperna är ett viktigt första steg. Jag tror att prioriteringen är den allra viktigaste frågan. Men kanske ska vi också samla andra frågor.

Det är viktigt att säga att vi inte ska tro att en nationell cancerplan kan lösa alla problem. Till exempel kan den inte fördela resurserna till cancer vården i förhållande till andra diagnoser eller andra patienter. Det är en bedömning som måste göras av sjukvårdshuvudmännen och av professionen när de gör sina konkreta prioriteringar. Man ska inte tro att den frågan går att lösa bara med en plan. Man ska inte heller tro att man kan klara lönerna för vissa personalgrupper till exempel.

En rad frågor som naturligtvis är viktiga för kvaliteten kommer inte att få sitt svar i en sådan samlad bedömning, men kanske kan det ändå vara ett bra sätt att prioritera, visa på helheten och också stärka arbetet i en cancer vård som många här har intygat håller hög klass men som lyckligtvis utvecklas otroligt snabbt. Det är utmärkt, men därför måste vi också vara beredda att följa med med riktlinjer och styrinstrument så att den nya goda vården verkligen kan komma alla till del på bästa sätt.

Ett viktigt instrument som vi inte har talat om här men som jag också tror betyder mycket är kvalitetsregister där vi kan jämföra resultat av behandling på olika sjukhus. Riktlinjer fungerar innan för att tala om hur man bör göra. Kvalitetsregister visar efteråt att vissa behandlingar har varit mer framgångsrika än andra. Säkert är det fler än jag som tog del av det register som Läkarsällskapet gick ut med. Jag tror att det handlade om just kolorektal cancer. Två av de mest kända sjukhusen hamnade sist i den bedömningen, Karolinska och S:t Görans. De har snabbt åtgärdat detta tack vare just kvalitetsregistrets resultat. Jag tror att vi kommer att kunna använda kvalitetsregister i betydligt större omfattning för att förbättra svensk sjukvård och cancer vård.

Anf. 31 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m):

Herr talman! Det handlar om helhetssyn och om resurser, nu med nationella riktlinjer men också i framtiden om fem–tio år. Jag hör här att Ylva Johansson öppnar upp för och inte avfärdar tanken på en nationell cancerplan helt och hållet, vilket var ganska tydligt förut.

Förutom en cancerplan vill Moderaterna avsätta 10 miljarder kronor mer än regeringen under de kommande tre åren för vård och omsorg. Vi vill tillsammans med alliansen skriva in i hälso- och sjukvårdslagen garantin om vård i tid. Vi vill också ha en helhetssyn på vården. Moderaterna vill därför ta bort landstingens politiska överbyggnad och i stället ha ett mer nationellt övergripande ansvar.

Vård i Europa måste också ses som en tillgång. Sverige är inte världsbäst på allt. Därför behöver vi en EU-vårdgaranti.

Debatten här i dag visar på problemet att dyra läkemedel läggs ut på klinisknivå och att man inte har råd att behandla patienterna med dem. En bekant i familjen blev erbjuden att köpa ett dyrt läkemedel som kliniken inte kunde erbjuda i efterbehandling av en strålbehandling. Det skulle han få köpa för egna pengar. Jag tror att varken Ylva Johansson eller jag vill se en sådan utveckling.

Det borde kanske inte låta sig göras, men Ylva Johansson började själv interpellationsdebatten med Maud Ekendahl med att dra in Moderaternas skatteförslag och tala om prioriteringar. Då kan jag väl få dra parallellen att regeringen har avsatt 10 miljarder kronor för att lägga ned ett väl fungerande kärnkraftverk, Barsebäck, och ändå har vi inte pengar att ge cancerpatienter den mest optimala vården i Sverige. Det handlar om prioriteringar, sade Ylva Johansson. Det instämmer jag i.

Anf. 32 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Nu svingar vi till lite grann här på slutet med stora politiska drag. Så då får väl jag också vara med på det. Det är naturligtvis så att det med Moderaternas politik inte blir mer pengar till hälso- och sjukvården och den gemensamma sektorn. Det är en av de tydliga skillnaderna hur mycket man vill satsa på den gemensamma sektorn och hur mycket man vill sänka skatterna så att människor får mer pengar kvar i plånboken för andra beslut som man själv prioriterar. Det är en av de stora ideologiska skillnaderna och en av de stora frågorna i den kommande valrörelsen.

Vi har också sett hur det har gått i de stora landsting och regioner där Moderaterna har suttit i ledningen och där man på intet sätt har klarat av att hantera ekonomin eller att prioritera resurser till den väsentliga vården. Så vi har en stor politisk skiljelinje i synen på hur vi prioriterar.

Även om vi i stora drag är oense om hur vi ska prioritera gemensamma insatser i förhållande till skattesänkningar för enskilda hoppas jag att vi kan fortsätta med en konstruktiv diskussion om hur cancervården, som redan håller en hög kvalitet, också i framtiden ska kunna utvecklas och hålla en ännu högre kvalitet. Självklart har vi råd med bra cancervård till alla som behöver det i Sverige i dag.

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på
interpellationer

Anf. 33 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Chatrine Pålsson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att förbättra vården för svårt sjuka och gravt funktionshindrade personer så att de får den vård de behöver och har laglig rätt till. Hon har även frågat om jag avser att se över ansvarsfördelningen mellan kommuner och landsting i syfte att tvister dem emellan ska kunna undvikas.

Det är oerhört tragiskt när människor i stort behov av vård och stöd inte upplever att de får detta. Om det dessutom leder till att någon anser att livet inte längre är värt att leva är det ytterst allvarligt.

Enligt hälso- och sjukvårdslagen har landstinget ansvar för att erbjuda en god hälso- och sjukvård på lika villkor åt alla som är bosatta inom landstinget. Av socialtjänstlagen framgår att kommunen har det yttersta ansvaret för att de som vistas i en kommun får det stöd och den hjälp de behöver. Trots landstingens och kommunernas ansvar för att ge vård och stöd till enskilda finns det dessvärre personer som hamnat mellan stolarna på grund av att samverkan mellan huvudmännen inte fungerar. Detta är självklart inte acceptabelt. Regeringen har de senaste åren vidtagit ett flertal åtgärder för att förbättra huvudmännens förutsättningar för samarbete och samverkan liksom för att stärka den enskildes rätt till vård och stöd.

Genom lagen om gemensam nämnd inom vård- och omsorgsområdet, som gäller från den 1 juli 2003, har kommuner och landsting givits möjlighet att samverka i en gemensam nämnd med frågor som rör bland annat hälso- och sjukvård, socialtjänst, stöd och service till funktionshindrade, psykiatrisk tvångsvård och rättspsykiatrisk vård. Samtidigt som nyssnämnda lag infördes skärptes också kraven på gemensam planering vid utskrivning från slutenvården genom ändringar i lagen om kommunernas betalningsansvar för viss hälso- och sjukvård. En gemensam vårdplan ska upprättas för en patient som av den behandlande läkaren bedöms behöva insatser från kommunens socialtjänst eller hälso- och sjukvård eller landstingets primärvård, öppna psykiatriska vård eller annan öppenvård. Lagen om finansiell samordning av rehabiliteringsinsatser, som gäller från den 1 januari 2004, gör det vidare möjligt att effektivt använda resurser för personer som är i behov av samordnade rehabiliteringsinsatser.

Den så kallade Äldrevårdsutredningen överlämnade i juni 2004 betänkandet *Sammanhållen hemvård* till regeringen. Utredningen föreslår flera åtgärder som syftar till att tydliggöra ansvarsfördelningen mellan kommuner och landsting i samband med att vård och stöd ges i hemmet till personer med stora vård- och omsorgsbehov. Betänkandet bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

I juli 2004 beslutade regeringen att tillkalla den så kallade Assistanskommittén, en parlamentarisk kommitté med uppdrag att göra en bred översyn av insatsen personlig assistans enligt lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade. Kommittén ska utreda och lämna förslag bland annat kring gränsdragningsproblematik och kostnadsförskjutningar

som förekommer mellan huvudmännen. Kommitténs uppdrag sträcker sig till den 31 mars 2007.

När det slutligen gäller vården i livets slutskede, som Chatrine Pålsson också nämner, har regeringen i en skrivelse som lämnades till riksdagen i maj i år redogjort för en rad vidtagna åtgärder samt för hur denna vård fortsatt kan främjas. Regeringen har i samband med skrivelsen gett Socialstyrelsen i uppdrag att främja utvecklingen av vården i livets slutskede och att till regeringen redovisa en bedömning av denna utveckling. För detta ändamål har regeringen avsatt 1,5 miljoner kronor. Regeringen stöder även Nationella rådet för palliativ vård med 500 000 kronor under år 2005. Vidare har Kompetensstegen för kvalitets- och kompetensutveckling i vården och omsorgen om äldre tagit emot ett stort antal ansökningar avseende personalens kunskaper i just palliativ vård och omsorg.

Det är min bedömning att de nu nämnda åtgärderna sammantaget har inneburit och även fortsättningsvis kommer att medföra förbättringar av huvudmännens samarbete och samverkan liksom förstärkningar av vården och omhändertagandet av personer med svåra sjukdomar och funktionshinder.

Anf. 34 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Herr talman! Jag får börja med att tacka Ylva Johansson för svaret på min interpellation, som faktiskt kom till under mycket stor vända och medkänsla efter det uppmärksammade fallet med Joakim som slutade sina dagar på en självmordsklinik i Schweiz. Alla läste vi säkert om detta och kände både mycket frustration och besvikelse över hans situation.

Jag ska genast säga att varken jag eller, tror jag, någon annan på något sätt vill säga något negativt om hans kamp eller hans beslut – det gör jag inte. Men jag känner att det är vår uppgift att resonera om varför människor känner att den enda utvägen är just att aktivt avsluta sitt liv.

Det här får, tycker jag, mer bli ett samtal. En sådan här fråga ska inte ägnas vare sig hårda ord eller någonting annat. Det hela är alltför djupt, känsligt och viktigt för det.

Jag kan bara konstatera att den utveckling som varit i Holland, som har aktiv dödshjälp inskriven och har en legalisering av det, har lett till att människor av olika skäl faktiskt tvingats ge upp livet. Enligt en uppgift år 2001 – av och till har det gjorts utvärderingar – är det så mycket som en tredjedel av alla som får dödshjälp som inte själva egentligen har sagt ja till dödshjälp. Det motsvarar ungefär 3 000 personer per år. Av de 8 100 som fick en överdos till exempel av morfin var det 61 % som fick det utan att man själv hade begärt det, alltså en överdos som ledde till att patienten dog.

Samtidigt visar de olika undersökningarna att det aktiva arbetet med att förbättra vården i livets slutskede i princip har avstannat. Många anhöriga har ansökt om aktiv dödshjälp, och det ena med det andra har gjorts att det inte riktigt har blivit så som lagstiftarna tänkt sig.

Varför är då det här så viktigt? Jo, när en sådan här diskussion, en sådan här debatt och tidningsreferat kommer upp är det ofta så att anledningen är att man inte får den hjälp och den vård som man faktiskt är berättigad till. Vissa debattörer använder detta som ett argument för aktiv dödshjälp.

Prot. 2005/06:30
15 november

Svar på
interpellationer

Det bakomliggande och förbisedda då människor begär dödshjälp är oftast inte viljan att få dö utan viljan att leva men under andra, människovärdiga, villkor. Det är det som jag tycker är huvudfrågan här. Vad kan alltså vi som lagstiftare, som politiker och som opinionsbildare göra för att verkligen ge livshjälp och för att ge människor en trygghet i att, när det är så dags och man får den långsamma död som de flesta av oss kommer att möta, kunna ges en så god och bra vård att behovet av aktiv dödshjälp inte ens kommer upp?

Anf. 35 LARS-IVAR ERICSON (c):

Herr talman! Frågan om dödshjälp aktualiseras då och då i Sverige. Chatrine Pålsson tar i sin interpellation upp fallet med totalförklarade Joakim som fick assisterat självmord på en schweizisk klinik.

Varje person som inte längre orkar leva innebär ett misslyckande för samhället. I detta fall kan vi spåra hur det omhändertagande som Joakim fick möta i den svenska vårdkarusellen ledde fram till att han tog det svåra beslutet att göra slut på livet.

Vi kan spekulera i hur det kan bli så här. Det verkar som att det funnits en brist i samverkan mellan de olika sjukvårdshuvudmännen och att det inte har funnits en tillräcklig förståelse för Joakims behov av vård i lämplig miljö.

Vem blir bättre av att vistas på samma avdelning som äldre demenssjuka personer om man som ung lider av fysiska handikapp? Vem blir bättre av en hopplös kamp mellan olika sjukvårdshuvudmän? Frågan om människosyn, människovärde och helhetssyn borde få en större plats i sjukvårdsdebatten i förhållande till diskussionen om för och emot dödshjälp.

För oss i Centerpartiet är det två viktiga etiska principer som vi tycker ska ligga till grund för hälso- och sjukvården. Den första är människovärdesprincipen som anger att alla människor har samma mänskliga rättigheter och samma rätt att få dem respekterade. Ingen människa är förmer än någon annan. Mot bakgrund av detta får sjukvården inte prioritera sina insatser utifrån en människas personliga egenskaper eller funktion i samhället.

Den andra principen anger att resurserna ska satsas på de områden där det finns störst behov och att man särskilt beaktar dem som inte kan göra sin stämma hörd.

Men hälso- och sjukvårdens förmåga att nå upp till dessa etiska principer hänger ytterst på personalen. Det är inte endast medicinska kunskaper som gör att en människa blir frisk eller får ett någorlunda vettigt liv, utan det handlar framför allt om den del av vården som kallas omvårdnad, den mänskliga hand som tar hand om en annan människa. Vi vet alla att bemötandet för den vårdade är oerhört betydelsefullt.

Jag undrar om statsrådet delar dessa uppfattningar och hur hon avser att verka för att dessa etiska principer ska genomsyra all svensk sjukvård av i dag.

Anf. 36 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Om eller när en människa upplever starkt att livet inte är värt att leva är det naturligtvis oerhört allvarligt. Om det beror, åtminstone till del, på att sjukvården eller sjuk- och omsorgsinsatserna inte

har fungerat på rätt sätt är det ett misslyckande. Det måste vi självklart se mycket allvarligt på och till varje pris försöka förändra. Jag menar att vi har vidtagit en hel del åtgärder i detta avseende. Det är möjligt att man behöver göra ytterligare, men en hel del har redan vidtagits.

Jag vill säga till Lars-Ivar Ericson att de etiska principerna i sjukvården finns och fungerar överlag mycket bra. Däremot har vi ibland problem med gränsdragningar mellan olika huvudmän och också mellan olika delar hos en och samma huvudman. Där behöver vi göra särskilda insatser. Det har vi också gjort de senaste åren. Jag hoppas att det kommer att leda till förbättringar.

Jag delar Chatrine Pålssons uppfattning att det är viktigt att sjukvården och omsorgen fungerar på ett sådant sätt att efterfrågan på aktiv dödshjälp inte ska behöva uppstå. Det är ett misslyckande när det blir så. Det handlar om den palliativa vården och om livsuppehållande åtgärder i livets slutskede. Socialstyrelsen har för några år sedan tagit fram riktlinjer för dessa svåra gränsdragningar som tjänar som vägledning för läkarna i de många svåra bedömningsituationer som de har. När kan man inom ramen för vetenskap och beprövad erfarenhet avstå från att sätta in en viss åtgärd eller avbryta en viss åtgärd? Det är viktigt att man får vägledning så att vi tydligt kan upprätthålla gränsdragning, för det menar jag att vi ska göra.

Åtgärder som enbart syftar till att avsluta ett liv är förbjudna, och de ska fortsätta att vara förbjudna i Sverige. Även om det finns ömmande fall där vi kan förstå argumenten för aktiv dödshjälp menar jag att man måste vara mycket varsam med den typen av steg. Det finns anledning att vara orolig för vart sådana ställningstaganden i förlängningen leder i synen på våra medmänniskor och i prioriteringar inom sjukvården. Jag är inte beredd att ta några sådana steg.

Anf. 37 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Herr talman! Jag är oerhört glad över Ylva Johanssons löfte om att inte ta några steg mot aktiv dödshjälp i Sverige. Jag är också glad över de intentioner som statsrådet har när det gäller förbättringar. Men jag skulle ändå vilja påstå att vi kanske behöver göra mer för att nå upp till den ambition och vision som vi har.

Vi vet att finansieringen är en viktig orsak till att kommuner och landsting bråkar om ansvarsfördelningen. Tyvärr är det så. Vi vet också att sedan 2003, som också Ylva Johansson skriver i svaret, kan man bilda gemensamma nämnder. Så långt jag vet är det bara på ett ställe man har gjort det. Det är i Falun i Dalarna, tror jag. När nu landsting och kommuner inte bildar de här gemensamma nämnderna, som kanske skulle kunna vara ett sätt att öka samarbetet på, vad ska man göra då? När pengarna är en sådan källa till konflikt, särskilt för mindre kommuner där man vrider på varenda krona, måste vi kanske hitta någonting annat.

Jag tycker inte att Ylva Johansson riktigt har bemött den hårdaste kritiken i interpellationen, nämligen att vården mest erbjuder förvaring och meningen om samhällets oförmåga att ta sitt ansvar för unga handikappade. I det fall som jag refererar till, Joakim, har Joakim vid upprepade tillfällen i kontakter med sin kommun och med landstinget sagt att han vill ha något annat än förvaring. En ung människa som är gravt handikappad behöver än mera av liv när man inte själv kan ta till sig olika

delar. Kvalitet på livet, att kunna leva så fullt och så länge som möjligt, är en oerhört viktig fråga, inte bara för yngre utan även för människor som är äldre och kanske demenssjuka. Det är för mycket förvaring. Vi har väldigt ofta en medicinsk inriktning, att man behöver medicinsk behandling i form av smärtstillande medel, ångstdämpande medel eller samtal. I övrigt är det inte så mycket av kvalitet i själva situationen. Där måste jag ändå få ställa frågor.

Ylva Johansson hänvisar också till Äldreårsutredningen, som lämnades över i juni 2004. Det har gått ett och ett halvt år sedan dess. Nu vet jag att betänkandet bereds. Jag vill fråga: När kommer det en proposition? Jag inser att det finns mycket att göra och att det har gått ett och ett halvt år, men det är ändå en tillräckligt lång tid, om man har ett genomarbetat betänkande, för att man ska kunna lägga fram en proposition.

När det gäller pengarna vill jag ställa en fråga. Vi hade en hearing i socialutskottet inför det beslut som ska fattas i riksdagen i morgon om vård i livets slutskede. Då menade man att de kompetensstegspengar som regeringen har avsatt egentligen inte har inneburit någon förbättring av den palliativa vården. Min fråga är då: Har Ylva Johansson tänkt initiera något annat, specifikt, när det gäller pengar för den palliativa vården?

Anf. 38 LARS-IVAR ERICSON (c):

Herr talman! Vården ska inte döda människan. Principen måste alltid vara att rädda och värna liv. Joakims resa till Schweiz ser jag som ett uttryck för ett misslyckande inom den svenska vården.

Det är bra att statsrådet konstaterar att det fortfarande kvarstår en oklar ansvarsfördelning mellan kommuner och landsting beträffande sjukvård, rehabilitering och hjälpmedel och att något behöver göras.

Det ämne som vi diskuterar i dag tangerar också det vi ska diskutera i morgon, vård i livets slutskede. Jag hoppas att ministern har tillfälle att vara närvarande i morgon eftermiddag eller i morgon kväll och delta i debatten och då klargöra hur man på bästa sätt kan lindra när det svåraste svåra inträffar.

Anf. 39 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Till Chatrine Pålsson vill jag säga att det nu inrättas gemensamma nämnder i några fler kommuner, men självklart är det inte den enda lösningen. Jag tror inte heller att vi kommer att få se sådana överallt, och jag vet inte ens om det är önskvärt. Det finns också andra sätt att samverka på.

Vi behöver säkert vidta fler åtgärder för att underlätta denna samverkan, men jag är inte så säker på vad riksdag och regering ska vidta för åtgärder. Mycket ligger ju på kommuner och landsting i det konkreta arbetet där man bygger upp ett förtroende mellan människor och skapar gemensamma rutiner för hur man ska hantera olika frågor. Jag tycker ändå att den utvecklingen går i rätt riktning.

Förslagen om sammanhållen hemvård bereds för närvarande i Regeringskansliet, men Chatrine Pålsson vet precis som jag att vi har en situation där ungefär hälften av landets kommuner har tagit över hemsjukvården, och det fungerar mycket bra. Ett problem är att inte heller de är särskilt intresserade av att ha en lagstiftning på området eftersom de är nöjda med sina avtal. Det är naturligtvis en intressant och viktig diskuss-

ion om vi ska gå fram med lagstiftning eller om det finns andra sätt att åstadkomma en överföring av huvudmannskapet för hemsjukvården till kommunerna, och det vill jag pröva så långt möjligt innan jag är beredd att gå fram med en lagstiftning.

Herr talman! Det är fullkomligt oacceptabelt att en ung människa med grava funktionshinder förvaras eller upplever sig bli förvarad. Det är naturligtvis oacceptabelt vilken människa det än gäller. Alla har rätt utifrån sitt unika och lika människovärde till ett så gott liv som möjligt, och det har man utifrån de förutsättningar som man har. Där ska det inte vara någon skillnad på hur gravt funktionshinder man har. Vi har en skyldighet att så långt möjligt skapa förutsättningar för ett så gott liv och så bra livskvalitet som möjligt.

Detta uppstår mycket i mötet med personalen, men det handlar också om att visa på kvalitet. Det vi kan göra från riksdag och regering är sådant som att införa kvalitetsindikatorer som Socialstyrelsen nu arbetar med. Det är ett viktigt verktyg som man kan använda för att visa på och prioritera kvalitet inom den här vården.

Den palliativa vården är särskilt aktuell när det gäller dessa frågor. Den ska ju diskuteras och beslutas om här i kammaren i morgon, som också har nämnts här i debatten.

Jag vill säga till Chatrine Pålsson att när det gäller Kompetensstegen är det inte så konstigt att de som var med på er utfrågning inte kunde veta så mycket, för de har inte sett ansökningarna. Men jag har sett dem, och regeringen kommer inom kort att besluta om fördelning av medlen. Nästan alla Sveriges kommuner har ansökt om medel. Vi kan se i ansökningarna att ett av de vanligaste områdena som man vill satsa på handlar om kompetensutveckling just för palliativ vård och omsorg.

Det är mot den bakgrunden som jag kan säga att de pengar som vi satsar inom Kompetensstegen kommer till en inte oväsentlig del att handla just om kompetensutveckling inom det här området. Det är roligt att huvudmännen har prioriterat det, därför att jag tror att det behövs.

Anf. 40 CHATRINE PÅLSSON (kd):

Herr talman! Det viktigaste är inte vad man gör nu, utan det är att man gör saker som får effekt för de enskilda människorna. Det gäller inte minst alla funktionshindrade i vårt land som i dag känner oro för sin situation och för framtiden. Det är viktiga signaler att vi som lagstiftare har ambitioner att göra så att det blir bättre för de enskilda. Dessa människovärdesfrågor är oerhört viktiga.

Det handlar inte om grupper som demonstrerar med plakat på Mynttorget 2 eller vid Regeringskansliet, utan det handlar om människor som är i ett oerhört stort behov av en god vård och omsorg. Någon sade att ett mått på ett helt samhälles civilisation är hur vi behandlar de personer som är mest svaga.

Därför måste vi vara starka och handlingskraftiga och föreslå åtgärder för att så många som möjligt – helst alla – ska få den allra bästa vården och omsorgen när man är funktionshindrad, när man är i behov av vård i livets slutskede och när man inte kan tala för sig. Mycket av tryggheten ligger i detta, så därför bör vi vara tydliga.

Jag vill än en gång tacka Ylva Johansson för att det inte kommer något förslag om aktiv dödshjälp i Sverige. Vi ska allesammans försöka att

hjälpas åt för att bidra till att det blir så bra som möjligt, givetvis också ute i kommuner och landsting. Var och en i sin roll kan lyfta fram frågan och arbeta för en bättre vård och omsorg, inte minst för att stärka de anhörigas situation.

Överläggningen var härmed avslutad.

11 § Svar på interpellation 2005/06:80 om den nationella vårdgarantin

Anf. 41 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Ulrik Lindgren har frågat mig om jag avser att vidta några kompletterande åtgärder för att den nationella vårdgarantin ska fungera från och med den 1 november 2005 samt om jag avser att vidta åtgärder för att skapa klarhet i frågan huruvida den nationella vårdgarantin är att betrakta som en garanti eller en målsättning.

Sedan år 1997 finns en besöksgaranti som innebär att primärvården ska erbjuda hjälp, antingen per telefon eller genom besök, samma dag som vården kontaktas. Om kontakt med läkare erfordras ska väntetiden vara högst sju dagar och den som fått remiss till den specialiserade vården ska erbjudas besök inom 90 dagar. Regeringen och Sveriges Kommuner och Landsting har slutit en överenskommelse om att utvidga denna besöksgaranti till en vårdgaranti som också omfattar tid för behandling.

Den nationella vårdgarantin omfattar all planerad vård och gäller fullt ut från och med den 1 november i år. Vårdgarantin är inte en målsättning utan en garanti som innebär ett åtagande för landstingen att erbjuda behandling inom 90 dagar från det att beslut om behandling fattats.

Syftet med vårdgarantin är först och främst att stärka patientens ställning i vården. Utgångspunkten är hälso- och sjukvårdslagens krav på att beslut om behandling ska fattas i samråd med patienten. Vårdgarantin tydliggör vårdens åtagande gentemot patienten i samband med en sådan överenskommen behandling. Vårdgarantin är ett komplement till de långtgående möjligheter att välja vårdgivare som redan finns i den svenska sjukvården.

Det är viktigt att klargöra att garantin inte förutsätter att alla landsting kommer att kunna erbjuda alla typer av behandling inom det egna landstinget. I de fall då patientens hemlandsting inte kan erbjuda behandlingen i tid ska hemlandstinget hjälpa patienten till vård i annat landsting inom garanterad tid. Detta ska ske utan extra kostnader för patienten.

Vårdgarantin införs i kombination med en fortsatt satsning på förbättrad tillgänglighet i hälso- och sjukvården. Den sammanlagda satsningen på en nationell vårdgaranti och förbättrad tillgänglighet uppgår till 1,95 miljarder kronor 2005 och 1,75 miljarder kronor per år från och med 2006. Dessa satsningar i kombination med det förberedelsearbete som genomförts i landstingen borgar för att landstingen ska kunna leva upp till sina åtaganden i överenskommelsen.

Avslutningsvis vill jag framhålla att jag kommer att se till att vårdgarantin noggrant följs upp och utvärderas för att säkerställa att den genomförs på det sätt som det är tänkt. Landstingen ska årligen rapportera till

Socialstyrelsen hur de uppfyller garantin och vilka åtgärder de genomför för att förbättra tillgängligheten. Socialstyrelsen får i sin tur i uppdrag att kontinuerligt följa upp och utvärdera garantin och avrapportera utvecklingen till regeringen.

Prot. 2005/06:30
15 november

Svar på
interpellationer

Anf. 42 ULRIK LINDGREN (kd):

Herr talman! Tack för svar om vårdgarantin från minister Ylva Johansson. Jag hoppas också på mer svar i dagens diskussion om tillståndet för vårdgarantin. Det skriftliga svaret känns lite avvaktande och betraktande, i väntan på Socialstyrelsens utvärdering så att säga. Jag hoppas på mer kött på benen i dagens diskussion.

Den borgerliga regeringen införde en vårdgaranti 1991–1994 för att genomdriva det vi alla vill, att jag om jag blir sjuk ska få behövlig vård och framför allt i tid. Den gav kortare värdköer. Men efter 1994, med Socialdemokraternas återkomst till makten, förföll reformen.

Elva år har nu gått med Socialdemokraterna bromsande och blocke-
rande för en vårdgaranti. Socialdemokraterna har uppträtt som system-
försvarare i stället för att företräda patientens rätt. Allemansrätten till
sjukvård, som borde vara på plats i en utvecklad välfärdsstat, har blivit:
Ja, om du betalar en gång till, först via skatten och sedan via privata
försäkringar, då gäller en vårdgaranti.

Men plötsligt inför 2002 års val vände Socialdemokraterna och lo-
vade att de också skulle införa en vårdgaranti i Sverige. Efter valet har
det dock varit ett ständigt framflyttande av datum. Nu är den då på plats.
Vi hoppas och tror att från den 1 november, för några dagar sedan, ska
den ha trätt i kraft.

Den första frågan är: Har ni nu viljan, geisten och entusiasmen att ge-
nomföra vårdgarantireformen efter allt det gångna motståndet? Kan vi se
en solklar vändning av politik?

Det är viktigt med viljan här. Det är inte bara en retorisk fråga, utan
vi vet ju från alla sammanhang att om man vill något så blir det också
något. Om man velar och gör något halvhjärtat blir det ett sämre resultat i
görandet. Och det finns skäl att betvivla viljan med tanke på historien
bakåt.

Det är också viktigt att de som ska sköta vårdgarantin får instrument,
alltså våra landsting. De måste få bästa möjliga förutsättningar att klara
sin uppgift, och det är ingen liten uppgift. Det kräver en hel del för att
leva upp till den så kallade vårdgarantin.

Frågan är också: Är Socialdemokraterna nu villiga att förändra hälso-
och sjukvårdslagen så att den främjar och ger stöd åt landstingen för att
de ska kunna leva upp till vårdgarantin? Vi har flera gånger interPELLERAT
tidigare ministrar, Lars Engqvist med flera, om just frågan: Ska vi få ett
tillägg i hälso- och sjukvårdslagen som anger att vården inte bara ska ges
utan att den också ska ges i tid?

Vi har också stopplagen från den 1 januari 2006. I dag finns det en
enkel lagstiftning när det gäller landstingens åtagande, att de helt enkelt
ska erbjuda god hälso- och sjukvård till sina invånare inom landstinget.
Det finns också ett viktigt tillägg, att de inte måste utföra allt själva, utan
ett landsting får sluta avtal med annan utförare och få det gjort den
vägen.

Men som vi vet nu ska inte den här enkelheten bestå, utan från den 1 januari ska det krånglas till i lagstiftningen. Överlämnar landstinget ett uppdrag till annan vårdgivare att utföra det hela, är det behäftat med en rad villkor. Vad jag förstår kommer det inte att bli någon ändring på den punkten, utan möjligheten ska fortfarande begränsas och försvåra för landstingen att utföra sin vårdgaranti. Frågan är förstås: Blir det någon lagändring på det området, eller är det detta som vi får leva med för över-skådlig tid framåt?

Anf. 43 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Jag hade förberett mig för en litet annan typ av debatt. Men det är uppenbart att Ulrik Lindgren här vill söka konflikt kring vårdgarantin, och jag tar gärna en sådan konflikt om det är så han vill ha det.

Den vårdgaranti vi nu genomför, och som Ulrik Lindgren ifrågasätter att jag vill genomföra över huvud taget, att jag ens har viljan att göra så att människor kan få vård i tid, är inte bara en reform som vi vill genomföra, utan det är en reform som vi har förmågan att genomföra. Den gäller alla patienter och alla behandlingar i hela landet. Den är väl förberedd.

Vi har gjort stora satsningar under många års tid, både politiskt och inom professionen, för att kunna skapa grund för en stor strukturreform som naturligtvis kommer att betyda oerhört mycket för de enskilda patienterna och stärka patientens ställning. Men det innebär också mycket för att sjukvårdens funktionssätt ska förbättras och också att vi i förlängningen sparar resurser, inte bara mänskliga utan också pengar. Det är alltid bättre att ge vården tidigare än att göra det senare.

Den borgerliga vårdgarantin som infördes var en helt annan typ. Det var ju en ransoneringsgaranti, Ulrik Lindgren. Den infördes ju just för att färre skulle få tillgång till behandlingen. Det var det som var ett av syftena. När den borgerliga så kallade garantin infördes gällde den endast tolv behandlingar. Den var ett ransoneringsinslag som gjorde att många förnekades behandling. Till exempel infördes regeln att man bara skulle få starroperation på ett öga och inte på två. Gränsen sattes också så högt som vid 0,5 för att man alls skulle komma i fråga för behandling och starroperation. Det var en begränsningsgaranti. Det var utmärkt att den togs bort.

Vi ska inte utlova några garantier förrän vi kan leva upp till dem fullt ut, och det är viktigt att kunna göra det så att garantin omfattar hela befolkningen och alla diagnoser. Nu har vi den förmågan. Det är en oerhört stor och viktig reform som vi nu kan genomföra, och jag är väldigt stolt över att vi nu genomför den.

Det är självklart så att en sådan här stor reform kan komma att kräva ytterligare beslut för att se till att den verkligen fungerar väl. Det utesluter jag inte. Men jag ser inte att det är för handen just nu.

Ulrik Lindgren påstår att den lagstiftning som vi har infört, att landstingen när de vill ska kunna använda sig av möjligheten att lägga ut sjukhus på entreprenad, på något sätt skulle försvåra för landstingen att använda entreprenörer för att uppfylla vårdgarantin. Det är naturligtvis inte sant.

Vi ställer två krav. När man lägger ut ett helt sjukhus på entreprenad ska man kräva att entreprenören följer samma prioriteringar som landstinget gör, att man alltså följer samma politik för att till exempel korta vårdköer, och att man inte samtidigt öppnar en gräddfil för dem som kan betala för sig. Det är ju en gräddfil som finansieras just av att det finns långa vårdköer. I så fall tillåter man att sjukhus som drivs med offentliga medel ska ha dubbla styrinstrument. Att från det ena hållet vilja ha köer för att kunna finansiera privatbetalande och samtidigt styras av landstingets prioriteringar är inte rimligt. Det är bra att vi inför en sådan regel.

Det är också svårt att förstå på vilket sätt det blir fler operationer utförda om sjukhus på entreprenad delar ut vinsten till aktieägarna än om den återinvesteras till sjukvårdens verksamhet.

Anf. 44 ULRIK LINDGREN (kd):

Herr talman! För Kristdemokraterna är det viktiga att vård ges i tid. Det viktiga är inte hur vården förmedlas. Landstingen borde ha fritt spelrum. Vi borde visa landstingen förtroendet att de får använda sig av de möjligheter som finns utan att från överheten villkora hur vården ska utföras. Det borde rimligen underlätta för landstingen att klara den här viktiga vårdgarantin. Inför man begränsningar av olika slag i lagstiftningen innebär det naturligtvis ett försvarande för landstingen att utföra sin uppgift. Det vill inte vi göra. Vi vill att det ska vara så lätt som möjligt för landstingen att uppfylla vårdgarantin.

En ransoneringsgaranti, säger vårdministern om den vårdgaranti som infördes 1991–1994. Jag håller med om att den var begränsande i och med att den innehöll en garanti om bara tolv diagnoser. Men det var ju något att bygga utifrån. Ville man göra någonting bättre, ja, då var det naturligtvis fritt fram att fortsätta. I och med att man inte har nyttjat tiden ordentligt, menar jag, under de elva åren har man försummat viktiga möjligheter att göra de här förbättringarna långt tidigare än vad som nu är för handen. Nu är vårdgarantin införd från den 1 november, och det är ju gott, men den kunde ha införts betydligt tidigare om viljan hade funnits. Menar vi allvar med vårdgarantireformen gäller det att ge goda förutsättningar till dem som ska utföra vården, som sagt.

Det är viktigt också för människornas förtroende för det gemensamma att förväntningarna nu kan infrias. Därför trycker jag än en gång på detta med lagändring för vård i tid. Vi ska även vara pådrivande med lagstiftningen, inte bara underlättande. Jag fick inget klart besked om Socialdemokraterna nu är villiga att medverka till en sådan lagändring om vård i tid. Nu står det ju bara att vården ska tillhandahållas.

Framför allt är naturligtvis den viktiga diskussionen i dag om landstinget kommer att klara uppgiften. Vilken är ministerns bedömning? Som jag uppfattade det förra inlägget här skulle landstinget gå i land med uppgiften. Men det finns också olika uppgifter som inger oro över huruvida landstingen kommer att gå i land med uppgiften. Flera landsting har aviserat att de kommer att göra extra vårdinköp, men landstingen har också sagt att det är kö inom ungefär samma områden. Få landsting har överkapacitet när det gäller möjligheten att handla av varandra.

Tidningen Veteranen, en tidning för en av våra äldreorganisationer, har gjort en enkät i landstingen som visar att 2 av 21 landsting klarar uppgiften att uppfylla vårdgarantin på egen hand. Det verkar som att

ortopedin är den svagaste punkten här. Svensk ortopedisk förening anger att det är 100 000 personer som väntar på att få komma till mottagning inom ortopedklinikernas verksamhetsområde.

Dagens Medicin redovisar detsamma, att ungefär två landsting kommer att klara det i egen regi. Jag har också hört Sveriges Televisions Agenda redovisa att 60 % av sjukhusen inte kommer att klara vårdgarantin. Riksrevisionen har också gjort en ny bedömning i höst. De har angett att landstingens information till regeringen är otillräcklig för bedömning av hur det står till med väntetiderna. Underlaget för att bedöma om vårdgarantin kommer att gå att uppfylla är alltså osäkert.

Min fråga är då naturligtvis: Delar ministern de här bedömningarna om orosmolnen och tveksamheterna till om man kommer att klara det hela? Jag frågar också fortfarande efter åtgärder. Behövs det några kompletterande åtgärder eller är det nog att bara avvakta Socialstyrelsens utvärdering?

Anf. 45 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Ulrik Lindgren börjar med att säga att det bara handlar om att man bestämmer sig, har en vilja och fattar ett beslut om en ny lag i riksdagen. Då har vi en vårdgaranti. Lite senare i inlägget tillstår han att det ju faktiskt handlar om hur det ska kunna förverkligas och att det är det som är det svåra. Det svåra är inte att fatta beslut i riksdagen. Det svåra är att förverkliga en sådan här mycket stor, mycket viktig strukturell reform som kommer att beröra så många människor och betyda så oerhört mycket inom svensk sjukvård.

Det är min bedömning att vi har denna förmåga i dag. Det är i dag min bedömning att vi kommer att klara vårdgarantin. Jag kan naturligtvis inte veta det säkert i varje enskilt fall. När jag tittar på hur arbetet ute i landstingen har gått är det trots allt så att när det gäller de stora grupperna, där vi har haft det stora antalet av långa väntetider, har man bedrivit ett mycket medvetet arbete under flera års tid för att korta dessa väntetider. Jag tror att man kommer att lyckas.

Jag kan känna en viss oro, framför allt när det gäller nya behandlingsmetoder där man i ett visst läge bestämmer att vi nu har tillräckligt mycket vetenskap och beprövad erfarenhet för att inleda en helt ny typ av behandling. Det gäller till exempel magsäcksoperationer mot fetma. Då uppstår ju omedelbart en kö, när en ny metod införs. Det kan vara en svårighet. Överlag ser jag det som positivt, men jag ser också att det är en otroligt stor ansträngning för sjukvårdshuvudmännen att klara detta. Det är ingen enkel reform, och det måste man också ha respekt för.

Behöver vi ytterligare åtgärder? Jag kan inte utesluta det, men jag ser det inte i dag. Därför är det viktigt att följa den här reformen och se om det behövs ytterligare åtgärder. Men jag ser det inte i dag. Jag tycker också att sjukvårdshuvudmännen på många sätt gör ett väldigt bra arbete, också tillsammans med Socialstyrelsen, när det gäller att gå igenom olika beslut för prioriteringar och grunder för beslutad behandling. Detta är jag mycket imponerad av.

Sedan vill jag ändå säga till Ulrik Lindgren att jag tror att det är lite naivt att tro att man bara kan ha en tilltro till landstingens förmåga att korta köer och förändra rutiner och beslut. Vi har ju faktiskt inte lyckats

fullt ut – hittills – förrän vi har satt en ordentlig press också från nationell nivå.

Jag tror inte att man ska sticka under stol med att vi delvis har haft motsatta incitament i sjukvårdens struktur när det har gällt köer. Det har ibland lönat sig för en klinik att ha köer. Det problemet tycker jag att vi måste se i vitögat. Det har vi som politiker, både nationellt och naturligtvis hos sjukvårdshuvudmännen, ett särskilt ansvar för att åtgärda.

På samma sätt tycker jag att det är naivt att tro att det inte skulle finnas ett incitamentsproblem om man lägger ut ett sjukhus på entreprenad, alltså om man samtidigt kan tjäna pengar på att det finns köer i den offentligt drivna sjukvården och vara en viktig del av den offentligt drivna sjukvården. Det är naturligtvis inte utan problem om man skulle tillåta en sådan ordning. Jag tycker att det är bra att vi har klargjort de reglerna.

Anf. 46 ULRIK LINDGREN (kd):

Herr talman! Jag har absolut inte sagt att det bara är att bestämma sig så får man vårdgarantin genomförd. Jag har däremot sagt att det är mycket viktigt med den bestämda viljan, att Socialdemokraterna visar upp den och att man förhoppningsvis nu är framme vid en punkt då man helhjärtat säger att jo, vi ska genomföra en vårdgarantireform.

Tvärtom har jag predikat förut, och kommer att fortsätta göra det, att det här fordrar en stor ansträngning av landstingen, att det fordrar ett mångårigt hantverk helt enkelt, och att vi därför tyvärr har förlorat ett antal år för att genomföra det här för att Socialdemokraterna har motsatt sig det. Det finns väl protokollfört under många riksdagsdebatter att de har motsatt sig ett genomförande av vårdgarantin. Men förhoppningsvis är vi nu där, då Socialdemokraterna helhjärtat välkomnar en sådan här reform.

Sedan anger vår minister Ylva Johansson att nya metoder kan vara ett problem. Jag håller med om det när det gäller att uppfylla vårdgarantin. Jag nämnde också ortopedin och hörde ingen kommentar från vår minister om hur hon bedömer ortopedins möjligheter att uppfylla vårdgarantin. Förhoppningsvis kan jag få en kommentar i sista inlägget från ministern.

Sedan har jag absolut inte heller angett att jag naivt på något sätt bara har en tilltro, att det bara är tilltro vi ska visa landstingen så kommer de att ordna en vårdgaranti. Tvärtom har jag angett att det behövs en rad olika saker för att både driva på att landstingen måste genomföra vårdgarantin och underlätta för dem. Vi ska driva på genom att införa en lag, om vi kommer åt, som anger att vården ska ges i tid, inte bara att den ska ges. Vi kommer också att ta bort stopplagen om vi får den möjligheten. Det är nämligen också viktigt att underlätta för landstingen att genomföra detta. Det är dessutom viktigt att visa den tilltron till landstingen, att de kan bedöma om de kan genomföra en sak själva och att de, om de vill anlita en annan, kan bedöma om den som ska utföra det gör det på ett riktigt och kostnadseffektivt sätt för våra skattepengar. Det är också viktigt med resurser med mera.

Anf. 47 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s):

Herr talman! Ulrik Lindgren, vi har ju under många år gjort stora satsningar för att förbereda för den här reformen. Det är rätt ordning för

att göra det. Man måste se till att man har förutsättningar att genomföra besluten innan man säger ja till dem här i kammaren. Jag tror ibland att det är bra att vi tänker igenom saker och ting och förbereder dem väl innan vi utlovar garantier och nya beslut. Det måste finnas förutsättningar att också genomföra dem i verkligheten.

Ortopedin är ett av de områden där det under många års tid nu har bedrivits ett mycket bra och målmedvetet arbete för att korta köerna och väntetiderna. Det här har man gjort målmedvetet, systematiskt, under lång tid. Därför är jag optimistisk när det gäller ortopedin. Jag tycker att man har åstadkommit mycket redan.

Sedan är just ortopedin ett område där vi vet att vi har patienter som till exempel vill, eller *inte* vill, bli behandlade vid en viss tidpunkt på året. Man kan bli erbjuden ett datum inom ramen för vårdgarantin. Det kanske man tackar nej till för att det är ett datum då det inte passar att genomgå ett sådant större ingrepp. Den typen av fall kommer vi naturligtvis också att ha i framtiden. Inom just ortopedin kommer de kanske att vara ganska vanliga. Men vi har ändå stärkt patientens ställning med den här reformen.

Jag vill avsluta, herr talman, med att säga till Ulrik Lindgren och alla andra att vi socialdemokrater inte bara säger att vi ska genomföra en vårdgaranti. Vi gör det nu. Den blir verklighet. Den *är* verklighet. Den är verklighet för alla patienter, alla diagnoser, i hela landet. Och den gäller nu.

Överläggningen var härmed avslutad.

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.58 på förslag av talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 18.00.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 18.00.

12 § Svar på interpellation 2005/06:51 om pepparsprej i kriminalvården

Anf. 48 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr Talman! Alice Åström har frågat mig om jag avser att vidta några åtgärder med anledning av användandet av pepparsprej inom kriminalvården. Alice Åström har också frågat om jag avser att vidta några åtgärder med anledning av de intagnas rättslöshet i frågan.

Kriminalvårdsstyrelsen har beslutat att pepparsprej ska kunna användas som hjälpmedel vid allvarliga incidenter på några anstalter och häkten. Kriminalvårdsstyrelsen har i sitt beslut noggrant reglerat hur och när pepparsprejen får användas. Enligt beslutet får pepparsprej bara användas

om tjänsteåtgärden inte kan lösas på något annat, mindre ingripande sätt än med våld, och andra åtgärder inte är ändamålsenliga. Bedömningen om vilken tjänsteman eller befattning som ska få bära pepparsprej ska vara restriktiv. Endast de tjänstemän som genomgått en särskild utbildning får enligt beslutet tilldelas pepparsprej. All användning av pepparsprej ska rapporteras.

Jag är liksom Alice Åström medveten om att pepparsprej är ett hjälpmedel som innebär ett betydande mått av våldsanvändning. Att de intagna skulle vara rättslösa i förhållande till beslutet om att använda pepparsprej stämmer dock inte. På samma sätt som annat våldsanvändande i tjänsteutövning ska det vara försvarligt med hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Om övervåld använts blir det liksom i andra sammanhang föremål för rättslig prövning.

Att kriminalvården nu fattat ett beslut om användande av pepparsprej måste också ses i ett större sammanhang. Under 2004 inträffade en rad allvarliga incidenter med snabba händelseförlopp. Regeringen har utifrån den verksamhetsanalys som genomförts funnit att det är nödvändigt att kriminalvården har effektiva verktyg att motverka de kriminella nätverkens aktiviteter i anstalterna och att de kan hantera intagna som utgör säkerhetsrisker. Under det senaste året har ett flertal åtgärder vidtagits för att kunna garantera säkerheten för andra intagna och personal. Till exempel så har inpasseringskontroll på slutna anstalter och häkten införts, och installation av mobilstörningssändare pågår. Kriminalvårdsstyrelsen har utöver de åtgärder regeringen vidtagit ansett att det också är nödvändigt att utrusta ett antal tjänstemän med pepparsprej.

Men det är inte bara intagna som berörs av frågeställningen. Kriminalvården är en stor arbetsgivare och arbetsplats. Att arbeta i kriminalvården innebär i dag att man är verksam i en miljö där hot och våld förekommer. Hot och våld är alltid oacceptabelt, och det är särskilt allvarligt att bli utsatt för det i sitt arbete. Det senaste årets uppmärksammade händelser visar att kriminalvården befinner sig i en ny situation. Brottsförebyggande rådet har av regeringen fått i uppdrag att kartlägga omfattningen av hot och våld mot personal inom kriminalvården. Brå ska analysera behovet av åtgärder och vilka insatser som behövs. Uppdraget ska redovisas senast den 31 oktober 2006.

Regeringen har i årets budgetproposition föreslagit att kriminalvården, utöver tidigare beslutade tillskott, tillförs ytterligare 400 miljoner kronor från 2006. Tillskotten gör det möjligt för kriminalvården att fullfölja den planerade platsutbyggnaden samt utveckla verksamheten i fråga om säkerhet, behandling och sysselsättning. Jag menar att denna satsning skapar ännu bättre förutsättningar för att upprätthålla vår humana svenska kriminalvård.

Anf. 49 ALICE ÅSTRÖM (v):

Herr talman! Jag ska börja med att tacka justitieministern för svaret trots att jag tycker att det finns väldigt många frågetecken kvar.

När frågan om pepparsprej först började debatteras i justitieutskottet och här i riksdagen handlade det om att polisen skulle få möjligheter att ha ett vapen som låg mellan skjutvapen och batong. Under lång tid tittade och prövade man på olika typer av vapen, och pepparsprej var en.

Polisens användande av pepparsprej har föregåtts av en försöksverksamhet. Man har haft en utvärdering. Och trots att polisen har omfattande allmänna råd och föreskrifter har man också kritiserats av sitt eget etiska råd för att föreskrifterna inte är tillräckligt utvecklade.

När det gäller kriminalvården säger justitieministern i sitt svar: ”Kriminalvårdsstyrelsen har i sitt beslut noggrant reglerat hur och när pepparsprejen får användas.”

Därför har jag en fråga till justitieministern. Jag sitter själv i Kriminalvårdsstyrelsens styrelse, och frågan har inte ens varit uppe i styrelsen för beslut. Det är i Kriminalvårdsstyrelsens styrelse som man ska fatta beslut om allmänna råd och reglering av föreskrifter. Dessa beslut har inte varit uppe där.

När jag har varit i kontakt med Kumla har jag fått veta att man har tillfälliga föreskrifter som fortfarande egentligen inte är fastställda och som man arbetar utifrån.

När det gäller polisen regleras det i lagstiftning att den även får använda pepparsprej.

Min fråga till justitieministern är: Hur kan det komma sig att Kriminalvårdsstyrelsen själv kan fatta beslut om detta och att det inte är reglerat i lag och att man egentligen inte har fattat beslut om föreskrifter och allmänna råd på sedvanligt sätt som görs inom kriminalvården?

Pepparsprej är enligt vapenlagen jämställt med skjutvapen. Inom EU finns det också ett regelverk när det gäller handel i fråga om vapen och det som kan användas för omänsklig behandling, för grymhet och för tortyr. Man har en lång lista med vapen som man inte får bedriva handel med, och man ska vara försiktig när det gäller exporten. Där finns också pepparsprej utpekad som ett av de vapen som man ska vara försiktig med när det gäller export. Det visar också allvaret när det gäller att använda pepparsprej.

I polisens försöksverksamhet har det vid olika tillfällen visat sig att pepparsprej har gett upphov till skador, bland annat utslag och skador på hornhinna, och i vissa fall har människor visat sig vara allergiska mot pepparsprej. I USA har det förekommit dödsfall vid användandet av pepparsprej.

Justitieministern säger att man genomgår en särskild utbildning. Jag har fått veta att det är tre dagars utbildning för dem som är instruktörer och en dags utbildning för dem som ska använda pepparsprejen ute i verksamheten. Anser justitieministern verkligen att det är en tillräcklig utbildning för att man inom kriminalvården ska kunna använda pepparsprej, om man jämför med den kontroll som vi har av polisen som är utbildad för att använda våld och skjutvapen?

Anf. 50 JEPPE JOHNSSON (m):

Herr talman! Jag undrar samma sak som Alice Åström. Pepparsprej räknas som ett vapen, och kan verkligen Kriminalvårdsstyrelsen själv besluta om användning av vapen? Jag sitter, precis som Alice Åström i styrelsen.

Beläggningen på våra anstalter och häkten är nu över 100 %. Och det finns mycket som man behöver göra på anstalter och häkten. Sysselsättningsgraden har minskat. Och regeringen har själv konstaterat att verkställighetsplaner inte finns i den omfattning som man skulle önska, och

kvaliteten på dem som finns är inte vad den borde vara. Verkställighetsfallen har ökat, och antalet narkotikamissbrukare har ökat. Detta är ytterst regeringens och justitieministerns ansvar.

En stor och bidragande orsak till situationen inom kriminalvården är att man lever under en urusel ekonomi. Jag dristar mig att än en gång i denna kammare citera från ett TT-telegram den 6 mars innevarande år då generaldirektör Lars Nylén sade följande: ”Hade det varit ett företag hade jag begärt det i konkurs.”

Jag tror inte att pepparsprej hjälper mot detta.

Enligt samma TT-telegram säger Seko-ombudsmannen Roal Nilsen följande:

”Det rimmar illa att personalneddragningar ska ske samtidigt som regeringen talar om en satsning på kriminalvården. Det har aldrig funnits så många fångar som i dag och aldrig så många grova brottslingar.”

Jag tror inte att det i första hand är pepparsprej som behövs.

Ministern brukar upprepa, som ett mantra – det gör han också i dagens svar – hur stora satsningar som han gör på rättsväsendet. Men allvarligt talat, herr minister, de 400 miljonerna som kommer till 2006 är naturligtvis välbehövliga. Men det handlar i stort sett om skuldsanering. Jag tror inte att man kan bedriva så mycket mer verksamhet för dessa pengar, möjligtvis upprätthålla den som man har.

Herr talman! Användningen av pepparsprej ska enligt svaret vara restriktiv. Endast tjänstemän som har genomgått en särskild utbildning ska få använda pepparsprej.

Så långt är det väl gott och väl. Men är det tänkt att dessa personer ska ha sprejen med sig, eller ska de springa och hämta den när den behövs? Det är en fråga. Ser ministern möjligtvis att det finns någon risk för att sprejen kanske kan tas över av de intagna och användas mot personalen?

När ska kriminalvården tillkalla polis om det uppstår tumult? Det har man kunnat göra förut. När ska kriminalvården tillkalla polis om det möjligen finns någon tillgänglig?

Anf. 51 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Jag tar gärna en diskussion om ekonomin. Det är bara att följa de satsningar som har gjorts tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Nu tänkte jag hålla mig till dagens ämne, nämligen pepparsprej, och försöka svara på frågorna.

Kravet på tillstånd för innehav av vapen gäller enligt 3 § vapenlagen, även för tårgasanordningar och andra till verkan och ändamål jämförliga anordningar, det som vi kalla pepparsprej.

Enligt vapenförordningen krävs inte tillstånd enligt vapenlagen när vapen överlämnas av staten till statliga tjänstemän som är skyldiga att inneha vapen för tjänsten. Om man sedan tittar på vapenförordningens 2 kap. 2 § står det: Krav på tillstånd enligt 2 kap. 1 § första stycket vapenlagen gäller inte skjutvapen som har överlämnats från staten till statliga tjänstemän eller personer som tillhör det militära försvaret, räddningstjänsten eller polisväsendet om de är skyldiga att inneha vapen för tjänsten och organisationer som anges i förordningen om frivillig försöksverksamhet och deras läns- och lokalavdelningar, Sveriges riksidrottsförbund och därtill anslutna förbund och föreningar med mera.

Svaret på frågan om när det här beslutet fattades är den 25 augusti 2005.

De övriga frågorna som gällde hur lång utbildning man ska ha, när detta ska användas och hur man ska agera överlämnar jag med varm hand åt kriminalvården. Jag tror att det vore olämpligt om jag försökte ha bättre kunskap än de som arbetar med detta. Det är möjligt att Alice Åström och Jeppe Johnsson har större möjligheter. De sitter ändå i styrelsen. Men jag tycker att det framför allt är de som är kunniga på området som ska fatta de besluten. Det ska inte avgöras här i riksdagen.

Anf. 52 ALICE ÅSTRÖM (v):

Herr talman! Det här föranleder ändå en del frågor. Det behövs inte tillstånd när det gäller statliga tjänstemän som behöver bära vapen i tjänsten. Någonstans måste det väl ändå fattas beslut om att man bör använda vapen i tjänsten. Det bör det finnas ett beslut om – annars kan jag tänka mig att det finns många statliga tjänstemän och statliga verk där man kan tycka att det kanske vore bra att beväpna sig, om detta öppnar för den möjligheten.

Det måste i grund och botten finnas ett beslut om att just den här tjänstegruppen ska bära vapen i tjänsten och att man därför inte behöver ha tillstånd. Annars verkar det här vara ett väldigt dåligt sätt att reglera det på. Då kanske man behöver titta över den regleringen.

Visst ska kriminalvården få fatta beslut om utbildningen. Men att införa detta utan att ha haft någon debatt, utan att man har haft den här prövningen och när det finns en tveksamhet gör mig ändå oroad. Vi har haft en så noggrann prövning när det gäller polisen.

När det gäller säkerheten på anstalterna och de hot och det våld som många av de anställda blir utsatta för är det viktigt att man har tät och nära kontakt med de fackförbund som arbetar ute. Vad jag har förstått har man heller inte haft den förhandlingen med fackförbunden. Man har inte kunnat ta ställning till om man vill ha detta och om man anser att det är ett skydd i tjänsten. Det borde ha varit ett minimikrav för att införa detta.

Jag har ytterligare frågor när det gäller lagregleringen. Jag har ett utdrag från Regeringskansliet som handlar om att utlandsstyrkan ska utrustas med nya vapen. Försvarsmakten har beslutat att man ska utrusta de svenska soldaterna i utlandstjänst med nya vapen för att bättre kunna hantera upplopp och kravaller. I första skedet handlar det om gummiprojektil. De har ofta mer polisiära uppgifter nu, säger de. Senare hoppas militären att man ska få regeringens tillstånd att även utrusta soldaterna med pepparsprej. Då behöver man ha regeringens beslut. Pepparsprej är lite mer komplicerat eftersom det faller under kemiska vapen. Det är en fråga som ligger för prövning hos regeringen.

Det tycker jag rimmar ganska dåligt med att kriminalvården själv kan fatta beslut om att man ska utrusta personalen på anstalterna med pepparsprej. När det gäller soldater som vi skickar utomlands och som befinner sig i strid och i utsatta situationer måste det till ett regeringsbeslut. Det tycker jag verkar väldigt motsägelsefullt.

Ministerns svar på när man kan använda pepparsprej återkommer jag till i nästa replikskifte. Jag har en utskrift på vad man säger på Kumla och kriminalvården om hur man tänker sig att använda pepparsprej och vad man hoppas uppnå.

Anf. 53 JEPPE JOHNSON (m):

Herr talman! Ministern hänvisar i sitt svar till de allvarliga incidenter som inträffade 2004. Menar ministern att pepparsprej hade kunnat förhindra fritagningarna och rymningarna från Kumla, Hall, Norrtälje och Mariefred? I så fall skulle jag vilja veta hur.

I svaret skriver ministern: ”Regeringen har utifrån den verksamhetsanalys som genomförts funnit att det är nödvändigt att kriminalvården har effektiva verktyg att motverka de kriminella nätverkens aktiviteter i anstalterna och att de kan hantera intagna som utgör säkerhetsrisker.”

Herr talman! Hur kommer pepparsprejen in här? Jag vill inte måla upp bilden.

Längre ned i svaret tar ministern upp de hot och det våld som förekommer inom kriminalvården mot de anställda. Hur har justitieministern tänkt sig att pepparsprej ska motverka detta?

Herr talman! Jag kan säga att jag inte ställer mig omedelbart avvisande till att ge möjlighet att använda pepparsprej inom kriminalvården, men jag tycker att man bör ha lite seriösare genomgång.

Jag föredrar att säkerheten upprätthålls genom att kriminalvården har mer resurser att anställa tillräckligt utbildad personal, genom att kriminalvården har möjlighet att erbjuda meningsfull sysselsättning och utbildning åt de intagna, genom att det finns tillräckligt med platser och genom att det finns polis som kan rycka ut även till anstalter och häkten då det behövs.

Anf. 54 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Jag har inte så mycket att tillägga. Jag ska först säga att Jeppe Johnson återkommer till en budgetdebatt. Vi tar den debatten när ni har ett förslag från högeralliansen. Så länge ni har fyra spretande helt ofinansierade går det inte att föra en budgetdebatt. Sedan tar vi det gärna.

Jeppe Johnson hänvisade till ett antal händelser. Jag tror inte heller att det hade hjälpt vid de fritagningarna. Däremot var det en del andra allvarliga händelser med bråk inne på anstalterna. Det är sådana situationer som jag tänker på. Det har även varit ett par gisslansituationer.

Det är något som händer i Sverige och som kommer att hända i Sverige och i alla motsvarande länder eftersom det handlar om människor som har begått brott. Det är sådana incidenter som man inte kan utesluta händer i framtiden. I sådana situationer kan det vara bra att använda sig av detta.

Det ska naturligtvis användas restriktivt. Det ska i första hand, som framgår av beslutet, bäras av tjänstemän med renodlad säkerhetsbefattning, nattpersonal och vaktchefer. Tjänstemän som stadigvarande vistas inne tillsammans med de intagna bör inte bära pepparsprej, bland annat av det skälet att det kan användas mot personalen och få ett helt annat syfte.

Det är inte någon åtgärd som förändrar hela kriminalvården eller tar hand om alla situationer eller problem som finns. Däremot är det en liten del i det säkerhetsarbete som måste finnas för de intagna och för personalen.

Anf. 55 ALICE ÅSTRÖM (v):

Herr talman! Jag säger som Jeppe Johnsson att det är mycket möjligt att man skulle kunna diskutera om det är vettigt att använda pepparsprej inom kriminalvården. Det borde ha föregåtts av en debatt, en mycket noggrann reglering där man kan säkerställa att det, om det ska användas, används på korrekt sätt. Det har varit omöjligt att följa och se att det görs på det sättet i dag.

I justitieministerns svar säger han att pepparsprej bara får användas om tjänsteåtgärden inte kan lösas på något annat mindre ingripande sätt än med våld och andra åtgärder inte är ändamålsenliga.

Jag läser vad säkerhetsansvarige, Peter Andersson från säkerhetsgruppen vid Kriminalvårdsstyrelsen säger: Man kan gå in tidigt. Man kan ingripa och avvärja. Det innebär att man tänker använda det vid ett ganska tidigt skede. Det gör man så att det inte ska eskalera till gisslansituationer eller upplopp med omfattande skadegörelse.

Man säger att man ska ingripa tidigt. Då har man faktiskt inte tagit det som en sista åtgärd. Sedan säger även Peter Andersson, som är från säkerhetsgruppen vid Kriminalvårdsstyrelsen: På sikt kan det även minska kostnaderna som kan uppstå vid skadegörelse. Det är pengar som kan användas till annat inom kriminalvården.

Uppenbarligen har den säkerhetsansvarige en annan syn på hur pepparsprej ska kunna användas. Det är inte med den restriktivitet som till och med polisen är tvungen att ha för när man får använda pepparsprej eller inte. Det får man inte göra i förebyggande syfte, inte för att förhindra att någonting eskaleras. Det är när en situation redan har urartat och där man inte kan ingripa på annat sätt som polisen får använda pepparsprej.

Men inom kriminalvården tänker man använda det innan saker och ting har hänt för att förhindra det. Det är helt förkastligt. Det borde justitieministern se över.

Anf. 56 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Jag ska inte försöka tolka exakt vad en annan person har sagt. Det kan jag lika lite som Alice Åström. Men att man kan ingripa tidigt och snabbt innebär inte att det kan vara nödvändigt att använda sig av den åtgärden.

Jag betonar att det ska användas restriktivt. Men det kan till exempel, som just sades här, användas för att förebygga skadegörelse. På så sätt kan man förminska skadan. Men det är alltid en avvägning. Det ska avgöras i det enskilda fallet. Sker övergrepp ska det behandlas på vanligt sätt.

Tack så mycket för debatten.

Överläggningen var härmed avslutad.

Anf. 57 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Yvonne Ruwaida har frågat mig om jag avser att verka för att det ska finnas möjligheter för enskilda privatpersoner som drabbats av felaktigheter hos svenska domstolar att kunna få ersättning för kränkning. Hon har också frågat mig om jag avser att vidta någon lagstiftningsåtgärd för att kunna kompensera personer som drabbats av vårdslös myndighetsutövning på annat sätt än i form av ren förmögenhetsskada och personskada.

Det allmännas skadeståndsansvar vid fel eller försummelser i myndighetsutövning är något som vuxit fram i lagstiftningen under de senaste trettio åren. Ansvar för det allmänna har utvidgats efter hand, och i dag ska staten ersätta personskada, sakskada och ren förmögenhetsskada som vållats genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning. Staten ska dessutom ersätta en skada som uppkommit genom att någon kränkts genom ett brott som innefattar ett angrepp på hans eller hennes person, frid, frihet eller ära genom fel eller försummelse vid myndighetsutövning.

År 1998 infördes regler som ytterligare skärpte ansvaret genom att staten dessutom nu kan bli skyldig att ersätta rena förmögenhetsskador som vållas genom felaktiga upplysningar eller råd från en myndighet. I samband med den skärpningen övervägdes det att även införa regler om ersättning för ideella skador som vållats vid myndighetsutövning på andra sätt än genom brott. Regeringen gjorde då bedömningen att det inte fanns skäl att införa sådana regler, och riksdagen ställde sig bakom den bedömningen.

Begränsning i rätten till ersättning för kränkning ligger i att kränkningen ska ha uppstått genom vissa speciella typer av brott. Denna begränsning gäller oavsett om det är fråga om skador som uppkommer vid myndighetsutövning eller på andra sätt.

Som Yvonne Ruwaida vet kommenterar jag inte enskilda fall. Men det står klart att det kan inträffa att någon drabbas av att fel begås vid myndighetsutövning, utan att någon personskada eller ekonomisk skada alltid uppkommer, och utan att det är fråga om brott. Det kan finnas anledning att på nytt överväga frågan om ersättning för kränkning, till exempel genom fel vid myndighetsutövning, bör kunna komma i fråga även när det inte är fråga om ett brott. Innan en sådan nyordning ens kan diskuteras på allvar krävs det dock omfattande överväganden av såväl principiell som praktisk natur.

I departementet pågår ett inledande arbete med att överväga denna och andra näraliggande frågor. Arbetet kommer att redovisas i en memoria under nästa år.

Anf. 58 YVONNE RUWAIDA (mp):

Herr talman! Jag tackar justitieministern för svaret. Jag vill börja med att säga att jag tycker att det är positivt att det sägs tydligt att det kan inträffa att någon drabbas av ett fel som begås vid myndighetsutövning utan att någon personskada eller ekonomisk skada uppkommer och utan att det är fråga om brott. Det sägs också att det finns anledning att på nytt

*Svar på
interpellationer*

överväga frågan om ersättning för kränkning ska ses över. Man ska också påbörja ett inledande arbete där man ska överväga dessa frågor.

Det är positivt. Men jag vill ändå veta vilka frågor man ska titta på. Kommer man att titta på just konsekvenserna om någon blir fråntagen vårdnaden eller till exempel via felaktigt domstolsbeslut eller felaktighet begått av en domstol blir av med sitt uppehållstillstånd? Jag vill gärna veta om det är dessa två aspekter man tänker titta på.

Det är också viktigt att titta på dem som redan har drabbats av den här typen av misstag som har begåtts av domstol. Det gäller både att man har blivit fråntagen vårdnaden på felaktiga grunder eller att man har blivit fråntagen sitt uppehållstillstånd på grund av fel som har begåtts av domstol. Jag tycker att regeringen har sitt ansvar som företrädare för staten att vara generös mot dem blir felaktigt behandlade av svensk domstol.

När antingen Justitiekanslern eller Justitieombudsmannen har bedömt att ett misstag har begåtts av domstol och inte personskada eller ekonomisk skada föreligger, hur avser då regeringen att vara generös som företrädare för staten? Det gäller till exempel att titta på att ta initiativ till ersättning *ex gratia* i dessa fall. Jag nöjer mig med dessa två frågor till att börja med.

Anf. 59 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! De frågor man ska titta på är till exempel uppehållstillstånd, fel av domstol, vårdnadsfrågor och annat, Yvonne Ruwaida. Det är sådana saker. Det här arbetet är i sin linda. Vi kan nu inte säga närmare vad man ska titta på. Men det är de saker som jag tänkt på när vi har talat om det tidigare.

Det finns möjligheter att ge ersättning *ex gratia* för de fel som redan begåtts nu även utan en eventuell förändring. Det är sådana ärenden som kan komma att avgöras. Det finns sådana ärenden inne på departementet.

Anf. 60 YVONNE RUWAIDA (mp):

Herr talman! Jag har kommit i kontakt med fall, och det är mer än ett fall, som handlar om att man har blivit av med vårdnaden eller blivit av med uppehållstillstånd på grund misstag som begåtts av domstol, och man har heller inte fått någon ersättning för detta. Jag har blivit ganska chockerad.

Jag har också reflekterat över att de som har drabbats av detta har haft utländsk bakgrund. Man blir inte av med sitt uppehållstillstånd om man är svensk medborgare, utan då är man utländsk medborgare. Lite grann undrar jag om detta inte på något sätt utgör en typ av strukturell diskriminering.

Har ett misstag begåtts i svensk domstol har det beslutet påverkat en person. Det blir då en strukturell diskriminering. Om man till exempel blir av med vårdnaden av ett barn och på grund av det blir av med uppehållstillståndet beror det på att man är utländsk medborgare.

Är man svensk medborgare och blir av med vårdnaden kan man ganska lätt justera det. Det tar åtminstone kortare tid. Man får inte all annan problematik som är runtomkring detta. Det är uppenbart. Det är chockerande att det är som det är i dag. Jag tycker att det utgör strukturell diskriminering.

Det som justitieministern säger är positivt att man avser att se över detta. Jag kommer att följa det framtida arbetet. Jag skulle ändå vilja ta upp frågan om dem som redan har drabbats av detta tidigare.

Som jag tidigare sade tycker jag att regeringen har ett speciellt ansvar som företrädare för staten. Regeringen har möjligheten att säga att det har begåtts misstag och att vi av den anledningen ska ge ersättning *ex gratia*. Nu talar jag principiellt. Jag tycker att staten och regeringen principiellt ska ha det förhållningssättet.

Om man blir av med vårdnaden av sitt barn eller sitt uppehållstillstånd, och egentligen förlorar kontakten med sitt barn, är det inte något som egentligen kan mätas i pengar. Det är inte en typ av ekonomisk skada som har skett. Däremot drabbas man naturligtvis förmodligen också ekonomiskt.

Regeringen borde titta på den principiella frågeställningen och göra en bedömning att den själv ska ta initiativ att ta upp frågor där JK eller JO har konstaterat att misstag har begåtts av domstol. Man borde säga: Vi avser att ge ersättning *ex gratia* vid den typen av fall.

Överläggningen var härmed avslutad.

Svar på
interpellationer

14 § Svar på interpellation 2005/06:91 om barns skuldsättning i samband med trängselskatteförsöket

Anf. 61 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Helena Höij har frågat mig vad jag avser att vidta för åtgärder för att inte fler barn skuldsätts och hamnar hos kronofogden den 3 januari nästa år när försöket med trängselskatt införs. Hon har också frågat när jag avser att lägga fram förslag som riksdagen kan ta ställning till när det gäller barns skuldsättning.

Enligt lagen om vägtrafikregister är huvudregeln att motorfordon måste vara registrerade för att få användas. Ett krav för att ett fordon ska kunna registreras är att det finns en uppgift om vem som äger fordonet. Registreringen har en direkt rättslig verkan bland annat när det gäller skyldighet att betala fordonsskatt och felparkeringsavgifter. Om ett fordon byter ägare ska den registrerade ägaren och den som förvärvat fordonet anmäla ägarbytet till Vägverket. Vägverket gör inte någon kontroll vid registreringen av vem som verkligen äger fordonet.

Det system som gäller för att ta ut skatter och avgifter kopplade till motorfordon har visat sig kunna utnyttjas av föräldrar som är beredda att sätta sina egna intressen framför sina barns. Genom att utnyttja sina barn som bulvaner undgår föräldrarna själva betalningsansvar. Priset för age-
randet får betalas av barnen som skuldsätts. Detta handlande är oacceptabelt, och jag delar Helena Höijs uppfattning att åtgärder måste vidtas för att skydda barnen.

I avvaktan på det utredningsbetänkande som Helena Höij nämner, och som jag snart ska återkomma till, har regeringen vidtagit provisoriska skyddsåtgärder. Detta skedde genom vissa förordningsändringar som trädde i kraft den 1 oktober 2004. Ändringarna innebar bland annat att Vägverket fick en uttrycklig skyldighet att underrätta överförmyndaren när någon som inte fyllt 18 år registreras som ägare av ett fordon.

Med denna information blir det möjligt för överförmyndaren att ifrågasätta förmyndarens agerande.

Utredningen om förmyndare, gode män och förvaltare lämnade sitt omfattande betänkande till regeringen för knappt ett år sedan. Betänkandet spänner över väldigt skiftande områden och behandlar en rad mycket viktiga, men också komplicerade, frågor.

Betänkandet har remitterats och remisstiden löpte ut den 15 juni 2005. Arbetet i departementet har därefter inriktats på att i ett första steg behandla vissa förslag i betänkandet som bedöms som särskilt angelägna.

I detta första steg är det min avsikt att bland annat presentera åtgärder för att motverka att barn skuldsätts genom att de registreras som ägare av fordon. Att utforma en ordning för företrädaransvar som fungerar i det i mycket hög grad datoriserade systemet för uttag av avgifter och skatter på fordonsområdet kräver omfattande överväganden. Det kan dessutom förutses att Vägverket kommer att behöva tid för att anpassa datasystemen så att de kan hantera ett företrädaransvar. Det har därför inte varit möjligt att presentera ett förslag som kan träda i kraft den 1 januari 2006.

Min avsikt är att ett förslag om företrädaransvar ska kunna läggas fram för riksdagen under våren 2006.

Anf. 62 Tredje vice talman HELENA HÖIJ (kd):

Herr talman! Jag vill tacka justitieministern för svaret och naturligtvis uttrycka min uppskattning över att han delar min och Kristdemokraternas bedömning att det behövs åtgärder för att skydda barnen på det här området. Det är egentligen ganska självklart att vi delar bedömningen, men det är bra att det konstateras.

Bakgrunden till min interpellation är det faktum att 4 000 barn har skulder på grund av ett oetiskt handlande från vårdnadshavarnas sida, inte sällan för att barnen är registrerade som fordonsägare och på det viset gjorts betalningsskyldiga för skulder som är förknippade med fordonsinnehavet.

Tidigare var det framför allt felparkeringsavgifter och böter som var förknippade med skuldsättning av barn. Men den 3 januari 2006, alltså om bara ett par månader, infördes ett försök med trängselskatt i Stockholm, vilket aktualiserar frågan om barns skuldsättning. De barn som är registrerade som bilägare är naturligtvis också betalningsansvariga för trängselskatten. Och med det ganska krångliga systemet för att betala avgiften, eller skatten, är jag orolig för att många barn kommer att hamna hos kronofogden på grund av detta. Det är därför jag har interPELLerat.

Barn som har obetalda skulder hos kronofogden får så kallade betalningsanmärkningar, betalningsanmärkningar som i framtiden gör det svårt för dem att teckna till exempel hyreskontrakt eller telefonabonnemang. Det är alltså inte alltid bara summan av skulderna som är intressant utan också om man har dem obetalda hos kronofogdemyndigheten.

Jag tycker att det är beklagligt att regeringen, och för den delen majoriteten i den här kammaren, har ställt sig bakom en lag som får sådana konsekvenser för vissa barn.

Vid remissbehandlingen av trängselskatten ifrågasatte flera av remissinstanserna om inte regeringen borde överväga att införa ett ansvar för den som faktiskt brukar bilen. Regeringen hänvisade då till utred-

ningen om förmyndare, gode män och förvaltare och att resultatet av den utredningens arbete borde avvaktas.

Den här utredningen, som fick namnet *Frågor om förmyndare och ställföreträdare för vuxna* (SOU 2004:112) presenterades förra hösten. Utredningen föreslår en rad åtgärder för att undvika att barn hamnar i skuldfällor på grund av oansvariga föräldrar. Bland annat föreslogs att den underåriges förmyndare ska göras betalningsskyldiga för kostnader förknippade med fordonsinnehav. Förslagen från utredningen har nu legat på regeringens bord i ett år.

Med regeringens tidsplan kommer trängselskatteförsöket att både hinna påbörjas och i stort sett avslutas innan något görs åt problemet med barns skuldsättning på grund av fordonsinnehav.

Prot. 2005/06:30
15 november

Herr talman! Jag hade tyckt och jag frågar ministern om inte han också tycker att det hade varit lämpligt att prioritera arbetet på det sättet att, som ministern säger i sitt svar, han hade kunnat presentera åtgärder för att motverka att barn skuldsätts genom att de registreras som ägare av fordon på ett sådant sätt att den här lagstiftningen hade kunnat träda i kraft innan trängselskatteförsöket startade.

Överläggningen var härmed avslutad.

15 § Svar på interpellation 2005/06:94 om upplysning av miljöbrott

Anf. 63 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Marie Wahlgren har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att höja upplysningsprocenten för miljöbrott.

Jag vill inledningsvis understryka att bekämpningen av miljöbrott är en viktig fråga för mig och regeringen. Utgångspunkten för brottsbekämpningen på miljöområdet ska vara att polisens och åklagarnas resurser riktas in på att bekämpa allvarlig miljöbrottslighet. För att åstadkomma en effektivare miljöbrottsbekämpning krävs både en ändamålsenlig lagstiftning och att de brottsbekämpande myndigheterna bedriver ett aktivt utvecklingsarbete på området.

När det gäller statistik rörande miljöbrott vill jag klargöra att man inte utan vidare kan jämföra upplysningsprocent före och efter 2003. I september 2003 infördes nämligen som bekant en åtalsprövningsregel som innebär att om miljöstraffavgift kan utgå för en överträdelse som inte kan antas medföra annan påföljd än böter får åtal väckas endast om det är påkallat från allmän synpunkt. Detta medför i praktiken att åklagaren inte inleder en förundersökning om miljöstraffavgift aktualiseras. Eftersom det finns en obligatorisk anmälningsplikt för tillsynsmyndigheterna på miljöområdet får givetvis det betydelse för upplysningsstatistiken.

När det gäller regeringens åtgärder på miljöbrottsområdet vill jag först slå fast att reformarbetet fortsätter. Miljöbalkskommittén har i betänkandet *Miljöbalkens sanktionssystem* lämnat förslag som syftar till att ytterligare tydliggöra och avgränsa det straffbara området. I förslaget framhålls bland annat att det är de allvarligaste överträdelserna som ska omfattas av straffansvar medan mindre straffvärda förseelser i stället ska leda till miljöstraffavgift. Sanktionssystemet ska hela tiden vara så effektivt som möjligt. Förslaget bereds för närvarande i Miljö- och samhällsbyggnadsdepartementet.

När det gäller de brottsbekämpande myndigheternas kapacitet att utreda brott vill jag återigen peka på att regeringen de senaste åren genomfört stora ekonomiska satsningar på polisorganisationen och åklagarväsendet. Regeringen har under perioden 2000–2005 höjt polisorganisationens anslag med 2,3 miljarder kronor samt aviserat tillskott för 2006–2007 med ca 1,1 miljarder kronor. Satsningen innebär bland annat att 4 000 nya poliser kommer att utbildas under mandatperioden. Antalet poliser ökar för femte året i rad. När det gäller Åklagarmyndigheten kan jag nämna att myndigheten under 2003 fick tillskott på 50 miljoner kronor och att anslaget för budgetåret 2005 höjdes med 25 miljoner kronor.

Regeringen har även aviserat en anslagshöjning med ytterligare 25 miljoner kronor från och med 2007.

Till det kommer att Åklagarmyndighetens organisation reformerades vid årsskiftet 2004/05. Syftet med organisationsförändringen är bland annat att resurser ska omfördelas från administrativ till operativ åklagarverksamhet. Enligt regeringens bedömning kommer reformen på sikt att leda till en högre lagföring av bland annat miljöbrott.

Jag vill även lyfta fram att Åklagarmyndigheten har meddelat att myndigheten avser att se över och analysera hur åklagarnas miljöbrottsbekämpning kan effektiviseras ytterligare. I översynen ingår bland annat frågan om myndighetens verksamhet inom miljöbrottsområdet är ändamålsenligt dimensionerad.

Jag kan således konstatera att det pågår ett långsiktigt arbete som rör miljölagstiftning, resursförstärkningar till rättsväsendet, organisation och verksamhetsutveckling. Självfallet kommer jag att noga följa utvecklingen av miljöbrottsbekämpningen och vidta ytterligare åtgärder om detta bedöms nödvändigt.

Anf. 64 MARIE WAHLGREN (fp):

Herr talman! Jag vill tacka ministern för svaret.

Jag kommer från en region som på det området har präglats av två av Sveriges mest publika miljöskandaler. Jag tänker på BT Kemi och Hallandsåsen. Bägge två fallen präglas i dag av miljöbrottsdomar.

I övrigt skiljer de sig åt. Det ena fallet är fråga om medvetet begången brottslighet, nämligen BT Kemi. Fallet Hallandsåsen präglas av att brottet har uppkommit på grund av slarv.

Vår miljölagstiftning är sådan att den försöker attackera båda problemen. Det är fråga om både dem som medvetet försöker begå ett brott men också dem som inte har rutiner som fungerar bra nog och därmed på grund av slarv hamnar i brottslighet.

För den ena typen av brottslighet, där det finns stark moralisk indignation, är det viktigt att den blir uppklarad så att allmänheten ska känna förtroende för rättssystemet.

Den andra är nästan ännu viktigare ur miljöarbetssynpunkt. Det är fråga om att man inte riskerar påföljd när man inte har bra rutiner, att det blir lätt att slarva. Det blir så om det inte finns någon uppföljning och kontroll. Kontrollmyndigheten här utgörs av våra miljöinspektörer. Skälet till att jag ställde interpellationen var just att ett antal kommuner har skrivit brev, bland annat till miljöministern. Borås, Bollebygd, Mark, Ulricehamn, Svenljunga och Tranemo har skrivit att de ger upp. Det krävs av dem att de ska anmäla miljöbrott, men de miljöbrott som anmäls försvinner. Åklagarna hinner inte med dem. De tas inte upp. Det blir inga utredningar. De människor som arbetar i Borås, Bollebygd, Mark, Ulricehamn, Svenljunga och Tranemo är fronten i miljöarbetet. Om de ger upp, om de känner att den lagstiftning som vi har fattat beslut om i kammaren – att stifta lagar är det viktigaste vi politiker gör i kammaren – inte följs upp och inte fungerar, om de inte får respons när de har anmält miljöbrott, kommer våra system att fungera allt sämre.

Prot. 2005/06:30
15 november

Svar på
interpellationer

Jag är medveten om, ministern, att vi gjorde förändringar i lagstiftningen just därför att det skulle leda till förbättringar. Därför har jag två frågor till ministern.

Kan ministern lova dem i Borås, Bollebygd, Mark, Ulricehamn, Svenljunga och Tranemo att vi kommer att få en bättre uppklaringsprocent på miljöbrott? Kan ministern visa på de förändringar som har gjorts, det vill säga de som jag inte kan se slå igenom i statistiken? Vi borde ha fått en förbättring 2004. Det blev inte så 2003. Det blev ett ”dropp” på grund av förändringar. Men 2004 borde detta ha slagit igenom. Varför inte, ministern?

Anf. 65 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Utvecklingen det senaste året har varit positiv. Lagföringen har gått uppåt något. Balansen har minskat, och genomströmningstiderna har minskat. Uppklaringen har ökat.

Det är inte stor skillnad, men det är lite grann. Det arbetet kommer att fortsätta.

Anf. 66 MARIE WAHLGREN (fp):

Herr talman! Ministern diskuterade i sitt svar till mig hur man studerar statistik.

Procentsiffrorna visar att huvudskälet till att det ser något bättre ut 2004 än 2003 är att man jämför antalet uppklarade brott med antalet anmälda. Det har anmälts något färre brott 2004.

1 % fram och tillbaka är felräkningar i statistiken. Jag skulle ha velat få ett svar som handlade om att det visade sig att det var så många av ärendena som var av karaktären att de numera inte behandlas. De 12 procenten är verkliga. Det är ett rejält grepp. Men det är uppenbart att ministern inte kan ge mig det svaret.

Miljöbrott är en sak som har bekymrat mig en tid. En av de första frågorna jag ställde när jag kom in i riksdagen 2002/03 var till Lena Sommestad. Vid det tillfället ställde också min kollega Torkild Strandberg frågor till ministern på området. Jag kan konstatera att de svar som ministern gav oss då skulle ha kunnat vara karbonkopier till de svar jag fick i dag på min interpellation. De ser nästan likadana ut.

Det är uppenbart att det vi gör inte räcker till. De förslag som ministern har lagt fram har inte räckt till för att göra en förbättring under mandatperioden. Varför ska folket i Borås, Bollebygd, Mark, Ulricehamn, Svenljunga och Tranemo tro att det ska bli bättre under nästa mandatperiod?

Anf. 67 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Det kommer att bli bättre därför att arbetet kommer att fortsätta. Jag nämnde lagstiftningsprojekten i mitt första svar. Det kommer att göra att det här blir ännu bättre.

Jag sade att det inte var så stor skillnad, men det är trots allt nästan en 10-procentig ökning mellan 2004 och 2003.

Anf. 68 MARIE WAHLGREN (fp):

Herr talman! I så fall kan vi konstatera att arbetet inte fortgår så snabbt som det hade behövts med tanke på att ministern kan glädja sig åt en förändring mellan 11 och 12 %. Det är klart att det blir en 10-procentig ökning.

Så här är det, ministern, med matematik. Jag är naturvetare! Vid dåliga resultat kan en enda liten åklagare som fått ett enda brott extra förbättra statistiken mycket. Det rör sig om allvarliga frågor. Det rör sig om att de som befinner sig längst ut i kampen för att få en bättre miljö börjar ge upp hoppet om att deras arbete gör nytta. Det går inte att diskutera 1 procentenhet fram och tillbaka. Jag tänkte inte ta en diskussion om upp och ned för de andra. Jag ville bara visa att det statistiskt inte har förbättrats.

När vi tittar på Sifosiffror kan vi kanske glädjas åt en 1 % fram och tillbaka i olika sammanhang, men när det gäller de här frågorna krävs mer.

Anf. 69 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s):

Herr talman! Jag ska erkänna att jag hade hoppats på att du skulle säga 1 % ökning, men det är riktigt att det är fråga om 1 procentenhet. Det är klart, som jag sade inledningsvis, att det inte är någon stor ökning. Med det arbete som ändå pågår – det är en allvarlig fråga, det tycker vi båda – har vi en förhoppning om att det ska bli bättre.

När vi ändå är inne på statistik: Det här är personuppläring. Det var den tidigare statistiken som polis och åklagare använde som vi kritiserade. Siffrorna för 2002, 58-procentig uppläring, och 2001, 46-procentig, mättes på ett annat sätt. Ska vi mäta på det sättet var det för 2004 85-procentig uppläring. Jag tycker inte om det sättet att räkna. Uppläring är att en person har ställts till ansvar.

Vi kan vara överens om att det behöver bli bättre på det här allvarliga området. Det kommer att bli bättre med de förändringar som nu presenteras.

Överläggningen var härmed avslutad.

16 § Anmälan om inkomna uppteckningar från EU-nämndssammanträden

Förste vice talmannen anmälde att uppteckningar från EU-nämndens sammanträden fredagen den 21 och onsdagen den 26 oktober inkommit.

17 § Hänvisning av ärenden till utskott

Föredrogs och hänvisades
Skrivelse
2005/06:47 till miljö- och jordbruksutskottet

Motion

18 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Utrikesutskottets betänkanden 2005/06:UU5–UU7
Försvarsutskottets betänkande 2005/06:FöU2
Socialutskottets betänkanden 2005/06:SoU2 och SoU4

19 § Bordläggning

Anmäldes och bordlades
Motion
med anledning av prop. 2005/06:41 Följdändringar i vissa lagar med
anledning av en ny skogsmyndighet
2005/06:MJ8 av Anita Brodén m.fl. (fp)

Motion
Folkpartiets krisprogram för att förebygga upplopp i Sverige av Lars
Leijonborg m.fl. (fp)

Motionen väcktes med återopande av 3 kap. 13 § riksdagsordningen
om rätt att väcka motion med anledning av händelse av större vikt.

Frågan om hänvisning av motionen till utskott skulle behandlas vid
sammanträdet onsdagen den 16 november.

Motionen hade följande lydelse:

Jämte riksdagsordningen 3 kap 13 § om motioner med anledning av
en händelse av större vikt väcker folkpartiet denna motion om ett kris-
program för att förebygga upplopp i Sverige likt de oroligheter som
drabbat utanförskapets områden i Frankrike den senaste tiden.

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen
anförs om att införa en jobb- och utvecklingsgaranti.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen
anförs om att jobbkrav kopplas till försörjningsstödet.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen
anförs om nystartsjobb för nyligen invandrade personer samt lång-
tidsarbetslösa.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen
anförs om ett nytt sysselsättningsmål om minst 60 procent överallt.

5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en tredubbling av närpolisier i utanförskapsområden och bildandet av lokala trygghetsråd.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om kompletterande åtgärder för att bekämpa otryggheten i utsatta bostadsområden.
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att stegvis införa en läsa-skriva-räkna-garanti för lågsta-dieborn, där barn från utsatta områden prioriteras under en första fas.
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att skolan tydligt ska ta ställning för grundläggande humanistiska och demokratiska värderingar samt att införa ett stopp för nya religiösa friskolor.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om höjda skadeståndsbelopp för den som döms för diskriminering.
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inleda försöksverksamheter med avidentifiering av ansökningshandlingar som på sikt kan leda till att alla offentliga arbetsgivare använder avidentifierade ansökningsprocedurer.
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om behovet av en samlad lagstiftning mot diskriminering.
12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att genomföra en riktad satsning på svenska språket för vuxna invandrare som vill förbättra sina svensk-kunskaper.
13. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om medborgarskapets betydelse och krav samt tillsättande av en medborgarskapsutredning.
14. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att inrätta en investeringsfond för nyföretagande och socialt entreprenörskap.
15. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att omvandla minst en fjärdedel av det kommunala hyresrättsbeståndet i utsatta bostadsområden till bostadsrätter.
16. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att genomföra en omfattande informationssatsning och diskussion om samhällets värdegrund.
17. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett stärkt och förnyat föreningsliv för delaktighet, demokrati och jämställdhet.
18. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om ett nytt valideringssystem både för utländska examina och för de faktiska kunskaper en person besitter.

Bakgrund

För knappt två veckor sedan brändes två unga pojkar ihjäl på en transformatorstation i nedsliten förort norr om Paris. Det var gnistan som tände en våg av våldshändelser först i Paris förorter, sedan i förorter till andra större städer i Frankrike. Under helgen drabbades centrala Paris och i många länder i Europa finns nu en oro för att upploppen i Frankrike ska sprida sig.

Beskrivningen av de bakomliggande orsakerna till upploppen är entydiga. Frankrikes slitna förorter befolkas av människor som ofta saknar förankring i samhället. Få vuxna arbetar, många ungdomar hoppar av skolan och har hamnat i sysslolöshet och laglösheten är tydlig. Vi känner en oro för att utanförskapet är lika djupt i vissa svenska förorter som i de franska. Arbetslösheten och bidragsberoendet skapar en frustration som i sämsta fall kan ta sig våldsamma uttryck även i Sverige.

Utsattheten och utanförskapet har vuxit lavinartat i Sverige under de senaste femton åren. Det kunde vi konstatera i vår första kartläggning av utanförskapets utbredning i Sverige som presenterades i rapporten Utanförskapets karta från december 2004. I rapporten jämfördes läget vid den senaste och föregående högkonjunktens toppår. De resultat som redovisades där var skakande. År 1990 fanns det bara tre bostadsområden som kunde klassas som utanförskapsområden, dvs områden med en sysselsättning under 60 procent samt undermåliga skolresultat och/eller lågt valdeltagande. 2002 var det mer än 130 områden som kunde definieras på det viset. Efter konjunkturomsvängningen 2001-2002 har denna process accelererat. Det har vi konstaterat i den nya versionen av Utanförskapets karta som presenterades i augusti 2005. I en jämförelse mellan 2002 och 2003 kunde vi se att 26 nya bostadsområden kunde klassas som utanförskapsområden, medan bara tre lämnade denna kategori. Utanförskapsområdena ökade på detta sätt i antal från 131 till 154 stycken på ett år.

Det är tydligt att ett nytt socialt landskap vuxit fram i Sverige under de senaste decennierna, präglad av utestängning från arbetsmarknaden, bostadssegregation, bidragsberoende, skolmisslyckande, maktlöshet och sårbarhet. Det handlar om bostadsområden vars socioekonomiska villkor markant sätt skiljer sig från samhället i övrigt. Under socialdemokratins långa regeringsinnehav har utanförskapet vuxit. Regeringen fick förvalta den längsta högkonjunkturen i modern historia men misskötte uppgiften.

Utsattheten växer i Sverige men regeringen agerar inte. Det är dags att på allvar rikta fokus mot vad som håller på att hända i utanförskapets orter. Trots en bekymmersam utveckling är det vår fasta övertygelse att det i dessa utsatta förorter finns tillräckligt med positiva krafter för att kunna vända på utvecklingen. Vad dessa goda krafter behöver är politiskt ledarskap och stöd samt möjligheter att ta upp kampen för ett integrerat Sverige. Utanförskapet kan bara brytas inifrån, när de berörda tar kampen i egna händer. Vi måste se dessa goda krafter och stödja dem.

Mot bakgrund av händelserna i Frankrike presenterar folkpartiet ett aktionsprogram i två delar mot segregation och utanförskap. Den första delen består av akuta insatser med åtgärder som bör införas snarast, den andra delen består av långsiktiga åtgärder för ett mer integrerat Sverige.

Akuta åtgärder**1. Inför en jobb- och utvecklingsgaranti med krav på motprestation**

Inför en jobb- och utvecklingsgaranti bestående av samhällsnyttigt arbete kombinerat med språkinlärning och andra utvecklande aktiviteter för alla nyinflyttade, och så småningom för alla arbetsföra personer som söker försörjningsstöd. Utsatta bostadsområden ska prioriteras i införandet av jobbgarantin. Försörjningsbidrag ska inte utbetalas till arbetsföra personer utan tydliga krav på motprestation i form av deltagande i jobbgarantin. Den som är arbetsför men inte vill delta förlorar rätten till all annan ersättning.

2. Nystartsjobb

För att underlätta att en invandrad person, som nyligen beviljats uppehållstillstånd i Sverige eller varit arbetslös, kommer in på arbetsmarknaden föreslår vi att dessa personer ska omfattas av förslaget med så kallade nystartsjobb under de första tre åren i Sverige. Det innebär att arbetsgivaren inte betalar arbetsgivaravgift för personen i fråga. Långtidsarbetslösa i övrigt får också tillgång till nystartsjobb om de varit arbetslösa i mer än ett år under en period som motsvarar tiden i arbetslöshet

3. Ett nytt sysselsättningsmål på minst 60 procent överallt

Det mål om 80 procents sysselsättning för befolkningen mellan 20 och 64 år som regeringen satt upp räcker inte så länge det finns många områden där sysselsättningen är mycket lägre. Vi vill därför införa ett sysselsättningsmål som går ut på att minst 60 procent ska ha ett arbete i varje bostadsområde. Bostadsområden där färre än 60 procent arbetar, och som visar andra tecken på utanförskap, ska förklaras som prioriterade sociala krisområden.

4. Tredubbla antalet närpolis i utanförskapsområden

Trygghet i Sveriges utsatta bostadsområden kräver polisnärvaro och aktivt samarbete med de boende. Närpolis ska finnas i varje område som präglas av utanförskap och samarbete ska inledas med de lokala trygghetsråden som ska bildas i syfte att mobilisera det civila samhället i kampen för att garantera områdets trygghet. Därför vill vi att antalet närpolis tredubblas i utanförskapsområden.

5. Inför en kunskapsgaranti i skolan

Inför en kunskapsgaranti i skolan utformad som en läsa-skriva-räkna-garanti för alla lågstadieskolor. Där ska möjligheten att få extra lärarhjälp, sommarkurser eller att gå ett extra läsår ingå. Svenska språket ska prioriteras, inte minst vad det gäller utrikes födda barn. Garantin ska först införas i skolor i utanförskapsområden.

6. Skolan tar ställning för tolerans och stopp för nya religiösa friskolor

Tolerans, förståelse för olikhet och respekt för andra ska prägla skolans vardag. Skolan ska inte vara värdenneutral, utan tydligt ta ställning för grundläggande humanistiska och demokratiska värderingar så som de bl a formulerats i FN: s deklaration om mänskliga fri- och rättigheter. I avvaktan på tydligare regler och bättre kontrollmekanismer vill vi införa ett stopp för nya religiösa friskolor i syfte skydda barnens rätt till en allsidig undervisning.

7. Det ska kosta att diskriminera

Det är svårt att bevisa diskriminering vid en rättegång men när man gör det ska påföljderna vara mycket kännbara för den som har gjort sig skyldig till diskrimineringen. Därför föreslår vi att det utdömda skadeståndsbeloppet vid all arbetsmarknadsrelaterad diskriminering ska höjas substantiellt till minst ett års förlorade arbetsinkomster. Vid annan diskriminering i offentliga eller privata verksamheter som vänder sig till allmänheten kan skadeståndsbeloppet motsvara minst fem basbelopp.

8. Aidentifiering av jobbansökningar

För att bekämpa den etniska bortsorteringen som uppenbarligen förekommer på den svenska arbetsmarknaden vill vi göra det obligatoriskt med aidentifiering av ansökningshandlingar i personalrekrytering för alla offentliga arbetsgivare. Försöksverksamheter med aidentifieringen bör snarast inledas i de kommuner med största koncentrationen av utanförskapsområden.

Åtgärder på längre sikt

1. Genomför en riktad satsning på svenska språket

Vi vill undersöka formerna för att genomföra en riktad satsning på svenska språket för vuxna invandrare som önskar förbättra sina kunskaper i svenska språket. En sådan satsning skulle öppna för möjligheten att reparera följderna av den undermåliga sfi-undervisningen som hittills erbjudits invandrade personer.

2. Medborgarskapets betydelse och krav betonas

Medborgarskapet ger unika rättigheter och en ovillkorlig rätt att stanna i Sverige. Men medborgarskapet ska också vara förenat med tydliga krav. Dit hör exempelvis att ha uppnått en viss språkfärdighet i svenska språket.

3. Inrätta en investeringsfond för nyföretagande och socialt entreprenörskap

För att uppmuntra företagsamheten och det sociala entreprenörskapet i de mest utsatta bostadsområdena vill vi att en investeringsfond inrättas. Medel ur den fonden ska användas för att ge tillgång till riskkapital under en ny verksamhets initialperiod, förutsatt att den bedömningen görs att verksamheten ska kunna betala tillbaka de lånade pengarna och bära sig ekonomiskt.

4. Omvandla minst en fjärdedel av det kommunala hyresrättsbeståndet i utsatta områden till bostadsrätter

En bra bostadspolitik i problemtyngda områden är en politik som ger människor möjlighet att påverka såväl boendemiljö som boendekostnader. Att äga sin bostad är den rakaste och enklaste vägen dit. Därför vill vi att minst en fjärdedel av det kommunala hyresrättsbeståndet i utsatta områden omvandlas till bostadsrätter. Nuvarande stopplagar för ombildning av hyresrätter till bostadsrätter bör avskaffas. För det återstående hyresrättsbeståndet vill vi att möjligheter till självförvaltning kopplade till sänkta hyror underlättas.

5. En samlad lagstiftning mot diskriminering

Diskrimineringslagstiftningen ska samlas och skärpas, men kvoteringstänkandet ska bestämt avvisas. Kvotering leder till ett samhälle bestående av fientliga grupper med olika rättigheter och det är inte längre ett liberalt samhälle. I stället för dagens olika ombudsmän ska ett ämbete inrättas, med tillräckliga resurser för att leda kampen mot diskrimineringen.

6. Informationssatsning och diskussion om samhällets värdegrund

En omfattande informationssatsning bör göras om den värdegrund som genomsyrar vårt samhälle. Hedersrelaterat våld, könsstymning, barnäktenskap och andra former av kvinno- och barnförtryck bör explicit tas upp. Det behövs också en bredare diskussion om vår gemensamma värdegrund. Informationsmaterialet som förklarar och förtydligar värdegrunden ska översättas till de språk som våra största invandrargrupper talar och användas inom sfi-undervisningen (svenska för invandrare).

7. Ett stärkt och förnyat föreningsliv för delaktighet, demokrati och jämställdhet

Ett förnyat föreningsliv bör spela en avgörande roll i kampen mot utanförskapet. Vi föreslår en ökning av föreningsstödet i utanförskapsområdena men också en total översyn av nuvarande föreningsstöd till invandrarorganisationer. De verksamheter som främst bör ges stöd är de som uttryckligen prioriterar integrationen i samhället, spridningen av demokratiska värderingar samt jämställdheten mellan kvinnor och män.

8. Ett nytt valideringssystem införs

Validering av utländska examina är idag ett välkänt problem. Vi vill att ett enklare och mer ändamålsenligt alternativ ska kunna erbjudas genom allmänna tester på de faktiska kunskaper som en viss person besitter. Dessa tester ska genomföras ofta och vid regelbundet återkommande tillfällen på de flesta av landets högskolor och universitet. En sådan form av kunskapsvalidering kan också gälla lägre utbildningsnivåer i syfte att underlätta och snabba på personens arbetsmarknadsintroduktion inom rätt yrke.

Folkpartiets integrationspolitik

Folkpartiets integrationspolitik handlar om kampen mot utanförskapet. Det skiljer liberalerna från många andra, som fortfarande sätter likhetstecken mellan integrations- och invandrapolitik. Detta perspektiv har vi lämnat bakom oss. Det är utanförskapet, inte invandrarskapet, som definierar den liberala integrationspolitikens arbetsområde. Utanförskapet drabbar många personer som har utländsk bakgrund men långt ifrån alla. Den stora majoriteten av de två miljoner svenskar som har invandrat eller flytt hit, eller som är barn till invandrare och flyktingar, är välfungerande och hårt arbetande – de behöver knappast någon särskild integrationspolitik. Samtidigt finns det många personer som inte har invandrarrotter men lever i utslagning och utanförskap. Integrationspolitik inkluderar också dem eftersom integration handlar om alla människor som står utanför, som saknar makt, resurser och möjligheter att bli delaktiga i samhällslivet. Därför är den liberala integrationspolitiken i huvudsak en generell politik för lika rättigheter och lika möjligheter, som riktar sig mot alla som lever i utanförskap oavsett födelseort, hudfärg, religion eller kultur.

Regeringens misslyckade integrationspolitik ger förödande konsekvenser för samhället, inte minst för de allra mest utsatta. Betydande öar av utanförskap återfinns idag i nästan alla stora och medelstora svenska städer. Även i många mindre städer är miljöer präglade av utanförskap inte helt ovanliga.

Folkpartiet har länge hävdad att det behövs en radikal förändring, ett perspektivskifte som bryter med den segregeringande integrationspolitiken som hittills förts och öppnar vägen för en inkluderande utvecklingspolitik baserad på egenmakt istället för omhändertagande och arbete istället för bidrag. Utanförskapet kan inte brytas utifrån. Det är bara inifrån, när de berörda själva tar saken i egna händer, som någonting positivt kan hända. Vi tror att det behövs ett samlat grepp för att komma till rätta med den utbredda segregation vi ser i Sverige idag. Att arbete är en av de viktigaste beståndsdelarna för att bryta utanförskapet råder det inget tvivel om. Vi är dock övertygade om att egenmakt, jämställdhet, jämlikhet och trygghet också är grundläggande element och förutsättningar för att bekämpa utanförskapet.

Alla i arbete

Det finns ingen integration som inte bygger på arbete och den värdighet som arbetet ger. Bidragsberoendet är det värsta gisslet för dem som lever i ett utanförskap. Den som är vuxen och frisk har ansvaret för sin egen och sin familjs försörjning. Det gäller svenskar och det gäller invandrare. Också låglönejobb är bättre än bidragsberoende. Den allmänna förändring av politiken som krävs för att skapa nya arbeten är självklart den huvudsakliga lösningen för utanförskapets problem. Genom en ny syn på företagare och enklare regler för företagande, sänkningar av arbetsgivaravgifter och av tillväxt- och arbetsfientliga skatter kan många nya arbeten uppstå. Krångliga regler måste förenklas och den diskriminerande arbetsrätten reformeras. Ett arbetsammare och företagsammare Sverige är också ett mer integrerat Sverige.

I sammanhanget är det intressant att konstatera företagsamhetens betydelse, inte minst med tanke på de invandrade svenskarnas stora insatser för företagandet i Sverige. Även om många invandrade svenskar befinner sig i utanförskap och arbetslöshet är det viktigt att bilden inte tecknas alltför svart. Invandrarföretagarna är av central betydelse för skapandet av välstånd i Sverige och genom förbättrade villkor för företagandet kan dessa företag växa och nya startas. Nackdelarna med att hamna i bidragsberoende är så stora att en så kallad jobb- och utvecklingsgaranti bör gälla för utförsäkrade långtidsarbetslösa och personer som kan arbeta men som har slagits ut ur arbetsmarknaden. Samma sak ska gälla nyanlända flyktingar och invandrare, så att ingen som kan arbeta riskerar att hamna i den karusell av bidrag och ineffektiva åtgärder som präglar dagens integrationspolitik.

Inför en jobb- och utvecklingsgaranti

Människor som är arbetsföra ska inte hänvisas till ett passivt bidragstagande. Effektiva arbetsmarknadspolitiska åtgärder ska fokusera på att bryta en långvarig arbetslöshet och förhindra permanent utslagning från arbetsmarknaden. Idag finns det två stora grupper av personer som är arbetsföra men mer eller mindre permanent försörjs utanför arbetsmarknaden. Den första gruppen är långtidsarbetslösa som idag hänvisas till den mycket dåligt fungerande aktivitetsgarantin. De får ersättning med aktivitetsstöd på samma nivå som arbetslöshetsersättningen. Den andra stora gruppen är de invandrare som ännu inte lyckats få fotfäste på den svenska arbetsmarknaden. De är i de flesta fall hänvisade till socialbidrag för sin försörjning. Till dem kan läggas en tredje grupp som består av ungdomar som varken arbetar eller studerar och som i många fall också tvingas leva på socialbidrag.

Folkpartiet liberalerna vill inte att arbetsföra människor ska tvingas att leva en passiviserande tillvaro på socialbidrag. Därför vill vi införa en jobb- och utvecklingsgaranti. Syftet med garantin är att med hjälp av individuellt utformade åtgärder så snabbt som möjligt hjälpa deltagarna vidare till den reguljära arbetsmarknaden. Tyngdpunkten i jobb- och utvecklingsgarantin ligger dels i samhällsnyttiga arbetsinsatser, dels i att förbereda deltagarna för arbetslivet genom olika jobbsökande aktiviteter. Korta kompletterande utbildningar kan också ingå i garantin liksom praktik. För personer med bristfälliga kunskaper i svenska språket ska språkundervisningen prioriteras, men alltid i kombination med samhällsnyttiga arbetsinsatser. Aktiviteterna i jobb- och utvecklingsgarantin ska ordnas av en mångfald auktoriserade anordnare.

För de personer som uppbär socialbidrag ska respektive kommun ha det yttersta ansvaret för att garantin förverkligas, dock i samverkan med arbetsförmedlingen. För de personer som uppbär aktivitetsersättning ska arbetsförmedlingen ha det yttersta ansvaret för att garantin förverkligas. Garantin ska även kunna erbjudas till långtidssjukskrivna och till förtidspensionärer som behöver hjälp tillbaka till arbetsmarknaden.

Riksdagen bör ge regeringen tillkänna vad som ovan anförs om att införa en jobb- och utvecklingsgaranti.

JobbkraV kopplas till försörjningsstödet

Alla som deltar i jobb- och utvecklingsgarantin får rätt till en ersättning som minst motsvarar arbetslöshetsförsäkringens grundbelopp. Arbetsföra personer som inte vill delta förlorar dock rätten till ersättning och får inte heller rätt till försörjningsstöd. På så sätt bli det tydligt att ett jobb- och aktivitetskrav kopplas till försörjningsstödet. Arbetslösa med försörjningsansvar har rätt att söka kompletterande försörjningsstöd.

Riksdagen bör ge regeringen tillkänna vad som ovan anförs om att jobbkraV kopplas till försörjningsstödet.

Nystartsjobb

För att underlätta att en invandrad person, som nyligen beviljats uppehållstillstånd i Sverige eller som bott i Sverige i mindre än tre år, kommer in på arbetsmarknaden föreslår vi att dessa personer ska omfattas av förslaget med så kallade nystartsjobb. Det innebär att arbetsgivaren inte betalar arbetsgivaravgift för personen i fråga. Andra personer som har varit arbetslösa i mer än ett år får också rätt till nystartsjobb under en period som motsvarar tiden i arbetslöshet.

Riksdagen bör ge regeringen tillkänna vad som ovan anförs om nystartsjobb för nyligen invandrade personer samt långtidsarbetslösa.

Ett nytt sysselsättningsmål på 60 procent

En reformerad arbetsmarknadspolitik ska vara som mest ambitiös där den behövs som mest. Det mål om 80 procents sysselsättning som regeringen satt upp räcker inte så länge det finns stora områden där sysselsättningen är mycket lägre. I 15 av de 24 förortsområden som ingick i den så kallade Storstadssatsningen hade bara runt hälften eller ännu färre av de i arbetsför ålder (20-64 år) ett arbete år 2001. I det nya materialet som ligger till grund för rapporten Utanförskapets karta från augusti 2005 som baseras på sysselsättningsciffror för 2003, fann vi inte mindre än 103 närområden där sysselsättningsgraden låg under 50 procent. Detta är helt oacceptabelt. Folkpartiet liberalerna vill därför införa ett sysselsättningsmål som går ut på att minst 60 procent av alla i arbetsför ålder ska ha ett arbete i varje grannkapsområde och valdistrikt. År 2003 fanns det 277 närområden (rensade från industriområden) med en sysselsättningsnivå under 60 procent och vi är säkra på att idag, på grund av den sjunkande sysselsättningen, är de många fler. Dessa områden ska förklaras som sociala krisområden och prioriteras vad gäller resursöverföringar och andra satsningar mot utanförskapet.

Riksdagen bör ge regeringen tillkänna vad som ovan anförs om ett nytt sysselsättningsmål om minst 60 procent överallt.

Satsning på poliser för en tryggare boendemiljö

Utanförskapets Sverige är också otrygghetens Sverige. Otrygga miljöer gör att de som kan flytta därifrån gör det så fort första tillfälle ges. De som stannar är nästan uteslutande de som inte kan flytta, de mest utslagna, maktlösa och resignerade. Detta negativa urval är ett stort problem i kampen mot utanförskapet, för i de mest utsatta områdena tärs

kontinuerligt på de människor som skulle kunna göra en avgörande insats, om de stannade, för att vända på utanförskapets negativa spiral. Därför är fungerande, gärna attraktiva skolor så viktiga. Men ännu viktigare den känsla av trygghet som behövs för att utan rädsla kunna gå ut och ta en promenad, eller starta en verksamhet, eller låta barnen leka på en offentlig plats.

Vi har en allvarlig otrygghetskris i utanförskapets Sverige som bara kan lösas genom att de berörda själva, i nära samarbete med polisen, tar sig an uppgiften att återskapa en trygg miljö. För det behövs betydande polisiära insatser och det förutsätter fler poliser. Det är vad förorternas hederliga invånare ropar efter. Folkpartiet liberalerna vill göra stora satsningar på att reparera den nedrustning av polisen som socialdemokratin har gjort sig skyldig till. Och vi ska prioritera de mest utsatta områden i vår kamp för ett tryggare Sverige. I princip borde varje socialt krisområde ha tillgång till närpolis. Polisen ska finnas mitt bland människorna i deras vardag och inte fungera som en främmande insatsstyrka som bara dyker upp i samband med våldsamheter.

Tredubbla antalet närpolis i varje utanförskapsområde

Trygghet i Sveriges utsatta bostadsområden kräver polisnärvaro och aktivt samarbete med de boende. Närpolis ska finnas i varje område som präglas av utanförskap och samarbete ska inledas med det lokala utvecklingsrådet i syfte att garantera områdets trygghet. Därför vill vi att antalet närpolis tredubblas i utanförskapsområden. På kort sikt får det ske genom omfördelning av befintliga resurser. Samtidigt ska lokala trygghetsråd bildas i syfte att mobilisera det civila samhällets krafter kring samarbetet med polis och kampen mot otryggheten.

Riksdagen bör ge regeringen tillkänna vad som ovan anförs om en tredubbling av närpolis i utanförskapsområden och bildandet av lokala trygghetsråd.

Övriga åtgärder för att bekämpa kriminalitet i utanförskapsområden

Enligt en rapport från 2002 (BRÅ Unga lagöverträdare) är det bland ungdomsbrottslingarna i Sverige främst pojkar från storstäderna (varav 40 procent från Stockholm) som begått sådana allvarliga brott att de döms till slutna ungdomsvård. Majoriteten av dessa personer har då begått grova våldsbrott som mord, mordförsök, rån, misshandel, mordbrand och sexualbrott. Drygt 60 procent av dessa pojkar hade utländsk bakgrund, med båda föräldrarna födda utomlands.

Utmaningen att förebygga brottslighet är kanske den svåraste men också viktigaste. Ingen människa föds kriminell. I grunden krävs en stark social-, skol- och välfärdspolitik för att förhindra brottslighet. Det är just en sådan politik, som bekämpar utanförskap och utsatthet, som folkpartiet är djupt engagerade i. Det behövs. En rapport från Institutet för framtidsstudier visar att de tjugo procent av befolkningen som har lägst inkomster, utsätts för mer gatuvåld och hot hemma än de som har höga inkomster. Den som utsatts för brott löper också högre risk att utsättas igen (BRÅ-rapport 2001:3). Ungdomar som begår brott har oftast en trasig uppväxt och bor i socialt utsatta områden, varav flera präglas av

segregation. Folkpartiets rapport ”Från skotten i Södertälje till kampen mot utanförskapet” visar att brott med starka våldsinslag mot personer eller saker ökat markant i exempelvis Södertälje som drabbats hårt av utanförskapet.

Nyrekryteringen till kriminaliteten måste stoppas. I flera utsatta bostadsområden växer sig ungdomsgängen allt starkare och många av ungdomarna sugts upp av grovt kriminella ligor. Risker att de förstör både sina egna och andras liv är tydlig. Folkpartiet har ett omfattande program för att minska ungdomsbrottsligheten och nyligen presenterade vi i en riksdagsmotion 46 förslag till starka insatser, inte minst när det gäller brottsförebyggande åtgärder. Vi måste förhindra att fler unga personer fastnar i den våldsspiral som i förlängningen förstör många människors liv. Därför föreslår vi följande åtgärder som kompletterar våra satsningar på närpolis och lokala trygghetsråd:

- Rekrytera särskilt lämpade poliser som också har annan etnisk bakgrund än svensk.
- Stärk åtgärdskedjan – tätt samarbete mellan närpolisen, skolan och socialtjänsten – ingen ung människa i riskzonen för kriminalitet ska falla mellan stolarna. Ingen ung människa ska ”bli ett papper i en pärm på socialkontoret”.
- Bryt misstänksamheten mot polisen – barn och ungdomar ska veta att polisen finns nära och att de kan få hjälp. Alla barn ska ha träffat en polis genom besök i skolan och gärna via föreningslivet innan de gått ut högstadiet.
- Inrätta ett särskilt centrum för brottsofferstöd i varje kommun där polis och socialtjänst samarbetar.
- Bryt anonymiteten – polisen ska arbeta målinriktat och tydligt med de ungdomar som är på väg till fel sida om lagen. De ska inte kunna gömma sig bakom den anonymitet som kan leda till grövre och grövre brottslighet.
- Inrätta socialsekreterartjänster vid polisstationerna i utsatta områden – polisen och socialtjänsten ska arbeta under samma tak för att korta hjälpinsatserna vid polisingripanden.

Riksdagen bör ge regeringen tillkänna vad som ovan anförts om kompletterande åtgärder för att bekämpa otryggheten i utsatta bostadsområden.

Skolans roll i kampen mot utanförskapet

Skolan har en central roll i kampen mot utanförskapet. Det är det viktigaste sättet att överföra resurser till utsatta grupper och öka de nya generationernas livschanser och sociala rörlighet. Det är så lika möjligheter kan skapas. Tyvärr befinner sig skolans verklighet långt ifrån dessa för oss liberaler så kära ideal. Det största sveket mot de mest utsatta är en skola som inte fungerar, som inte förmedlar kunskaper, som inte ger redskap för framtiden. Förörternas skolor är oftast misslyckandets skolor. Där reproduceras utanförskapet och nya generationer av förlorare skapas. Detta kan inte accepteras. Därför behövs en ny skola enligt Folkpartiet liberalernas kända idéer om en skola som kombinerar val- och etable-

ringsfriheten med höga krav på kunskapsförmedling, ordning och reda och kvalitet.

Skolor i utsatta områden borde vara de bästa skolorna. Förbättrade möjligheter att fritt välja skola, extra satsningar på skolor i sociala krisområden och uppbyggnad av så kallade magnetskolor kan locka människor att bosätta sig och bo kvar i utsatta områden. Tydliga krav, mål och utvärderingar behövs också för att skapa en skola där alla kan lyckas. Också extra hjälp för att bearbeta svåra upplevelser ska finnas tillgängligt.

Inför en kunskapsgaranti i skolan

Folkpartiet vill införa en kunskapsgaranti i skolan utformad som en läsa-skriva-räkna-garanti för alla lågstadiebarn. Inget barn ska lämna grundskolans tredje klass utan att kunna läsa, skriva och räkna. Utan baskunskaper i svenska och matematik är fortsatt kunskapsinhämtning praktiskt taget omöjlig. Vi kan naturligtvis inte garantera att alla barn verkligen lär sig läsa, skriva och räkna lika lite som en vårdgaranti garanterar att alla blir friska. Men skolan ska garantera att en elev som hamnar på efterkälken inte lämnas i sticket. Garantin ska ge rätt att få extra hjälp om man behöver för att kunna lära sig läsa, skriva och räkna. Garantin är alltså en garanti för föräldrar och elever att de, om det uppstår problem vid inläring av baskunskaperna, får extra hjälp från skolan i form av extra tid för det ämne där problem uppstått (vid behov en fullständig prioritering av svenska och matematik på schemat under en period), extra personal (vid behov en speciallärare) och läxhjälp, eftermiddagsskola, sommarskola och, till sist, en extra termin eller ett extra läsår där det är nödvändigt. För utrikes födda barn ska satsningar på svenska språket särskilt prioriteras. Garantin ska först införas i skolor som ligger i sociala krisområden, men den ska så småningom gälla alla våra lågstadiebarn.

Riksdagen bör ge regeringen tillkänna vad som ovan anförs om att stegvis införa en läsa-skriva-räkna-garanti för lågstadiebarn, där barn från utsatta områden prioriteras under en första fas.

Skolan tar ställning för tolerans och stopp för nya religiösa friskolor

Tolerans, förståelse för olikhet och respekt för andra ska präglans vardag. Skolan ska inte vara värdeneutral, utan tydligt ta ställning för grundläggande humanistiska och demokratiska värderingar så som de bl a formulerats i FN: s deklaration om mänskliga fri- och rättigheter. I avvaktan på tydligare regler och bättre kontrollmekanismer vill vi även införa ett stopp för nya religiösa friskolor i syfte att skydda barnens rätt till en allsidig undervisning.

Riksdagen bör ge regeringen tillkänna vad som ovan anförs om att skolan tydligt ska ta ställning för grundläggande humanistiska och demokratiska värderingar samt att införa ett stopp för nya religiösa friskolor.

Intensifiera kampen mot diskriminering

All diskriminering måste bekämpas på ett kraftfullt sätt. Så är det inte idag. Vi behöver en ny ordning som ersätter dagens splittrade, ineffektiva och inskränkta lagstiftning. På samma sätt måste splittringen i en mångfald diskrimineringsombudsmän upphöra. Därför föreslår Folkpartiet liberalerna en samlad, generell, effektiv och rättssäker lagstiftning mot alla typer av diskriminering. Vi vill också att påföljden av diskrimineringen ska skärpas betydligt, inte minst i form av substantiella skadestånd. Samtidigt är vi motståndare till att använda diskriminering för att bekämpa diskriminering, så kallad positiv särbehandling. Kvoter och gruppreferenser ska undvikas. I ett första led vill vi att följande förslag genomförs:

Det ska kosta att diskriminera

Det är svårt att bevisa diskriminering vid en rättegång men när man gör det ska påföljderna vara mycket kännbara för den som har gjort sig skyldig till diskrimineringen. Därför föreslår vi att det utdömda skadeståndsbeloppet vid all arbetsmarknadsrelaterad diskriminering ska höjas substantiellt till minst ett års förlorade arbetsinkomster. Vid annan diskriminering i offentliga eller privata verksamheter som vänder sig till allmänheten ska skadeståndsbeloppet motsvara minst fem basbelopp.

Riksdagen bör ge regeringen tillkänna vad som ovan anføres om höjda skadeståndsbelopp för den som döms för diskriminering.

Avidentifiering av jobbansökningar

Det är dags att ta krafttag i kampen mot den etniska bortsorteringen som uppenbarligen förekommer på den svenska arbetsmarknaden. Vi vill i det syftet göra det obligatoriskt med avidentifiering av ansökningshandlingar i personalrekrytering för alla offentliga arbetsgivare. Försöksverksamheter med avidentifieringen bör snarast inledas i de kommuner med största koncentrationen av utanförskapsområden. För det privata näringslivet ska det finnas gott om information, rådgivning och metodhjälp om man frivilligt vill ansluta sig till denna antidiskrimineringspraxis.

Riksdagen bör ge regeringen tillkänna vad som ovan anføres om att inleda försöksverksamheter med avidentifiering av ansökningshandlingar som på sikt kan leda till att alla offentliga arbetsgivare använder avidentifierade ansökningsprocedurer.

En samlad diskrimineringslagstiftning

I ett mer långsiktigt perspektiv vill vi att diskrimineringslagstiftningen samlas. Vi anser att de mekanismer som ligger bakom all diskriminering av den enskilde individen är i stort sett desamma oavsett om den yttre orsaken har samband med kön, etnisk tillhörighet eller något annat. Den kränkning som varje diskriminerad människa känner är också desamma oavsett grunden för diskrimineringen. Därför är det en viktig principfråga att dagens olika diskrimineringslagar så snart som möjligt samordnas till en gemensam lagstiftning. I samband med en sådan reform bör även Jämställdhetsombudsmannen (JämO), Handikappombudsmannen (HO), Ombudsmannen mot etnisk diskriminering (DO) och Ombudsmannen mot diskriminering på grund av sexuell läggning (Homo)

slås samman till en gemensam myndighet. Hanteringen av diskrimineringsfrågor måste bygga på en självständighet som enbart kan säkras om Diskrimineringsombudsmannen ställs under riksdagens översyn.

Prot. 2005/06:30
15 november

Riksdagen bör ge regeringen tillkänna vad som ovan anförs om behovet av en samlad lagstiftning mot diskriminering.

Långsiktiga insatser för att bekämpa segregation och utanförskap

Det behövs en bättre samordning av insatserna för att bryta utanförskapet i Sveriges mest utsatta bostadsområden. Därför krävs en översyn av ansvarsfördelningen mellan olika departement och myndigheter. Folkpartiet kommer att återkomma med förslag om detta. Bland de långsiktiga insatser som krävs för att bekämpa segregation och utanförskap vill vi särskilt framhålla följande.

Språket är nyckeln till integration

Genomför en riktad satsning på svenska språket

Vi vill undersöka formerna för att genomföra en riktad satsning på svenska språket för vuxna invandrare som önskar förbättra sina kunskaper i svenska språket. En sådan satsning skulle öppna för möjligheten att reparera följderna av den undermåliga sfi-undervisningen som erbjuds invandrade personer.

Riksdagen bör ge regeringen tillkänna vad som ovan anförs om att genomföra en riktad satsning på svenska språket för vuxna invandrare som vill förbättra sina svensk-kunskaper.

Medborgarskapets betydelse och krav betonas

Vi tror att frågor kring det svenska medborgarskapet är viktiga i ett integrationsperspektiv. Det kan tyckas paradoxalt, eftersom många invandrare inte är svenska medborgare och inte heller har någon ambition att bli det. Det sägs ibland att där segregationsproblemen är störst är medborgarskap ingen aktuell fråga. Men vi har en annan uppfattning. Vi menar att möjligheten till medborgarskap tidigt ska stå klar för invandrare som kommer hit. Medborgarskapet ger unika rättigheter, till exempel rätt att bli vald till riksdagen, rösta vid riksdagsvalet och en ovillkorlig rätt att stanna i Sverige, som inte kan uppnås på annat sätt. Men medborgarskapet ska också vara förenat med vissa tydliga krav. Dit hör exempelvis att inte bedriva brottslig verksamhet under den tid man har uppehållstillstånd.

Det ska alltså vara något eftersträvansvärt att bli svensk medborgare. Medborgarskapet ska vara ett erkännande av att man uppfyllt ett antal kriterier som ger vissa fördelar. Om det blir så, kan det ha positiva effekter redan tidigt i integrationsprocessen. Med denna syn är det naturligt att själva erhållandet av medborgarskapet förknippas med en viss högtidlighet. I flera av Sveriges kommuner har medborgarskap sedan några år delats ut i samband med mindre ceremonier som uppmärksammar händelsen och dess betydelse för de involverade. Det är en positiv sak att markera inträdet som medborgare i det svenska samhället. Med anled-

ning av de positiva erfarenheterna bör man överväga att genomföra medborgarskapsцерemonier i större utsträckning och med en officiell innebörd. Att ge ett konkret tecken på det nya medborgarskapet som ett bevis på tillhörighet och deltagande i det svenska samhället bör förstärkas.

Med denna syn är det också naturligt att acceptabla kunskaper i svenska språket blir ett krav för medborgarskap. Om medborgarskapet ska kunna utnyttjas förutsätter det kunskaper om svenska lagar och andra förhållanden som i sin tur kräver vissa kunskaper i svenska språket. För att kunna delta i samhällslivet krävs ett visst mått av språkkunskaper. År 2002 liksom i tidigare års riksdagsval fanns invandrartäta bostadsområden där färre än hälften röstade. Vi är inte nöjda med det. Bättre språkkunskaper är ett sätt att nå en förändring. Motsvarande regel för medborgarskap finns också i de allra flesta länder, särskilt i de största och mest framgångsrika invandringsländer. Den har också förekommit tidigare i Sverige. Det ska naturligtvis finnas undantag, exempelvis personer med handikapp eller gamla människor som är analfabeter när de kommer hit eller har mycket svårt att lära sig ett nytt språk, men ändå bör få bli medborgare. Dispens ska dock inte ges till kvinnor och män som gifter sig med en person som är svensk medborgare. Således kan man inte automatiskt slippa språkravet på grund av äktenskap, då det skulle kunna få negativa konsekvenser för bland annat invandrarkvinnor som kan bli isolerade av att inte lära sig språket. Med den tid det tar att bli svensk medborgare och med den svenskundervisning som erbjuds, är det inget orimligt krav att den som vill bli svensk medborgare tillägnat sig en acceptabel förmåga att förstå och själv tala svenska.

Enligt Folkpartiet liberalernas uppfattning bör frågan om den exakta kunskapsnivån som ska krävas för medborgarskap utredas vidare, men utgångspunkten ska vara att sfi-nivån ska räcka. Språktesterna bör genomföras så obyråkratiskt och så rättssäkert som möjligt. Språkravet ska dock inte gälla för att få komma in på den svenska arbetsmarknaden. Det är bättre och mer effektivt att personen går på en introduktionskurs i svenska och så fort som möjligt kommer ut i arbetslivet, där vidare studier sedan kan kombineras med arbete.

Folkpartiet liberalerna anser att en ny medborgarskapsutredning bör tillsättas där ska alla de detaljförslag som den förra utredningen stoppade tas fram. Formerna för medborgarskapsцерemonier och språkrav bör slås fast i lag. Idag är det ett reellt problem för många invandrare att de saknar de identitetshandlingar som krävs för svenskt medborgarskap. Medborgarlagstiftningen ska därför ses över så att det blir möjligt för dessa individer att erhålla svenskt medborgarskap.

Regeringen bör ge riksdagen tillkänna vad som ovan anförts om medborgarskapets betydelse och krav samt tillsättandet av en medborgarskapsutredning.

Frigörande solidaritet istället för politisk styrning

Solidaritet är att bry sig om och respektera våra medmänniskor. Solidaritet är inte att diktera någon annans livsvillkor genom att ge, solidaritet är att ställa upp så att någon annan kan förverkliga sina egna livsmål. Solidaritet är att bejaka någon annans värdighet och rätt till självbestämmande. Denna solidaritet, som frigör individens och civilsamhällets egen

kraft, behöver vi i Sverige för att bryta det utanförskap som idag är vårt samhälles i särklass viktigaste problem. Det är denna solidaritet som kan göra att egenmakten blir en verklighet för alla. Det handlar om en frihetlig solidaritet som ger tillgång till de resurser som är nödvändiga för att kunna ta kommandot över det egna livet.

Det avgörande i vårt perspektiv är att denna solidaritet ska syfta till att frigöra individens och de civila gemenskapernas kraft och ge förutsättningar till en växande frihet, inte till att tvinga fram vissa politiskt bestämda livsval eller inskränka medborgarnas valfrihet. Det är detta som ett verkligt socialliberalt tänkande vill åstadkomma, en radikal korsning mellan frihet och solidaritet, en frigörande solidaritet som inte kompromissar bort individens frihet.

Inrätta en investeringsfond för nyföretagande och socialt entreprenörskap

För att uppmuntra företagsamheten och det sociala entreprenörskapet i de mest utsatta områdena vill vi att en investeringsfond inrättas. Medel ur den fonden ska användas för att ge tillgång till riskkapital under en ny verksamhets initialperiod, förutsatt att den bedömningen görs att verksamheten ska kunna betala tillbaka de lånade pengarna och bära sig ekonomiskt.

Riksdagen bör ge regeringen tillkänna vad som ovan anförs om att inrätta en investeringsfond för nyföretagande och socialt entreprenörskap

Bostadspolitik för ägande och egenansvar

Folkpartiet liberalernas bostadspolitik syftar till att ge alla människor mer makt över tillvaron. Bostadspolitiken har en central roll för hur egenmakten ska stärkas i problemtyngda områden. Proportionerna mellan de olika boende- och ägarformerna skall påverkas av efterfrågan. Att vissa människor vill bo i hyresrätt kan inte vara ett argument för att hindra andra människor att bo i bostadsrätt. Folkpartiet liberalerna anser att riksdagen snarast måste besluta om en tillbakagång till det regelverk som gällde för ombildande av bostadsrätt tidigare, det vill säga att det räcker med att 50,1 procent av de boende säger ja till ett ombildande. Vi vill också upphäva Lagen om allmännyttiga bostadsföretag som idag stoppar ombildning av hyresrätter till bostadsrätter.

Vi menar att bostadskonsumenter skall ges möjlighet att köpa ägarlägenheter även i Sverige. Möjligheten att äga sin bostad måste ges till fler. Det leder till mer integration, snarare än till ökad segregation. Ägarlägenheter kan förändra och utveckla miljonprogramsområdena. Möjligheten att äga sin bostad förutsätter att det finns finansieringssystem som möjliggör för fler att finansiera sitt ägande.

Vi vill också stimulera till ansvarstagande och delaktighet i hyresbostadsområden genom att underlätta självförvaltningsmöjligheter och gemensamhetsansvar för boendemiljön. Detta ska, precis som inom bostadsrättsföreningar, vara kopplat till lägre hyror och/eller andra kvaliteter. De kostnadsbesparingar som hyresgästernas arbetsinsatser ger upphov till inom fastigheten ska komma dessa till del.

Omvandla minst en fjärdedel av det kommunala hyresrättsbeståndet i utsatta områden till bostadsrätter

En bra bostadspolitik i problemtungda områden är en politik som ger människor möjlighet att påverka såväl boendemiljö som boendekostnader. Att äga sin bostad är den rakaste och enklaste vägen dit. Därför vill vi att minst en fjärdedel av det kommunala hyresrättsbeståndet i utsatta områden omvandlas till bostadsrätter. För det återstående hyresrättsbeståndet vill vi att möjligheter till självförvaltning kopplade till sänkta hyror underlättas.

Riksdagen bör ge regeringen tillkänna vad som ovan anförs om att omvandla minst en fjärdedel av det kommunala hyresrättsbeståndet i utsatta områden till bostadsrätter.

Tydlighet om toleransens och mångfaldens gränser – lika villkor för kvinnor och män

I ett pluralistiskt och multikulturellt samhälle kan allvarliga konflikter uppstå mellan individens frihet och olika gruppers vilja till kontroll över gruppmedlemmarnas livsval. Dessa konflikter mellan individuell frihet och gruppfrihet hör till de svåraste att lösa i ett öppet samhälle, men de måste lösas, särskilt när individens okränkbara rättigheter och frihet hotas av olika gruppers vilja till kontroll över individen. För oss liberaler står det klart att i sådana konfliktsituationer väljer vi alltid individens sida. Så moderniserades Europa, genom liberalernas kamp mot olika sorters gruppförtryck samt traditioner och kulturella mönster som inskränkte individens frihet. Denna konflikt är inte bara historia. Den finns i varje modernt samhälle och tillspetsas genom invandringen och globaliseringen, för beteendemönster och kulturtraditioner som är fientliga till individens frihet kolliderar allt oftare med det öppna samhällets normer och livsstilar.

Folkpartiet liberalerna bejaktar mångfalden, men inte till priset av individens frihet och grundläggande rättigheter. Därför säger vi tydligt att inte all kulturell mångfald är bra och att den kulturella mångfalden alltid måste underkastas det fria samhällets spelregler och grundläggande värderingar om individuell frihet och likabehandling samt jämställdheten mellan män och kvinnor. Att bryta utanförskapet är också att arbeta för en förändring av värderingar och traditioner som är oförenliga med det moderna, öppna samhället. Att några individer hålls utanför ett fullt deltagande i samhällslivet av sin egen familj eller grupp får inte accepteras. Därför är det viktigt att förhindra att den egenmakt och den valfrihet som vi förespråkar ska missbrukas av grupper som vill hindra sina medlemmar – vuxna eller barn – från delaktighet i det breda samhällslivet. Detta gäller särskilt kvinnor och barn i traditionella och starkt mansdominerade kulturmönster och familjestrukturer. Ingen får exempelvis använda friskolereformen för att isolera barnen från övriga samhället eller upprätthålla starkt fördomsfulla föreställningar om andra folk, religioner, homosexuella eller kvinnor.

Informationssatsning och diskussion om samhällets värdegrund

En omfattande informationssatsning bör göras om den värdegrund som genomsyrar vårt samhälle. Hedersrelaterat våld, könsstymning, barnäktenskap och andra former av kvinno- och barnförtryck bör explicit tas upp. Det behövs också en bredare diskussion om vad vår gemensamma värdegrund egentligen omfattar. Ska vi göra vårt yttersta för att svenska blir vårt gemensamma språk? Hur ska konflikter mellan lojalitet mot den egna gruppen och lojalitet mot hela samhället hanteras? Är synen på arbete och egen försörjning en del av vår gemensamma värdegrund? Informationsmaterialet som förklarar och förtydligar värdegrunden ska översättas till de språk som våra största invandrargrupper talar och användas inom sfi- undervisningen (svenska för invandrare).

Riksdagen bör ge regeringen tillkänna vad som ovan anförts om att genomföra en omfattande informationssatsning och diskussion om samhällets värdegrund.

Ett stärkt och förnyat föreningsliv för delaktighet, demokrati och jämställdhet

Ett förnyat föreningsliv bör spela en avgörande roll i kampen mot utanförskapet. Vi föreslår en ökning av föreningsstödet men också en total översyn av nuvarande föreningsstöd till invandrarorganisationer. De verksamheter som främst bör ges stöd är de som uttryckligen prioriterar integrationen i samhället, spridningen av demokratiska värderingar samt jämställdheten mellan kvinnor och män. Tydliga mål som konkretiserar denna inriktning ska krävas för att stödet överhuvudtaget ska övervägas, med krav på en kontinuerlig resultatredovisning för fortsatt stöd.

Riksdagen bör ge regeringen tillkänna avd som ovan anförts om ett stärkt och förnyat föreningsliv för delaktighet, demokrati och jämställdhet.

Ett nytt valideringssystem införs

Validering av utländska examina är idag ett välkänt problem. Vi vill att ett enklare och mer ändamålsenligt alternativt ska kunna erbjudas. I stället för jämförande pappersstudier och ekvivalering kurs efter kurs vill vi införa allmänna tester på de faktiska kunskaper som en viss person besitter. Det är det väsentliga och det som faktiskt efterfrågas på arbetsmarknaden. Dessa tester ska genomföras ofta och vid regelbundet återkommande tillfällen på de flesta av landets högskolor och universitet. De ovan nämnda testen kan likna de tävlingar (concour) som regelbundet anordnas i Frankrike, där en akademiker alltid har chansen att gå vidare från en kunskapsgren till en annan, om han/hon når ett bra resultat i testen. På så sätt skulle man både praktiskt och effektivt kunna kontrollera den sökandes möjligheter att klara av yrkesarbetets krav i olika sammanhang. Testen kan utvecklas i direkt samband med preparandkurser som skulle erbjuda dem som inte lyckas en möjlighet att komplettera sina studier eller aktualisera sina kunskaper för att vid ett andra eller tredje tillfälle lyckas ta provet. En sådan form av kunskapsvalidering kan också gälla lägre utbildningsnivåer – hantverksyrken, tekniska mer eller mindre

avancerade yrken, verksamheter inom omsorgen – i syfte att underlätta och snabba på personens arbetsmarknadsintroduktion inom rätt yrke.

Vi vill att ett enklare och mer ändamålsenligt alternativ ska kunna erbjudas genom allmänna tester på de faktiska kunskaper som en viss person besitter. En sådan form av kunskapsvalidering kan också gälla lägre utbildningsnivåer i syfte att underlätta och snabba på personens arbetsmarknadsintroduktion inom rätt yrke.

Riksdagen bör ge regeringen tillkänna vad som ovan anförs om ett nytt valideringssystem både för utländska examina och för de faktiska kunskaper en person besitter.

Stockholm den 9 november 2005

Lars Leijonborg (fp)

Bo Könberg (fp)

Liselott Hagberg (fp)

Tina Acketoft (fp)

Anne-Marie Ekström (fp)

Ana Maria Narti (fp)

Marita Aronson (fp)

Mauricio Rojas (fp)

Heli Berg (fp)

Eva Flyborg (fp)

Anmäldes och bordlades

Miljö- och jordbruksutskottets betänkanden

2005/06: MJU4 En nationell strategi för havsmiljön

2005/06: MJU5 Etisk prövning av djurförsök m.m.

Lagutskottets betänkande

2005/06: LU4 Aktiebolag med särskild vinstutdelningsbegränsning

20 § Anmälan om interpellationer

Anmäldes att följande interpellationer framställdes

den 11 november

2005/06:106 av *Yvonne Andersson* (kd) till justitieminister Thomas Bodström

Inkassoverksamheten

den 14 november

2005/06:107 av *Carl B Hamilton* (fp) till statsrådet Hans Karlsson
Riksrevisionens kritik av Ams och aktivitetsgarantin

2005/06:108 av *Annika Qarlsson* (c) till statsrådet Sven-Erik Österberg
LSS-utjämning

2005/06:109 av *Annika Qarlsson* (c) till statsrådet Ylva Johansson
Brommageriatriken

2005/06:110 av *Inger Lundberg* (s) till socialminister Berit Andnor
Tillfällig föräldrapenning
2005/06:111 av *Christer Nylander* (fp) till statsrådet Ibrahim Baylan
Läsning

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 22 november.

21 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 15 november

2005/06:348 av *Joe Frans* (s) till statsrådet Jens Orback
Centrum mot rasism
2005/06:349 av *Rolf Gunnarsson* (m) till finansminister Pär Nuder
Skatteregler för idrottsklubbar
2005/06:350 av *Lars Gustafsson* (kd) till finansminister Pär Nuder
Förmånsbeskattning av vinterdäck
2005/06:351 av *Lars Gustafsson* (kd) till statsrådet Hans Karlsson
Flexibla friår
2005/06:352 av *Rolf Gunnarsson* (m) till statsrådet Ulrica Messing
Vägprojekt i Sala
2005/06:353 av *Lars Gustafsson* (kd) till statsrådet Ulrica Messing
Bärgningspersonal
2005/06:354 av *Sten Tolgfors* (m) till socialminister Berit Andnor
Reglerna för tillfällig föräldrapenning vid barns sjukdom
2005/06:355 av *Rigmor Stenmark* (c) till statsrådet Lena Hallengren
Utbytesstudenters bostadssituation
2005/06:356 av *Erling Wälivaara* (kd) till statsrådet Ulrica Messing
Registreringsnummer på snöskotrars drivmatta
2005/06:357 av *Krister Hammarbergh* (m) till justitieminister Thomas Bodström
Brottsligheten i Norrbotten
2005/06:358 av *Rolf Gunnarsson* (m) till försvarsminister Leni Björklund
Reseadministrationen inom försvaret
2005/06:359 av *Birgitta Ohlsson* (fp) till statsminister Göran Persson
Regeringens hållning gentemot Hamas
2005/06:360 av *Lennart Fremling* (fp) till justitieminister Thomas Bodström
Yttrandefriheten för kommunalt anställda
2005/06:361 av *Tuve Skånberg* (kd) till justitieminister Thomas Bodström
Översyn av det heraldiska regelverket

2005/06:362 av *Gunilla Carlsson* i Tyresö (m) till utrikesminister Laila Freivalds

Säkerhet och utveckling

2005/06:363 av *Gunilla Carlsson* i Tyresö (m) till utrikesminister Laila Freivalds

Rysslands kärnvapenpolitik och den säkerhetspolitiska situationen i vårt närområde

2005/06:364 av *Gunilla Carlsson* i Tyresö (m) till utrikesminister Laila Freivalds

Utrikesminister Freivalds och tolkningen av folkrätten

2005/06:365 av *Gunilla Carlsson* i Tyresö (m) till utrikesminister Laila Freivalds

Regeringens röst i utrikespolitiken

2005/06:366 av *Gunilla Carlsson* i Tyresö (m) till utrikesminister Laila Freivalds

Svenska soldater på internationella uppdrag

2005/06:367 av *Ragnwi Marcelind* (kd) till statsrådet Ulrica Messing
SJ:s monopolställning Gävle–Stockholm

2005/06:368 av *Christer Nylander* (fp) till utbildnings- och kulturminister Leif Pagrotsky

Lärarkretsens status och lärarutbildningen

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 22 november.

22 § Anmälan om skriftliga svar på frågor

Anmälades att skriftliga svar på följande frågor inkommit

den 14 november

2005/06:224 av *Cecilia Wikström* (fp) till statsrådet Carin Jämtin
Svält i Malawi

2005/06:291 av *Ewa Björling* (m) till statsrådet Carin Jämtin
Hivambassadörens arbete

2005/06:300 av *Birgitta Ohlsson* (fp) till statsrådet Carin Jämtin
Det ökande våldet i Etiopien

den 15 november

2005/06:318 av *Lennart Kollmats* (fp) till utbildnings- och kulturminister Leif Pagrotsky
Piratkoder

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 22 november.

23 § Kammaren åtskildes kl. 18.50.

Prot. 2005/06:30
15 november

Förhandlingarna leddes
av talmannen från sammanträdet början till ajourneringen kl. 15.58 och
av förste vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ULF CHRISTOFFERSSON

/Monica Gustafson

Innehållsförteckning

1 § Justering av protokoll	1
2 § Meddelande om val av ställföreträdande justitieombudsman	1
3 § Svar på interpellation 2005/06:85	1
4 § Svar på interpellation 2005/06:13	1
5 § Svar på interpellationerna 2005/06:53, 55 och 56	1
6 § Svar på interpellation 2005/06:75	2
7 § Svar på interpellation 2005/06:30 om misstänkta fall av korruption inom tandvården	2
Anf. 1 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	2
Anf. 2 KENNETH JOHANSSON (c)	3
Anf. 3 MAUD EKENDAHL (m)	4
Anf. 4 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	4
Anf. 5 KENNETH JOHANSSON (c)	5
Anf. 6 MAUD EKENDAHL (m)	6
Anf. 7 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	7
Anf. 8 KENNETH JOHANSSON (c)	7
8 § Svar på interpellation 2005/06:31 om tandvårdsreform	8
Anf. 9 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	8
Anf. 10 GABRIEL ROMANUS (fp)	9
Anf. 11 MAUD EKENDAHL (m)	10
Anf. 12 CHATRINE PÅLSSON (kd)	10
Anf. 13 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	11
Anf. 14 GABRIEL ROMANUS (fp)	12
Anf. 15 MAUD EKENDAHL (m)	13
Anf. 16 CHATRINE PÅLSSON (kd)	14
Anf. 17 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	14
Anf. 18 GABRIEL ROMANUS (fp)	16
Anf. 19 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	16
9 § Svar på interpellation 2005/06:40 om behovet av en cancerplan	17
Anf. 20 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	17
Anf. 21 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m)	18
Anf. 22 ERIK ULLENHAG (fp)	19
Anf. 23 LARS-IVAR ERICSON (c)	20
Anf. 24 CHATRINE PÅLSSON (kd)	21
Anf. 25 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	22
Anf. 26 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m)	23
Anf. 27 ERIK ULLENHAG (fp)	24
Anf. 28 LARS-IVAR ERICSON (c)	24
Anf. 29 CHATRINE PÅLSSON (kd)	25
Anf. 30 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	25
Anf. 31 CRISTINA HUSMARK PEHRSSON (m)	26
Anf. 32 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s)	27

10 § Svar på interpellation 2005/06:59 om aktiv livshjälp i stället för aktiv dödshjälp	27
Anf. 33 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s).....	27
Anf. 34 CHATRINE PÅLSSON (kd).....	29
Anf. 35 LARS-IVAR ERICSON (c).....	30
Anf. 36 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s).....	30
Anf. 37 CHATRINE PÅLSSON (kd).....	31
Anf. 38 LARS-IVAR ERICSON (c).....	32
Anf. 39 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s).....	32
Anf. 40 CHATRINE PÅLSSON (kd).....	33
11 § Svar på interpellation 2005/06:80 om den nationella vårdgarantin	34
Anf. 41 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s).....	34
Anf. 42 ULRIK LINDGREN (kd).....	34
Anf. 43 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s).....	36
Anf. 44 ULRIK LINDGREN (kd).....	37
Anf. 45 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s).....	38
Anf. 46 ULRIK LINDGREN (kd).....	39
Anf. 47 Statsrådet YLVA JOHANSSON (s).....	39
Ajournering	40
Återupptagna förhandlingar	40
12 § Svar på interpellation 2005/06:51 om pepparsprej i kriminalvården	40
Anf. 48 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s).....	40
Anf. 49 ALICE ÅSTRÖM (v).....	41
Anf. 50 JEPPE JOHNSON (m).....	42
Anf. 51 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s).....	43
Anf. 52 ALICE ÅSTRÖM (v).....	44
Anf. 53 JEPPE JOHNSON (m).....	44
Anf. 54 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s).....	45
Anf. 55 ALICE ÅSTRÖM (v).....	45
Anf. 56 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s).....	46
13 § Svar på interpellation 2005/06:86 om avsaknad av skadeståndsmöjligheter för dem som kränkts av staten	46
Anf. 57 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s).....	46
Anf. 58 YVONNE RUWAIDA (mp).....	47
Anf. 59 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s).....	48
Anf. 60 YVONNE RUWAIDA (mp).....	48
14 § Svar på interpellation 2005/06:91 om barns skuldsättning i samband med trängselskattförsöket	49
Anf. 61 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s).....	49
Anf. 62 Tredje vice talman HELENA HÖIJ (kd).....	50
15 § Svar på interpellation 2005/06:94 om uppläring av miljöbrott	51
Anf. 63 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s).....	51
Anf. 64 MARIE WAHLGREN (fp).....	52
Anf. 65 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s).....	53
Anf. 66 MARIE WAHLGREN (fp).....	53

Anf. 67 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	53
Anf. 68 MARIE WAHLGREN (fp)	54
Anf. 69 Justitieminister THOMAS BODSTRÖM (s)	54
16 § Anmälan om inkomna uppteckningar från EU- nämndssammanträden	54
17 § Hänvisning av ärenden till utskott	54
18 § Förnyad bordläggning	55
19 § Bordläggning	55
20 § Anmälan om interpellationer	73
21 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	74
22 § Anmälan om skriftliga svar på frågor	75
23 § Kammaren åtskildes kl. 18.50.	76

